
SISMANOGLIO
MEGARO

SISMANOGLIO

ΠΡΟΧΕΙΡΟΝ ΝΟΜΙΚΟΝ

ΘΕΟΦΙΛΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ

νῦν τὸ πρῶτον τύποις ἐκδιδόμενον ἐκ χειρογράφου ἐπιμελῶς
κεκαθαρμένου μετὰ προσθήκης διαφόρων παρεκβάσεων
καὶ σημειώσεων ἑρμηνευτικῶν τοῦ κειμένου.

ΥΠΟ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΓΡ. ΤΑΠΕΙΝΟΥ

Διδάκτορος τὰ Νομικά

ΚΑΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Ἄδεία τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

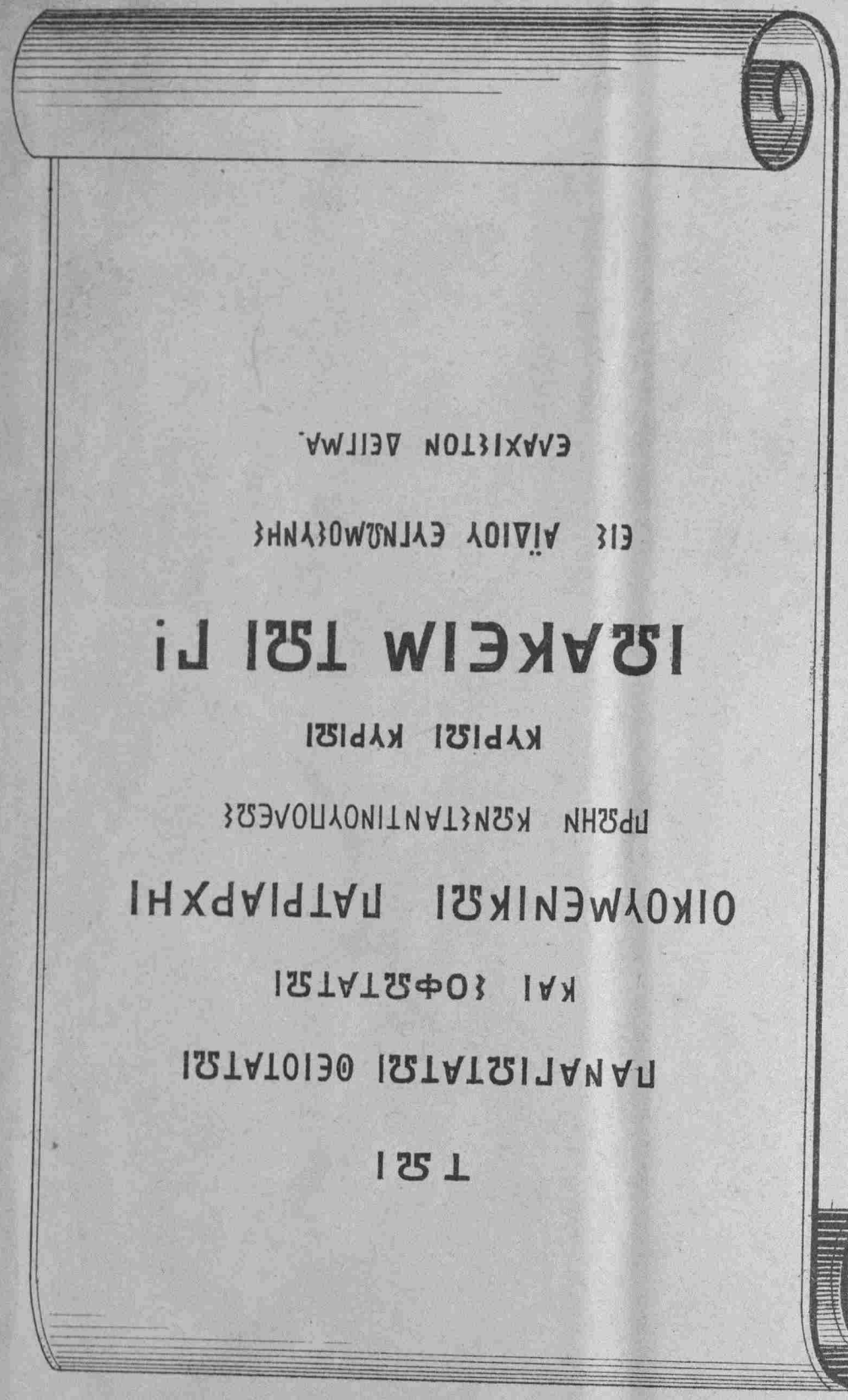
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1887

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΑΞΟΥΡΗ

Κουρσεὺμ-χὰν ἀρ. 3.

ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΩΙ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩΙ ΘΕΙΟΤΑΤΩΙ

ΚΑΙ ΞΟΦΩΤΑΤΩΙ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΙ

ΠΡΩΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΙΩΑΚΕΙΜ ΤΩΙ ΓΙ

ΚΥΡΙΩΙ ΚΥΡΙΩΙ

ΕΙΣ ΑΪΔΙΟΥ ΕΥΝΩΜΟΣΥΝΗΣ

ΕΛΑΧΙΣΤΟΝ ΔΕΙΓΜΑ.

SISMANOGLIO
MEGARO

Παναγιώτατε Δέσποτα!

Εἰς τίνα ἄλλον ἁρμόζει κάλλιον ἵνα ἀφιερωθῇ τὸ βιβλίον τοῦτο, ἢ εἰς τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα; Διότι τὶς ἄλλος τοσοῦτον ἐμερίμνησε καὶ παντοίους κόπους κατέβαλεν ὑπὲρ τῆ βασιμοτέρας παρ' ἡμῖν μελέτης καὶ γνώσεως τοῦ κανονικοῦ δικαίου, ὅσον ἡ Ὑμετέρα Θειοτάτη Παναγιότης; Ἐὰν δὲ οἱ πολυειδεῖς Αὐτῆς κόποι καὶ αἱ μεγάλαι πρὸς τοῦτο θυσίαι δὲν ἐστέφθησαν ὑπὸ πλήρους ἐν ἅπασιν ἐπιτυχίας, ὑπεύθυνοι εἰς τοῦτο εἰσὶν ὅσοι ἐφάνησαν ἀνάξιοι τῆς μεγάλης εὐεργεσίας τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος, καὶ τῶν προσδοκιῶν τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας. Ἀναμφιβόλως δὲ ἡ Ὑμετέρα Θειοτάτη Παναγιότης ἐλάμπρυνε τὴν πατριαρχείαν Αὐτῆς καὶ τὴν προτέραν Ἐκκλησιαστικὴν διακονίαν καὶ διὰ τῆς ἐξαιρέτου ταύτης ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ προνοίας, ὅπως καὶ διὰ τοσούτων ἄλλων μεγάλων εὐεργεσιῶν.

Δέξαι λοιπὸν Παναγιώτατε Δέσποτα εὐμενῶς τὴν προσφορὰν ταύτην, ἐλάχιστον δεῖγμα ἀπείρου σεβασμοῦ καὶ ἀϊδίου ἡμῶν εὐγνωμοσύνης, ὡς τέκνων πιστῶν τῆς ἁγίας μητρὸς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ ἧς πολυειδῶς ἐμόχθησεν ἡ Ὑμετέρα Θειοτάτη Παναγιότης.

ταπεινοὶ Αὐτῆς θεράποντες.

ΟΙ ΕΚΔΟΤΑΙ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΕΚΔΟΤΩΝ

Ἡ μελέτη τοῦ κανονικοῦ δικαίου, τοσοῦτον χρησίμου εἰς τὴν ἀσφαλῆ διοίκησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, πολλῶν ἔτι χρήζει παρ' ἡμῖν βοηθημάτων, μᾶλλον δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς κυριωτάτοις στερεῖται ἔτι τῶν ἀναγκαίων βιβλίων. Διότι ἐὰν ἐξαιρέσῃ τις τὸ ὑπὸ τῶν ἀοιδίμων Γεωργίου Ῥάλλη καὶ Μιχαὴλ Ποτλῆ κατὰ πάντα ἄριστον **Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων**[1]*, τὸ τὰ μέγιστα τιμῆσαν τὰς παρ' ἡμῖν Ἐκκλησιαστικὰς καὶ νομικὰς σπουδὰς καὶ παρ' αὐτοῖς ἔτι τοῖς ἐν τῇ δυσμικῇ Εὐρώπῃ σοφοῖς, ἐὰν ἐξαιρέσῃ τις τοῦτο καί τινας ἄλλας ἀρχαιοτέρας καὶ ἀτελεστέρας συλλογὰς καὶ ἀπαρθίσματα κανόνων*[2]*, «τὴν περὶ τῶν τριῶν ἱερατικῶν βαθ-*

---

1. Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων τῶν τε ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἱερῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων, καὶ τῶν κατὰ μέρος ἁγίων Πατέρων, ἐκδοθὲν, σὺν πλείσταις ἄλλαις τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν διεπούσαις διατάξεσι, μετὰ τῶν ἀρχαίων ἐξηγητῶν, καὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων, ὑπὸ Γ. Α. Ῥάλλη καὶ Μ. Ποτλῆ, ἐγκρίσει τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος 1851—56. Τόμοι 6.

2. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων συλλογῶν πρώτην πάντως διὰ τὴν χρησιμότητα μάλιστα θέσιν κατέχει τὸ **Πηδάλιον**, ὅπερ ἀπὸ τοῦ 1800 τρὶς ἐξεδόθη (β' ἐκ. 1841 ἐν Ἀθήναις, γ' ἔκδ. 1864 ἐν Ζακύνθῳ). Μετ' αὐτὸ δὲ φέρον τὴν ἐπιγραφήν· «Εἰς δόξαν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἑνὸς Θεοῦ Πηδάλιον τῆς νοητῆς νηὸς τῆς μιᾶς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας, ἤτοι ἅπαντες οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν τε καὶ τοπικῶν συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος θείων πατέρων ἑλληνιστὶ μὲν χάριν ἀξιοπιστίας ἐκτιθέμενοι, διὰ δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς κατωτέρας διαλέκτου πρὸς κατάληψιν τῶν ἁπλουστέρων ἑρμηνευόμενοι παρὰ Ἀγαπίου ἱερομονάχου καὶ Νικοδήμου μοναχοῦ καὶ μετ'

μῶν ἐπιστολιμαίαν διατριβὴν» τοῦ πολυμαθοῦς Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, καὶ τὴν σπουδαίαν περὶ τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας πραγματείαν τοῦ εἰδημονεστέρου παρ' ἡμῖν περὶ τὸ κανονικὸν δίκαιον Ἰωάννου παπᾶ Λουκᾶ Εὐταξίου[1]*, οὐδεμία ἄλλη λόγου καὶ μνείας ἀξία διατριβὴ περὶ κανονικόν τι ζήτημα ἐνδιατρίβουσα ὑπάρχει*[2]*, στερούμεθα δὲ καὶ συντομιωτάτου τινὸς*

ἐπιμελείας ἀνακριθέντες καὶ διορθωθέντες; ψήφῳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ τῆς ἱερᾶς καὶ ἁγίας συνόδου παρὰ τοῦ σοφολογιωτάτου διδασκάλου καὶ ἱεροκήρυκος κυρίου Δωροθέου», σημειοῦμεν τὰς ἑπομένας τρεῖς γνωστὰς ἡμῖν συλλογάς· «Κανονικόν, ἤτοι οἱ θεῖοι κανόνες τῶν ἁγίων καὶ πανσέπτων Ἀποστόλων, τῶν τε Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν συνόδων, ἐν ἐπιτομῇ συνειλεγμένοι παρὰ Χριστοφόρου μοναχοῦ τοῦ ἐκ τῆς κατὰ τὴν εὐαγῆ μονὴν τῶν Ἰβήρων προδρομικῆς Σκήτεως· ὑφ' οὗ καὶ σημειώσεις ἐκ διαφόρων ἱερῶν διδασκάλων εἰς αὐτὸ τοῦτο συνερανισθεῖσαι προσετέθησαν· ὅπερ τῇ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Θειοτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου Νεοφύτου καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου τῶν ἀρχιερέων ἀξιώσει, σπουδῇ τε αὐτῶν καὶ δαπάνῃ τὸ πρῶτον τύποις ἐκδέδοται. Ἐν τῷ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τυπογραφείῳ· ἔτει αω'» (1800 εἰς 4ον). «Συλλογὴ πάντων τῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων τῶν τε ἁγίων ἀποστόλων, καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων ἅμα δὲ καὶ τοπικῶν, σὺν τούτοις καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων πατέρων τῶν κατ' ἰδίαν ἱεροθετησάντων, καὶ ὑπὸ Συνόδων οἰκουμενικῶν, ἢ τοπικῶν θεωρηθέντων. Συλλεχθέντες ἐκ διαφόρων βιβλίων, καὶ τυπωθέντες νῦν διὰ προτροπῆς καὶ ἀναλωμάτων τοῦ πανιερωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἁγίου Ναζαρὲτ κυρίου κυρίου Νεοφύτου Πελοποννησίου. αψπζ Ἐνετίησι. 1787». « Τῶν ἁγίων συνόδων τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην συναθροισθεισῶν οἰκουμενικῶς τε, καὶ τοπικῶς, νέα καὶ δαψιλεστάτη συνάθροισις, ἐν ᾗ περιλαμβάνονται καὶ οἱ κανόνες τῶν θείων ἀποστόλων καὶ αἱ διαταγαὶ τῶν αὐτῶν διὰ Κλήμεντος τοῦ Ῥωμαίου κλ. Ἐν Παρισίοις 1761—62 (2 τόμ. φύλ.)» Ἡ συλλογὴ αὕτη εἶναι κυρίως τῶν πρακτικῶν τῶν συνόδων καὶ ὡς τοιαύτη χρησιμωτάτη ἐφάνη εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς κλίματα. Περὶ ἐκδόσεων δὲ τοῦ Ἀρμενοπούλου οὐδένα λόγον ἐνταῦθα ποιούμεθα, ὡς ἀτελῶν οὐσῶν τῶν παρ' ἡμῖν.

1. Τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τὰ περὶ ἱερατικῆς ἐξουσίας, ὑπὸ Ἰωάννου παπᾶ Λουκᾶ Εὐταξίου· ἐξεδόθη μόνον τὸ τεῦχ. Α'. Ἐν Ἀθήναις 1872.

2. Νεώτερον ἔργον τὸ παρελθὸν ἔτος ἐκδοθὲν καὶ ἀφορῶν εἰς τὸ ἐν χρήσει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ῥωμαϊκὸν καὶ Βυζαντινὸν δίκαιον εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ν. Σερβείου συνταχθὲν, ὅπερ ὅμως ἐν πολλοῖς τυγχάνει ἐλλειπὲς, ἐσφαλμένας πάντῃ ἐνιαχοῦ ἔχον παραπομπὰς ἀριστάμενον δὲ πολλαχοῦ καὶ τῶν περὶ σπουδαίων ζητήματα σταθερᾶς Νομολογίας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου· «Ἐπιτομὴ τοῦ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς δικαστηρίοις τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐν ἰσχύϊ Ῥωμαϊκοῦ

ἐγχειριδίου τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Τούτων οὕτως ἐχόντων εὐκόλως ἐννοεῖ πᾶς τις ἐκ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ὑγιοῦς μετεχόντων κρίσεως καὶ γνώσεως, ὅτι πολλαὶ καὶ μεγάλαι ὑπολείπονται ἔτι ἐργασίαι μέχρις οὗ δυνηθῶμεν ἵνα εἴπωμεν, ὅτι προὐχωρήσαμεν κατά τι ἐν τῇ μελέτῃ καὶ σπουδῇ τοῦ κανονικοῦ δικαίου. Καὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον δυσχερὲς, καθόσον χρήζει μακρᾶς καὶ συντόνου μελέτης παρὰ ἀνθρώπων εὐφυῶς περὶ τὰς τοιαύτας μάλιστα μαθήσεις ἐχόντων ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ σειρὰ τῶν νομικῶν μαθημάτων καὶ ἰδίᾳ τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον· τοῦτο δὲ ἀφίσταται δυστυχῶς τό γε νῦν ἔχον πολὺ ἀφ' ἡμῶν διὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους δεδικαιολογημένους καὶ ἀδικαιολογήτους λόγους. Ὁπωσδήποτε ὅμως πᾶς ὁ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐκοσμίαν καὶ τάξιν φιλίως ἔχων καὶ εἰλικρινῶς ποθῶν τὴν ἀληθῆ ἀκμὴν καὶ δόξαν τῆς πολυπαθοῦς ἡμῶν πνευματικῆς μητρὸς, δὲν θέλει παύσει εὐχόμενος ὅπως φθάσωμεν τέλος καὶ ὡς πρὸς τὸ κανονικὸν δίκαιον, ὅπως καὶ ὡς πρὸς πολλὰ ἄλλα, εἰς σημεῖον ἐπιτρέπον μετὰ θάρρους ἵνα λέγωμεν ὅτι ἐσμὲν ἐν μέρει τοὐλάχιστον κάτοχοι αὐτοῦ.

Πρὸς τοῦτο δὲ τὰ μέγιστα θὰ συντελέσωσιν αἱ ἐκδόσεις διαφόρων τέως ἀνεκδότων συλλογῶν καὶ ἀπαρθισμάτων κανόνων παρὰ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν ἐν προγενεστέροις χρόνοις συνταχθέντων. Αἱ συλλογαὶ αὗται, ἐὰν μή τι ἄλλο ἀγαθὸν παρέχωσι, καθιστῶσιν ὅμως γνωστότερον καὶ προσιτώτερον εἰς ἡμᾶς τὸ ἔδαφος τοῦ κανονικοῦ δικαίου, ἤτοι τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν μετ' αὐτῶν συνδεδεμένων διαφόρων πολιτικῶν διατάξεων. Ἐπιθυμοῦντες δὲ καὶ ἡμεῖς ἵνα συμπράξωμεν εἰς τοῦτο τὸ κατὰ δύναμιν, ἀνελάβομεν τὴν

καὶ Βυζαντινοῦ νόμου». Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1886 ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ τυπογραφείου. Διατριβὰς δὲ διαφόρου; μικρὰς; ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀξίας; εὑρίσκει τις εἰς διαφόρους παρ' ἡμῖν παρδικῶς ἀφορώσας εἰς ζητήματα κανονικοῦ δικαίου.

ἔκδοσιν τοῦ παρόντος νομικοῦ, ὅπερ ἐπὶ μακρὸν ἐχρησίμευσεν ὡς ἀσφαλὴς ὁδηγὸς ἐν τοῖς ζητήμασι τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν ποιμένων καὶ ἐπισκόπων τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας. Τὸ βιβλίον τοῦτο λίαν εὐμεθόδως καὶ προχείρως συντεταγμένον δύναται ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς κάλλιστος ὁδηγὸς τῶν περὶ ζητήματα ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἐνασχολουμένων. Ἐκτὸς δὲ τούτου δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι καὶ πολλαὶ Πατριαρχικαὶ καὶ συνοδικαὶ διατάξεις διεσώθησαν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τοῦ **Προχείρου Νομικοῦ** χρήσιμοι τυγχάνουσαι, ἱκανῶς δὲ συμβάλλουσαι εἰς τὴν ἐπίλυσιν διαφόρων ζητημάτων ἀναγομένων εἰς τὴν περὶ γάμου καὶ μνηστείας ἀρχαίαν σταθερὰν Νομολογίαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ἱκανῶς ὁ συγγραφεὺς ἐνησχολήθη ἐπὶ τῶν δύο τούτων κεφαλαίων ἰδίως συμπληρώσας ἐν πολλοῖς τὸ **Πρόχειρον τῶν νόμων** Κωνστ. τοῦ Ἀρμενοπούλου, ὅστις ὡς γνωστὸν προέβη εἰς συλλογὴν ἀτελοῦς Νομικοῦ ἀπαρθισματος ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου· τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς φρεπονίας διαβλέπει τις παρὰ τῷ συντάκτῃ τοῦ **Προχείρου** τούτου **Νομικοῦ** ἐν τῇ εἴπερ ποτὲ ἀκριβεῖ καὶ λεπτομερεῖ καταστρώσει τῶν τῆς συγγενείας διαγραμμάτων, ἅτινα πολλαχῶς ἔσονται ὠφέλιμα τοῖς ἔχουσιν ἀνάγκην προχείρου ἐρεύνης καὶ μελέτης τούτων καὶ ἰδίᾳ τοῖς κατωτέροις κληρικοῖς καὶ τοῖς κατὰ τόπον ἱερατικῶς προϊσταμένοις, ἀδυνατοῦσι πολλάκις ἵνα λύσωσι τὸ ζητούμενον διὰ μόνης τῆς προσφυγῆς παρὰ τῷ Πηδαλίῳ καὶ τῷ Ἀρμενοπούλῳ διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς δεούσης λεπτομερείας καὶ ἀναγκαίας ἐν αὐτοῖς σαφηνείας.

Πρὸς τὴν εὐκολίαν δ' ἐπίσης τῶν ἐν αὐτῷ ἐγκυπτόντων ἀποβλέποντες ἐσκέφθημεν ἵνα κατὰ τὸ ἐνὸν ὑποδείξωμεν πόθεν ἠρύσατο ὁ συγγραφεὺς καὶ τὰς Πατριαρχικὰς καὶ Συνοδικὰς διατάξεις ὧν μνείαν ποιεῖται ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ ὡς καὶ ποῦ βασίζει προκειμένου περὶ διαφόρων ζητημάτων τὴν

ἀναφερομένην Νομολογίαν τῆς ἐκκλησίας οὐσιώδη ἔχουσαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἑκάστοτε ἀναφαινομένων νομικῶν συζητήσεων ποιοῦντες καὶ τὰς ἀναγκαίας πρὸς σαφήνειαν τῶν κειμένων παραπομπάς. Καθόσον ἀφορᾷ τὸ λεκτικὸν τοῦ βιβλίου ἐπεστήσαμεν καὶ ἐπὶ τούτου εἰς δέουσαν προσοχὴν ἐκκαθάραντες τοῦτο ἀπὸ πάντων τῶν παρεισφρυσάντων λαθῶν καὶ σφαλμάτων τοῦ ἀντιγραφέως, δὸς δ' εἰπεῖν καὶ ἀπὸ ἀντιφωνιῶν τινων καθιστωσῶν πάνυ δυσχερῆ ἐνίοτε τὴν τοῦ κειμένου ἔννοιαν· πρὸς δ' ἐπὶ τούτοις προέβημεν εἰς τὴν παράλειψιν ἀχρήστων τινων παραγράφων σποραδικῶς ἀπαντωσῶν ἐν τῷ κειμένῳ ὧν τὸ περιεχόμενον οὐδεμίαν εἶχε σηγασίαν ἐν τῇ νῦν ἐποχῇ, ἀπέβαινε δ' ἀκατάλληλον καὶ διὰ πολλοὺς ἑτέρους λόγους πρὸς δημοσίευσιν, ὡς καὶ Κεφαλαίων τινων ἐκ τοῦ ὅλου ἔργου τοῦ συγγραφέως ὧν ἡ ἐφαρμογὴ καὶ χρησιμοποίησις ἀποβαίνει ἀδύνατος ἐπίσης ἐν τῇ νῦν ἐποχῇ ἡ δὲ δημοσίευσις οὐδόλως συντελεῖ εἰς ὠφέλειαν τῶν ἀνὰ χεῖρας τὸ βιβλίον τοῦτο πρὸς μελέτην ἐχόντων. Ὁ δὲ συγγραφεὺς αὐτοῦ Θεόφιλος ἐπίσκοπος Καμπανίας ὁ ἐξ Ἰωαννίνων εἶναι γνωστὸς καὶ δι' ἄλλης ἐξαιρέτου συγγραφῆς ἤτοι τοῦ «Ταμείου Ὀρθοδοξίας» τοῦ ἐκδοθέντος ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου καὶ ἀφιερωθέντος εἰς αὐτὸν τὸν συγγραφέα[1].

Τῆς εὐκαιρίας ταύτης δραττόμεθα ὅπως εὐχαριστήσωμεν θερμῶς τοὺς Σεβασμιωτάτους ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ λοιποὺς φιλομούσους ὁμογενεῖς καὶ φίλους ὅσοι οὐ

1. «Ταμεῖον ὀρθοδοξίας, περιέχον συνοπτικῶς καὶ διαλαμβάνον περὶ Θεοῦ, περὶ Πίστεως, περὶ ἐξηγήσεως καὶ χρήσεως τῶν ἑπτὰ Μυστηρίων, τῶν δέκα ἐντολῶν καὶ τῶν ἀναγκαιοτέρων τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησίας ἐθίμων, μετά τινων σὺν αὐταῖς χρειωδεστέρων, πρὸς ἀσφαλῆ ὁδηγίαν καὶ εἴδησιν ἑκάστου φιλευσεβοῦς ἀναγκώστου. Πονηθὲν μὲν εἰς ἁπλῆν φράσιν, καὶ συντεθὲν κατ' ἐρωταποκρισιν ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου ἐπισκόπου Καμπανίας κυρίου Θεοφίλου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Νῦν τὸ πρῶτον εἰς τύπον ἐξεδόθη μεθ' ὅσης ὡς οἷόν τε τῆς ἀκριβείας διορθωθέν. Ἐνετίησιν 1780». Μετετυπώθη τῷ 1804, καὶ τῷ 1859 (Ἐν Κωνσταντινουπόλει).

μόνον ἠθικῶς συνέδραμον ἡμῖν ἐνθαρρύναντες δι' εὐγενῶν καὶ σεπτῶν αὐτῶν ἐπιστολῶν καὶ παροτρύναντες μετ' ἐπαίνων εἰς τὴν ταχυτέραν ἐκτύπωσιν τοῦ ἔργου, ἀλλὰ καὶ ὑλικῶς ἐπῆλθον ἡμῖν ἐπίκουροι κατὰ τὸ ἐνὸν ἐνεργήσαντες τὴν ἐν ταῖς πεμφθείσαις αὐτοῖς ἀγγελίαις ἐγγραφὴν συνδρομητῶν, καὶ προσέτι τὴν ἱερὰν Κοινότητα τοῦ ἁγ. ὄρους Ἄθω τὴν ἀπαρτιζομένην ἐκ τῶν σεβαστῶν ἀντιπροσώπων τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν Μονῶν, ἥτις οὐ μόνον ὑλικῶς συνέδραμε τὸ ἔργον ἐν τῇ διακριτούσῃ αὐτὴν φιλομουσίᾳ καὶ τῇ περὶ τὰ καλὰ αὐθορμήτῳ ῥοπῇ, ἀλλὰ καὶ οὐσιωδῶς συνετέλεσε διὰ τῶν θερμῶν αὐτῆς συστάσεων εἰς τὴν ἐν τῷ ἔργῳ ἐγγραφὴν ἱκανῶν συνδρομητῶν καὶ τὴν ἀνὰ τὰς εἴκοσι ἱερὰς Μονὰς περιοδείαν τοῦ ἑτέρου ἡμῶν, ὡς ἐκ τῆς δημοσιευομένης εὐγενοῦς ἐπιστολῆς αὐτῶν δείκνυται. Ὅθεν καὶ κατὰ καθῆκον ἐκφράζομεν τὰς βαθείας ἡμῶν εὐχαριστίας καὶ τοῖς Σεβασμίοις καὶ φιλομούσοις ἁγ. Καθηγουμένοις καὶ Ἐπιτρόποις ἁπασῶν τῶν ἱερῶν Μονῶν, σὺν τούτοις δὲ καὶ τῷ ἐριτίμῳ Ἀρχιγραμματεῖ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τῷ καλῷ καὶ εὐπαιδεύτῳ φίλῳ Ἱερολογιωτάτῳ κυρίῳ Ἰακώβῳ Βατοπεδινῷ, πολλὰς παρασχόντι εὐκολίας ἡμῖν, ὡς καὶ τῇ Αὐτοῦ Παναγιολογιότητι τῷ ἐνταῦθα ἐπαξίῳ ἀντιπροσώπῳ τοῦ Ἁγίου ὄρους Κυρίῳ Χρυσάνθῳ Βατοπαιδινῷ διὰ τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ προθυμίαν καὶ τὴν εὐγένειαν ἣν ἐπεδείξατο πρὸς σύστασιν ἡμῶν τε καὶ τοῦ ἔργου πρὸς τὴν ἱερὰν τοῦ ὄρους Ἄθω Κοινότητα.

Παρέχοντες λοιπὸν τοῦτο εἰς τὸ κοινὸν εὐχόμεθα ἵνα φανῇ ἀντάξιον τῶν προσδοκιῶν ἡμῶν καὶ τῶν παντοίων κόπων καὶ θυσιῶν, ἃς πρὸς ἔκδοσιν αὐτοῦ κατεβάλομεν. Ἐξαιτούμεθα δὲ παρὰ τῶν ἁρμοδίων τὴν εὐμενῆ αὐτοῦ ἀποδοχὴν ἵνα ἐνθαρρυνόμενοι καὶ εἰς ἄλλα τραπῶμεν ὁμοίας φύσεως κοινωφελῆ ἔργα.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ

Τὸ ὄνομα **Νόμος** εἶναι πολυσήμαντον, ἀλλ' ἡμεῖς ἐνταῦθα εἰς δύο διαιροῦμεν τὸν νόμον, εἰς νόμον ἐκκλησιαστικὸν καὶ εἰς νόμον πολιτικόν. Νόμος ἐκκλησιαστικὸς εἶναι κατὰ διαίρεσιν ἁπλῆν, ὅσα ὥρισαν καὶ ἐθέσπισαν οἱ κανόνες τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, οἱ κανόνες τῶν ἁγιωτάτων Συνόδων Οἰκουμενικῶν τε καί τινων Τοπικῶν, καί τινες κανόνες τῶν θεοφόρων Πατέρων, οἱ ὁποῖοι ἐγένοντο δεκτοὶ καὶ ἐκυρώθησαν καὶ παρὰ τῶν ἁγίων συνόδων, ἔτι δὲ καί τινες νεαραὶ τῶν σοφῶν βασιλέων, αἵτινες περὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέτεων θεσπίζουσι καὶ ἐγένοντο δεκταὶ συνοδικῶς παρὰ τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας· διότι, καθὼς ἡ ἱερωσύνη εἶναι βασιλείας ἁγιασμὸς καὶ ἀνάστοιχείωσις, οὕτω καὶ ἡ βασιλεία εἶναι ἱερωσύνης δύναμις καὶ κραταίωμα, καθὼς εἶπε καὶ εἷς σοφὸς βασιλεύς: «*μέγιστον δῶρον ὁ Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις ἔδωκεν ἱερωσύνην καὶ βασιλείαν, ὅτι ἡ ἱερωσύνη κατακοσμεῖ καὶ διέπει τὰ οὐράνια, ἡ δὲ βασιλεία οἰκονομεῖ διὰ νόμων δικαίων τὰ ἐπίγεια*».

Νόμος πολιτικὸς εἶναι, τὰ ὅσα οἱ σοφοὶ νομοθέται ἐν ταῖς πολιτείαις περὶ πάσης ὑποθέσεως ἐνομοθέτησαν, ἄλλα παρ' Ἑλλήνων λαβόντες, καὶ ἄλλα παρ' ἑαυτῶν προσθέντες, ὅσα ἀποβλέπουσι τὸ δίκαιον, καὶ σεμνὸν, καὶ ὠφέλιμον τοῦ κοινοῦ τῆς πολιτείας, καὶ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων, καθὼς πολλοὶ βασιλεῖς ἔχοντες πλησίον αὐτῶν σοφοὺς καὶ νομικοὺς ἀνθρώπους, τὰς νεαρὰς ἐθέσπισαν, καὶ ἄλλους ὁρισμοὺς, ὡς ἡ χρεία ἐκάλει· τῶν ὁποίων βασιλέων τὰ ὀνόματα, καὶ τῶν νομοθετῶν, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν νόμων πολλὰ ὄντα, διὰ τὴν συντομίαν παραλείπομεν.

Ὑπάρχει καὶ ἄλλη διαίρεσις τῶν νόμων· ὁ ἐκκλησιαστικὸς νόμος, ἢ εἶναι ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγεται νόμος θεῖος, ὁ ὁποῖος διαιρεῖται εἰς *Γραπτὸν* νόμον, καὶ εἰς *Εὐαγγελικὸν* νόμον, ἐξ ὧν γραπτὸς μὲν εἶναι, τὰ ὅσα ἡ παλαιὰ διαθήκη νομοθετεῖ, ὡς ἡ θεία γραφὴ, ἡ πεντάτευχος τοῦ Μωϋσέως σὺν τοῖς προφήταις καὶ ψαλμοῖς ὅστις, καὶ κυρίως νόμος λέγεται ὡς διὰ Μωϋσέως δοθεὶς παρὰ Θεοῦ, *Εὐαγγελικὸς* δὲ εἶναι, ὅσα νομοθετεῖ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἢ εἶναι ἐντολαὶ καὶ κανόνες ἁγίων Ἀποστόλων, ἱερῶν Συνόδων καὶ θεοφόρων πατέρων, καὶ ταῦτα πάντα καλοῦνται καὶ νόμος ἐκκλησιαστικός· ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος ὡς εἴπομεν, ἐθεσπίσθη παρὰ νομοθετῶν, καὶ βασιλέων σοφῶν κατὰ διαφόρους καιρούς.

Ὁ **ἐκκλησιαστικὸς νόμος** ἀποβλέπει εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, καὶ εἰς τὴν εὐταξίαν τῆς Ἐκκλησίας· ὁ **πολιτικὸς** νόμος ἀποβλέπει εἰς τὸ δίκαιον, αἴσιον καὶ συμφέρον πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἵνα μὴ φθείρωνται ἀδικοῦντες ἀλλήλους, καθὼς λέγει ὁ σοφὸς Κικέρων: «*ἡ τοῦ λαοῦ σωτηρία ὑπέρτατος νόμος*», καὶ ὁ σοφὸς Πλάτων: «*τίνι ἂν πόλις ἀρέσκει ἄνευ νόμων;*» τὰ δὲ τοῦ δικαίου παραγγέλματα εἶναι ταῦτα τὰ τρία: καλῶς βιοῦν, ἕτερον μὴ βλάπτειν, καὶ τὸ οἰκεῖον δίκαιον ἑκάστῳ νέμειν· καὶ πᾶς ἄνθρωπος ὅστις μετ' ἄλλου ἔχει διαφορὰν, δι' ἑνὸς ἐκ τῶν τριῶν τούτων δύναται νὰ νικήσῃ τὸν ἐναντίον αὐτοῦ· ἢ δι' ἀπάτης, καὶ τοῦτο εἶναι ἀδικία καὶ ἁμαρτία· ἢ διὰ τῆς βίας, καὶ τοῦτο εἶναι τυραννία καὶ ἀδικία, ἢ διὰ τοῦ νόμου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ, ἢ πολιτικοῦ, καὶ τοῦτο εἶναι δίκαιον, θεάρεστον, ἐπαινετὸν καὶ χριστιανικόν.

Νόμος λέγεται ὁ καθόλου, ἐντολὴ δὲ λέγεται ἡ κατὰ μέρος ὁρίζουσα περὶ ἑνὸς πράγματος· κατὰ διαίρεσιν γενικὴν εἰς δύο διαιρεῖται ὁ νόμος, εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ οὗτος εἶναι ὁ ἐκκλησιαστικὸς νόμος, καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ φιλανθρωπίαν τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ οὗτος εἶναι ὁ πολιτικὸς νόμος· διὰ τοῦτο καὶ δύο πλάκες ἐγράφησαν παρὰ Θεοῦ, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐδόθησαν· στοχάσθητι δὲ ἂν δὲν περιέχωνται τὰ πάντα τῶν νόμων ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ πολιτικῶν εἰς τὰ δύο ταῦτα λόγια: «ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ καρδίας, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν»· καὶ καθὼς οἱ καλοὶ ἰατροὶ εἶναι εἰς τοὺς ἀσθενεῖς σωτῆρες, οὕτω καὶ οἱ νόμοι εἰς τοὺς ἀδικουμένους· ἢ καθὼς τὰ καλὰ

βότανα ὠφελοῦσι τοὺς ἀσθενεῖς, οὕτω καὶ οἱ νόμοι τοὺς ἁμαρτάνοντας καὶ ἀδικουμένους· ὅθεν καλῶς λέγει καὶ εἷς σοφός: «*νόμος τὸ τιμιώτερον ἐν ῥητοῖς*» καὶ ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος: «*ὁ νόμος εἶναι κανὼν τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, διατάσσων ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ κάμωμεν καὶ ἐμποδίζων ἐκεῖνα ὅσα δὲν πρέπει νὰ κάμωμεν*».

Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι εἶναι σωτῆρες τῶν ψυχῶν πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ ἀρχιερέων ἕως λαϊκῶν· οἱ πολιτικοὶ νόμοι εἶναι τῆς ζωῆς πάντων τῶν ἀνθρώπων ἡγεμόνες, τῶν πόλεων καὶ χωρῶν ἐπιστάται, καὶ πασῶν τῶν ὑποθέσεων κανόνες δίκαιοι· πρὸς τοὺς ὁποίους νόμους εἷς ἕκαστος χρέος ἀπαραίτητον ἔχει νὰ ὑποτάττῃ τὴν γνώμην του· εἰ δὲ παρανομεῖ καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ νόμου δὲν δέχεται, εἶναι σκολιὸς καὶ κακότροπος, καὶ τὸν ἑαυτόν του φθείρει, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους γίνεται παράδειγμα τῆς παρανομίας καὶ ἀδικίας, καθὼς λέγει καὶ ὁ σοφὸς Πλάτων: «*ὅστις γὰρ νόμων φθορεύς ἐστι σφόδρα που ἂν δόξειεν νέων τε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων διαφθορεύς εἶναι*»· διὰ τοῦτο ἐπαινετῶς εἶπεν ὁ νομοθέτης Σόλων: «*τότε ἄριστα καὶ καλῶς κυβερνῶνται αἱ πόλεις, ὅταν οἱ ἄνθρωποι πείθωνται εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ κριτὰς, καὶ οὗτοι πείθωνται εἰς τοὺς νόμους*».

Εἷς καὶ μόνος ὑπέρτατος, ὑπερούσιος Θεὸς δὲν εἶναι ὑποκείμενος εἰς νόμον, ἀλλὰ νομοθέτης· ἐπειδὴ καὶ πᾶσα ἐνέργεια καὶ προσταγὴ τοῦ Θεοῦ εἶναι νόμος αὐτοῦ τοῦ νομοδότου· πάντες δὲ οἱ ἄνθρωποι, βασιλεῖς, ἀρχιερεῖς, καὶ παντὸς τάγματος, εἰσὶν ὑποκείμενοι εἰς τοὺς νόμους ἐκκλησιαστικούς τε καὶ πολιτικούς. Ναὶ, ἔλαβον ἐξουσίαν οἱ ἀρχιερεῖς παρὰ Θεοῦ ἁμαρτίας λύειν τῶν μετανοούντων, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀθετεῖν ποτὲ ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ἱερωτάτων Συνόδων· διότι, ἂν ἕνας δένῃ, καὶ ἄλλος λύῃ, τέλος ποτὲ δὲν ὑπῆρχε. Ὁμοίως καὶ οἱ βασιλεῖς ἔχουσι παρὰ Θεοῦ τὴν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν ὅπως προασπίζωσι τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς ἱεροὺς νόμους, καὶ ὑπερμαχῶσι διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, καὶ κατ' ἰδίαν ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος πάντων ἀνθρώπων, ὄχι ὅμως κανόνας καὶ νόμους δικαίους νὰ ἀθετῶσι, καθὼς λέγει καὶ ὁ χρησμός: «*εὔδαιμον πτολίεθρον ἐνὸς κήρυκος ἀκούειν*», τοὐτέστιν, εὐτυχεστάτη ἡ πόλις εἶναι ἐκείνη, ὅπου πάντες ἀκούουσιν ἑνὸς κήρυκος μόνον, καὶ τοῦτο εἶναι ὁ νόμος.

Βεβαιούμεθα παρὰ τῶν θείων Πατέρων τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκ-

κλησίας, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες παιδιόθεν ἐσυνείθιζον καὶ ἐδίδασκον εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ἔδωκε τῷ Μωϋσῇ, καὶ πάντες ἐγίνωσκον καὶ ἕτοιμοι ἦσαν πρὸς ἀπόκρισιν εἰς τοὺς ἐρωτῶντας· διότι ἡ φρόνησις εἶναι φυσικὸν χάρισμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἡ δὲ γνῶσις ἀποκτᾶται διὰ μαθήσεως. Λοιπὸν δὲν εἶναι αἰσχύνη εἰς ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς καὶ λαϊκοὺς νὰ μὴ γνωρίζωσιν οἱ μὲν ἱερεῖς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς νόμους, οἱ δὲ λαϊκοὶ τοὺς πολιτικούς; ἀλλοίμονον, καὶ τί ἀμάθεια εἶναι αὕτη εἰς τὸ ὀρθόδοξον γένος μας; ὅπου εἴθε νὰ μὴ ἀληθεύσῃ καὶ εἰς ἡμᾶς, καθὼς εἰς τοὺς Ἑβραίους βαρβαρωθέντας ὕστερον ἡ προφητεία τοῦ Ἰεζεκιήλ: « *οὐαὶ ἐπὶ οὐαὶ ἔσται, καὶ ἀγγελία ἐπὶ ἀγγελίαν ἔσται· καὶ ζητηθήσεται ὅρασις ἐκ προφήτου, καὶ νόμος ἀπωλεῖται ἐξ ἱερέως, καὶ βουλὴ ἐκ πρεσβυτέρων, ἄρχων ἐνδύσεται ἀφανισμὸν, καὶ αἱ χεῖρες τοῦ λαοῦ τῆς γῆς παραλυθήσονται* »· ταῦτα ἁρμόζουσιν εἰς ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς οἵτινες δὲν γινώσκουσι τὸν ἐκκλησιαστικὸν νόμον, καὶ ἐκλύονται καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ λαός.

Ἐπειδὴ ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία οὐ μόνον προτιμᾶται πάντων τῶν ἄλλων πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας, ὡς τάξιν ἔχουσα τῆς ἀγγέλων χοροστασίας, καὶ διαδοχῆς τῶν Ἀποστόλων, καὶ πάντες οἱ τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος, ἔχομεν χρέος ἀπαραίτητον τὰ ἐκκλησιαστικὰ προστάγματα νὰ φυλάττωμεν κατὰ τὸ λόγιον: « *τοῖς τῆς Ἐκκλησίας χρὴ δουλεύειν νόμοις, καὶ οὓς ἔθετο περὶ πάντων μὴ ὑπερβαίνειν φραγμοὺς* » διὰ τοῦτο περὶ ἐκκλησιαστικοῦ Νόμου συντόμως πρῶτον σὺν Θεῷ εἰρήσθω, διαιρουμένου εἰς τρία μέρη, περὶ ἀρχιερέων, περὶ πρεσβυτέρων, καὶ πάντων κληρικῶν, καὶ περὶ ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν, ἡσυχαστῶν ἐν μοναστηρίοις καὶ σκήταις.

ΝΟΜΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ

ΠΕΡΙ ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ ΕΙΤΕ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΝ

Ὁ 6 κανὼν τῆς πρώτης καὶ ὁ 2 τῆς δευτέρας τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων ἀποφαίνονται, ὅτι ἡ ἀπόφασις τῶν περισσοτέρων νὰ ἔχῃ τὸ κῦρος εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά, καὶ ὁ σχολιαστὴς λέγει: « *ἂν κανονικῶς, καὶ ὄχι μὲ φιλονεικίαν, ἢ κατ' ἄλλον τρόπον γίνῃ ἡ ἀπόφασις* ».

Ὁ 25 κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ λέγει: εἰς χώραν ὅπου εἶναι ἀρκετὸς καὶ ἱερεὺς μόνος, νὰ μὴ χειροτονῆται ἐπίσκοπος, διὰ νὰ μὴ καταφρονῆται τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ἡ ἀξία αὐτοῦ.

Ὁ 30 κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ὁ 3 τῆς οἰκουμενικῆς ἑβδόμης συνόδου λέγουσιν: ὅστις χειροτονηθῇ ἐπίσκοπος διὰ μέσου ἀρχόντων νὰ καθαίρηται, καὶ νὰ ἀφορίζηται μετ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι συνήργησαν εἰς τοῦτο[1]· διότι πᾶσα ἀπόφασις ἱερωμένου ἥτις γίνεται ὑπὸ κοσμικῶν ἀρχόντων, εἶναι ἄκυρος· καὶ ἡ ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ Γενναδίου τοῦ πατριάρχου ἀναθεματίζει τὸν τοιούτῳ τρόπῳ γινόμενον ἐπίσκοπον[2].

1. Σύμφωνοι εἰσιν καὶ οἱ κανόνες Β'. τῆς Δ'. Οἰκ. Συνόδου καὶ ὁ ΙΒ'. καὶ ΙΓ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. (ἴδε Σύνταγμα τῶν θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. Β'. σελὶς 37).

2. Ἀπόσπασμα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γενναδίου ἧς μνείαν ποιεῖται ὁ συγγραφεὺς ἔχει ὧδε· « Ἔστω τοίνυν

Ὁ 27 κανὼν τῶν Ἀποστόλων λέγει: ἑτερόφθαλμος, καὶ χωλὸς, ἂν ᾖναι ἄξιος, γίνεται ἐπίσκοπος· ὄχι δὲ τυφλὸς, καὶ κωφός.

Ὁ 41 κανὼν τῶν Ἀποστόλων λέγει: τῆς Ἐκκλησίας τὰ πράγματα ὁ ἐπίσκοπος ἂς τὰ ἐξουσιάζῃ, καὶ ἂς τὰ κυβερνᾷ, καθὼς εἶναι ἀρεστὸν εἰς τὸν Θεόν.

Ὁ 15 κανὼν τῆς πρώτης οἰκουμενικῆς συνόδου λέγει: διὰ τὰς ταραχὰς, καὶ φιλονεικίας ἐφάνη εὔλογον, τελείως νὰ ἀργήσῃ ἡ συνήθεια αὕτη, ἥτις παρὰ κανόνας ἀκολουθεῖ εἰς μέρη τινὰ, δηλ. ἀπὸ ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν νὰ μὴ μετατίθεται ἐπίσκοπος, οὔτε πρεσβύτερος, οὔτε διάκονος, εἰ δέ τις παρακούσῃ, καὶ τοῦτο πράξῃ, νὰ μένῃ ἄκυρος ἡ τοιαύτη μετάβασις, καὶ νὰ ἀποκαθίστανται εἰς τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ ἐχειροτονήθησαν[1]· τοῦτο ἐννοεῖται ἐὰν δὲν γένηται ἡ ἀπόφασις συνοδικῶς.

Ὁ δὲ 1 κανὼν τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου λέγει: ἐκεῖνος ὁ ἐπίσκοπος ὅστις ἀπὸ μικροτέραν ἐπαρχίαν εἰς ὑψηλοτέραν μεταπηδᾷ, ὡς ὑπερήφανος καὶ πλεονέκτης, νὰ μὴ ἔχῃ κοινωνίαν οὔτε ὡς κοσμικός[2].

Καὶ ὁ 2 κανὼν αὐτῆς πάλιν λέγει: ἂν καὶ γράμματα τῶν ἐπαρχιωτῶν ἐκείνων δείξῃ οἵτινες τὸν παρακινοῦσι καὶ τὸν παρακαλοῦσι πρὸς προστασίαν αὐτῶν, ὡς πανοῦργος, κακοποιὸς, καὶ αἴτιος συγχίσεως, μήτε εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς αὐτοῦ νὰ ἀξιῶται τῆς κοινωνίας· ἀλλ' ἡ συνοδικὴ διάγνωσις τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ συγχωρεῖ νὰ γίνωνται μεταθέσεις τῶν ἐπισκόπων μὲ τὴν γνώμην τοῦ πρωτεύοντος καὶ τῆς συνόδου τοῦ κλίματος ἐκείνου, ὅταν ἡ χρεία τὸ

καὶ ἐστιν ἀποκήρυκτος καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας τε καὶ λειτουργίας ἀλλότριος καὶ τῇ κατάρᾳ τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος, καὶ ὁ λαμβάνων ὤνιον τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, καὶ ὁ διδοὺς, εἴτε κληρικὸς, εἴτε λαϊκὸς εἴη». Ἴδε Σύνταγμα τῶν Θ. καὶ Ἱ. Κανόνων Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. Β'. σελ. 38.

1. Ἴδε Κανόνα 15 ἐν Συντάγματι τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. Β'. σελ. 145.

2. Ἴδε καὶ Κανόνα Ἀποστολικὸν 14 σύμφωνον ὄντα ἐν τῷ Συντ. τῶν Θ. καὶ Ἱ. Κανόν. Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. Β'. σελ. 18.—ἴδε ὁμοίως 35 τῆς Α'. Οἰκ. Συνόδου, 15, τῆς Δευτέρας, 2 τῆς Τετάρτης, 5 τῆς Ἕκτης, 13, 16, 21 τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ 57 τῆς ἐν Καρθαγένῃ, ἐν Συντ. τῶν Θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. Β'. σελ· 18.

καλῇ, διὰ τὸ συμφερώτερον τοῦ ποιμνίου καὶ ὠφελιμώτερον· καὶ ἄλλη ἐπαρχία πλησιόχωρος προστίθεται εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ ἐπισκόπου, ὅταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, καὶ ἐνεργεῖ εἰς αὐτὴν πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ δίκαια, ὅσα καὶ γνήσιος ἀρχιερεὺς, παρεκτὸς τούτου μόνου, ὅτι δὲν κάθηται ἐν τῷ ἱερῷ συνθρόνῳ.

Ὁ 20 κανὼν τῆς οἰκουμενικῆς τετάρτης συνόδου προστάττει, νὰ μὴ δέχωνται οἱ ἀρχιερεῖς διακόνους καὶ ἱερεῖς ἄλλης ἐπαρχίας, ἐκτὸς ἐὰν οὗτοι ἀνεχώρησαν διὰ τὴν δουλείαν τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἢ δι' ἄλλην μεγάλην ἀνάγκην· εἰ δὲ καὶ γένωνται δεκτοὶ, νὰ μὴ ἀξιῶνται κοινωνίας οὔτε οἱ ἀρχιερεῖς, οὔτε καὶ οἱ ἱερεῖς ἐκεῖνοι[1].

Ὁ 34 κανὼν τῶν Ἀποστόλων[2] καὶ ὁ 9 τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ὁρίζουσιν, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι νὰ μὴ πράττωσι τίποτε ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτῶν, μόνον τὰ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν νὰ διοικῶσι, καὶ νὰ κυβερνῶσι· ἀλλ' οὔτε ἀρχιεπίσκοπος νὰ πράττῃ τίποτε ἄνευ τῶν ἐπισκόπων διὰ νὰ μένῃ ἡ πνευματικὴ ὁμόνοια· καὶ ὁ σχολιαστὴς λέγει: ὅτι τὰ ῥηθέντα ἐννοοῦνται προκειμένου περὶ δογματικῶν ζητήσεων, κοινῶν σφαλμάτων, καταστάσεως ἀρχιερέων, καὶ τῶν παραπλησίων· ὁ δὲ Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος γράφων ἱερεῖ (λέγει)· *μηδὲν ἄνευ γνώμης σου γενέσθω, μηδὲ σὺ ἄνευ γνώμης Θεοῦ τι πράττε.*

Ὁ ἴδιος κανὼν λέγει: ἐπίσκοπος ὅστις μεταχειρίζεται κοσμικὰ πράγματα, ἂν δὲν παύσῃ, νὰ καθαίρηται.

Ὁ 2 κανὼν τῆς τετάρτης οἰκουμενικῆς συνόδου[3], καὶ ὁ 5 τῆς ἑβδόμης[4] ὁρίζει καθαίρεσιν καὶ ἐκείνων τῶν ἀρχιερέων οἵτινες λαμβάνουσιν ἄσπρα εἰς χειροτονίαν, καὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δίδουσι διὰ νὰ χειροτονηθῶσι· καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ πατριάρχου Ταρασίου πρὸς Ἀ-

1. Ἴδε εἰρημένον Κανόνα ἐν Συντ. τῶν Θ. καὶ Ἱ. Καν. Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. Β'. σελ. 266.

2. Ἴδε εἰρημένον Κανόνα ἐν Συντ. τῶν Θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. Β' σελ. 45.

3. Ἴδε ἀναφερόμενον Κανόνα ἐν Τόμ. Β' σελ. 217 αὐτόθι.

4. Ὁ ἀντιγραφεὺς κατὰ λάθος μνημονεύει φαίνεται τοῦ δεκάτου κανόνος ἀντὶ τοῦ 5 τῆς αὐτῆς συνόδου ὅστις καὶ μόνον ἔχει σχέσιν μετὰ τοῦ προκειμένου θέματος, κα-

δριανὸν τὸν Πάπαν Ῥώμης[1] κρίνει τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονοῦντας χειροτέρους ἀπὸ τὸν πνευματομάχον Μακεδόνιον, καὶ ὡς τὸν Ἰούδαν ὅστις ἐπώλησε τὸν Χριστόν· ἀλλὰ τὸ χρυσόβουλλον τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, τὸ ὁποῖον ἐβεβαίωσε καὶ τὸ συνοδικὸν ψήφισμα τοῦ Πατριάρχου Μιχαὴλ[2], λέγει: εἰς τὴν χειροτονίαν τῶν ἱερέων νὰ ἐνεργῆται ὁ παλαιὸς τύπος, καὶ νὰ μὴ λαμβάνῃ περισσότερα ὁ χειροτονῶν ἐπίσκοπος, παρὰ ἓν χρυσοῦν ὅταν τὸν κάμνῃ ἀναγνώστην, καὶ τρία ὅταν τὸν χειροτονῇ διάκονον, καὶ τρία ὅταν τὸν χειροτονῇ ἱερέα, δηλ. ὅλα ἑπτὰ χρυσᾶ· καὶ κανονικὸν εἰσόδημα νὰ λαμβάνῃ ὁ ἐπίσκοπος ἀπὸ τὸν ἱερέα ὅπου ἔχει ἐνορίαν χωρίου· ἂν ἔχῃ τὸ χωρίον τριάκοντα οἰκίας νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ τὸν ἱερέα ἓν χρυσοῦν καὶ δύο ἀργυρᾶ δηλ. δύο γρόσια, ἓν πρόβατον, κριθῆς μοδίους ἓξ (δηλ. ταγάρια ἢ λουτζέκια) οἴνου μέτρα ἓξ, ἀλεύρου μοδίους ἓξ καὶ ὄρνιθας τριάκοντα· αὐτὰ νὰ λαμβάνῃ ὁ ἀρχιερεὺς παρὰ τοῦ ἱερέως ὡς τὸ κατ' ἔτος χρονικὸν, καὶ ἀναλόγως ἂν ἔχῃ ἢ περισσοτέρας, ἢ ὀλιγωτέρας· ταῦτα ἐβεβαίωσεν καὶ ἑτέρα συνοδικὴ διάταξις τοῦ Πατριάρχου Νικολάου[3].

Ὁ 4 κανὼν τῆς ἑβδόμης Οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει: ὅστις ἀρχιερεὺς ζητεῖ ἀργύριον, ἢ ἄλλο τι ἐκ τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἐμποδίζει τῆς λειτουργίας τινὰ ἱερέα, ἢ ἀφορίζει τοὺς κοσμικοὺς, ἢ κλείει Ἐκκλησίαν διὰ νὰ μὴ γίνῃται λειτουργία, νὰ ὑφίσταται καὶ αὐτὸς ἐκεῖνο ὁποῦ ἔπραξεν.

θόσον ὁ ἀναφερόμενος ὑπ' αὐτοῦ 10 Κανὼν τῆς ἐν Νικαίᾳ Ζ' Οἰκ. Συνόδου ἀφορᾷ τοὺς κληρικοὺς τοὺς ἄνευ ἀδείας καταλείποντας τὴν ἰδίαν αὐτοῦ παροικίαν καὶ μεταβαίνοντας εἰς ἑτέραν. Παράβαλε τοὺς εἰρημένους Κανόνας εὑρισκομένους ἐν Τόμ. Β' τοῦ Συντάγματος Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ σελ. 573 καὶ 587.

1. Ἴδε ἐπιστολὴν πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ταρασίου ἐν Τόμ. Δ' τοῦ Συντ. τῶν θείων καὶ Ἱερ. Κανόνων Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ σελ. 375—378.

2. Οὗτος ἐστὶν Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος ὅστις ἀνέβη τὸν θρόνον περὶ τὸ ἔτος 1043 καὶ ἐτελεύτησεν ἐξόριστος πατριαρχεύσας ἔτη δεκαέξ.

3. Οὗτος ἐστὶν Νικόλαος ὁ Γραμματικὸς ἐπικαλούμενος, ἀνὴρ διαστήμου παιδείας, ἐκλεγεὶς πατριάρχης ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἐν ἔτει 1084 καὶ ἀποθανὼν ἐπὶ τοῦ θρόνου μετὰ εἰκοσιεπταετῆ πατριαρχείαν τῷ 1111. Ἴδε συνοδικὴν αὐτοῦ διάταξιν ἐν Συντάγματι τῶν θείων καὶ Ἱερ. Κανόνων Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ τόμ. Β' σελ. 58.

Ὁ 12 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει: ἐπίσκοπος ἂν συνοικῇ μετὰ γυναικὸς νὰ καθαίρηται[1].

Ὁ 15 κανὼν τῆς αὐτῆς συνόδου ὁρίζει: μήτε ἐν οἴκῳ ἀρχιερέως, μήτε ἐν μοναστηρίοις νὰ συνοικῶσι γυναῖκες, καὶ νὰ συντρέφωνται, εἰ δὲ καὶ κανεὶς ἐπίσκοπος, ἢ ἡγούμενος μεταχειρίζεται δούλην (σκλάβαν), ἢ ἐλευθέραν εἰς ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, νὰ ἐπιτιμᾶται· καὶ ἂν παρακούσῃ νὰ καθαίρηται· καὶ ὅπου ἢ ἐπίσκοπος, ἢ ἡγούμενος εἰς τὴν ὁδοιπορίαν καταλύσῃ, αἱ γυναῖκες πρέπει νὰ ἀναχωρῶσιν ἀπ' ἔμπροσθεν αὐτῶν.

Ὁ 28 τῆς αὐτῆς συνόδου ὁρίζει: ἐπίσκοπος ἂν ἀποξενώσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ εἰσοδηματικὰ πράγματα τῆς ἐπισκοπῆς τὰ ὁποῖα εἴτε αὐτὸς ἀπέκτησεν, ἢ εὗρε, καὶ ἡ πώλησις νὰ ᾖ ἄκυρος, καὶ νὰ παιδεύηται· ὁμοίως καὶ ἡγούμενος ἂν κάμῃ οὕτω.

Ὁ 26 κανὼν τῆς ἐν Καθαργένῃ συνόδου, καὶ ὁ 33 ὁρίζουσι: τελείως πρᾶγμα τῆς Ἐκκλησίας ἐπίσκοπος νὰ μὴ πωλῇ, ἐκτὸς ἂν δὲν ἀποφέρῃ εἰσόδημά τι, καὶ ὑπάρχῃ ἀνάγκη ἵνα πωληθῇ καὶ τότε νὰ ἐκτελῆται μὲ τὴν γνώμην τοῦ πρωτεύοντος, δηλαδὴ ἢ τοῦ πατριάρχου, ἢ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἑκάστου κλίματος καὶ τῆς συνόδου τῶν ἀρχιερέων, ἢ κἂν μελέτης καὶ γνώμης τῶν γειτόνων ἐπισκόπων, εἰ δὲ τοῦτο δὲν πράξῃ, εἶναι ὑπεύθυνος.

Ὁ 16 τῆς πρώτης καὶ δευτέρας λεγομένης συνόδου, καὶ ὁ 11 τῆς ἐν Σαρδικῇ καὶ ὁ 71 τῆς ἐν Καρθαγένῃ ὁρίζουσιν: ὅστις ἀρχιερεὺς τῆς ἰδίας του ἐπαρχίας ἀμελεῖ, καὶ μήτε ἀπὸ ἀσθένειαν, ἢ βασιλικὸν ὁρισμὸν, μήτε ἀπὸ πατριαρχικὸν πρόσταγμα ἐμποδιζόμενος, περισσότερον χρόνον τοῦ ἑξαμήνου λείπει τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, ἀπὸ τὴν τιμὴν καὶ ἀξίαν τῆς ἀρχιερωσύνης παντελῶς νὰ ἀποξενῶ-

---

1. Ἐνταῦθα γυναῖκα ἐννοεῖ τὴν γαμετὴν τοῦ ἐπισκόπου ἣν εἶχε νομίμως πρὸ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ, διότι τὸ πάλαι ἐπίσκοποι ἐχειροτονοῦντο καὶ ἔγγαμοι (ἴδε Καν. 12 ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. Β' σελ. 331)· καὶ Βασιλικῶν βιβλίον Γ' τίτλον ά κεφάλαια 54, 55 καὶ 56.

ται· διότι διὰ τῆς ἐπισκέψεως καὶ διδασκαλίας τῶν ἀρχιερέων εὐδοκιμεῖ τὸ ὑπήκοον[1].

Ὁ 40 κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὁ 56 τῆς ἐν Καρθαγένῃ ὁρίζουσιν: ἂν ἐπίσκοπος προσκληθῇ ὑπὸ συνόδου ἀρχιερέων, δηλ. ἢ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου, ἢ τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἀθετήσῃ, καὶ δὲν ἔλθῃ χωρίς τινος ἀνάγκης κωλυούσης, ἢ ἀσθενείας, νὰ ἐπιτιμᾶται· εἰ δὲ καὶ θαρρεῖ εἰς τὸ πλῆθος καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτοῦ, καὶ τῆς κοινῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καταφρονῇ, παιδεύεται καὶ μὲ δύναμιν ἐξουσιαστικήν.

Ὁ 9 κανὼν τῆς τετάρτης οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει: ἂν ἐπίσκοπος, ἢ διάκονος, ἢ ἱερεὺς μετὰ ἀρχιεπισκόπου ἔχῃ τινὰ διαφοράν καὶ φιλονεικίαν, νὰ κρίνωνται εἰς τὸν πατριάρχην.

Ὁ 13 τῆς ἐν Σαρδικῇ, καὶ ὁ 19 τῆς ἐν Καθαργένῃ ὁρίζουσιν: ὅποιος κοινωνήσῃ, δηλ. μὲ διάκονον, ἢ ἱερέα, τὸν ὁποῖον γνωρίζει ὅτι εἶναι ἀκοινώνητος, (δηλ. ἀργὸς παρὰ ἀρχιερέως του) εἶναι καὶ αὐτὸς ὑπεύθυνος.

Ὁ 6 κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ὁρίζει νὰ μὴ γίγνηται δεκτὸς ἀκοινώνητος παρ' ἄλλου ἀρχιερέως πρότερον, πρὶν ἢ γένηται δεκτὸς παρὰ τοῦ ἀρχιερέως του· ἐκτὸς ἐὰν γίνῃ σύνοδος, καὶ αὐτὸς ἀκοινώνητος ὢν παραστῇ ἐνώπιον αὐτῆς ἀπολογηθῇ καὶ ἀθωωθῇ καὶ ἡ σύνοδος καταπεισθῇ, τότε λαμβάνει ἄλλην ἀπόφασιν.

Ὁ 13 κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ ὁρίζει, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος ὅστις ἐναντιωθῇ εἰς τὴν ἰδίαν ὁμολογίαν αὐτοῦ, ἢ ὑπογραφήν του, στερεῖται τῆς τιμῆς του.

Ὁ 86 κανὼν τῆς αὐτῆς λέγει: νὰ μὴ τολμήσῃ τις τῶν ἐπισκόπων νὰ προτιμήσῃ τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὸν χειροτονηθέντα ἐπίσκοπον πρὸ αὐτοῦ· καὶ ὁ σχολιαστὴς λέγει: τότε ὁ πρότερον χειροτονηθεὶς ἀρχιερεὺς τοῦ ὕστερον χειροτονηθέντος προεκάθητο.

Ὁ 13 κανὼν τῆς αὐτῆς λέγει: ἄν τις ἐπίσκοπος εἴπῃ διά τινα

2. Ἴδε Σύντ. τῶν θείων καὶ Ἱερ. Κανόνων Τόμ. 3 σελ. 257, 485, 489, 493.

ἄνθρωπον, ὅτι ἐξωμολογήθη τὸ ἁμάρτημα, αὐτοῦ ἢ σφάλμα εἰς αὐτὸν, καὶ ἐκεῖνος τὸ ἀρνεῖται, ὁ ἐπίσκοπος νὰ μὴ πιστεύῃται.

Ὁ 74 κανὼν τῶν Ἀποστόλων ὁρίζει: ἂν κατηγορῆται ὁ ἐπίσκοπος, παρ' ἀξιοπίστων ἀνθρώπων, καὶ δὶς ἢ τρὶς προσκληθεὶς εἰς τὴν σύνοδον δι' ἐπισκόπων, δὲν ὑπακούσῃ καὶ καταφρονήσῃ τὴν σύνοδον, ἂς ἀποφασίσῃ τότε ἡ σύνοδος τὸ εὐλογοφανὲς αὐτῆ.

Ὁ 12 κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ ὁρίζει: ἂν κατηγορῆται ἐπίσκοπος, καὶ εἶναι δύσκολον νὰ συνέλθῃ ὅλη ἡ σύνοδος τῶν ἀρχιερέων, δώδεκα ἐπίσκοποι ἂς ἐξετάσωσι τὴν ὑπόθεσιν· εἰ δὲ καὶ κατηγορῆται πρεσβύτερος, ἓξ ἐπίσκοποι ἂς ἐξετάσωσιν, εἰ δὲ διάκονος, τρεῖς· διὰ τοῦτον τὸν κανόνα ὁ πατριάρχης Λουκᾶς[1] ἄκυρον ἐνόμισε καὶ ἔκρινε τὴν καθαίρεσιν Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, διότι ἦσαν ἔνδεκα, καὶ ὄχι δώδεκα οἱ κρίναντες ἐπίσκοποι καὶ τὴν καθαίρεσιν ποιήσαντες[2].

Ὁ 17 κανὼν τῆς τετάρτης οἰκουμενικῆς συνόδου, καὶ ὁ 25 τῆς ἐν Τρούλλῳ ὁρίζουσι: χωρία ὑποκείμενα εἰς ἀρχιερέα, παρελθόντων τριάκοντα χρόνων, νὰ μὴ ἀποξενῶνται ἀπὸ αὐτόν· εἰ δὲ καὶ οἱ χρόνοι εἶναι ὀλιγώτεροι, ἂς θεωρηθῇ ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἰς τὴν σύνοδον τοῦ κλίματος ἐκείνου.

Ὁ 107 κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου λέγει: ἐάν τις ἐπίσκοπος τόπον τινα εἰς τὴν ἐπαρχίαν του προσηλώσῃ, ἂν τοῦτον τὸν τόπον κρατήσῃ τρεῖς χρόνους, παρόντος τοῦ γείτονος ἀρχιερέως, καὶ μὴ κινήσαντος ἀγωγὴν, εἶναι ἀκατηγόρητος.

Ὁ 57 καὶ ὁ 98 κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου, καὶ 53 τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου ὁρίζουσι· πόλις καὶ χώρα μὴ ἔχουσα ἀρχιερέα ἐν αὐταῖς κατοικοῦντα, δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι τοιοῦτον, ἐκτὸς ἐὰν ἡ τοῦ κλίματος ἐκείνου σύνοδος μὲ τὴν γνώμην τοῦ ἀρχιεπισκό-

1. Οὗτος ἐστὶν Λουκᾶς ὁ Χρυσοβέργης μεγίστης παιδείας ἀνὴρ ἐκλεγεὶς πατριάρχης τῷ 1155 ἐπὶ Μανουὴλ Κομνηνοῦ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1167.

2. Ἴδε καὶ ἀκύρωσιν καθαιρέσεως ἐπισκόπου Βόστρων Βαγαδίου ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ πατριάρχου Νεκταρίου Συνόδου ἐν Συντ. θ. καὶ Ἱερ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 3 σελ. 625 – 628.

που εὔλογον θεωρήσωσι ἵνα χειροτονηθῇ ἀρχιερεὺς διὰ τὴν τοῦ λαοῦ ὠφέλειαν, πλήθους πολλοῦ ὄντος.

Ὁ 58 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ οἰκουμενικῆς συνόδου συστέλλων τὸν τύφον τῶν μητροπολιτῶν τῶν ἐχόντων ἐπισκόπους, ὁρίζει: ὁ ἀρχιεπίσκοπος νὰ μὴ λέγηται ἔξαρχος τῶν ἱερέων καὶ ἄκρος ἀρχιερεὺς, ἀλλὰ μόνον ἐπίσκοπος τῆς πρώτης καθέδρας.

Ὁ 72 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ οἰκουμενικῆς συνόδου, καὶ ὁ 10 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ὁρίζουσι: πιστὸς ὀρθόδοξος χριστιανὸς μὲ γυναῖκα ἑτερόδοξον, ἂν εἰς γάμον συναρθῶσι νὰ χωρίζωνται· εἰ δὲ καὶ παρακούσῃ ὁ ὀρθόδοξος, νὰ ἀφορίζηται· ὕστερον λέγει κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ἂν ἓν πρόσωπον γένηται χριστιανὸς καὶ τὸ ἕτερον ἐμμένῃ εἰς τὴν ἑτεροδοξίαν αὐτοῦ καὶ εὐχαριστῆται εἰς γαμικὴν μετὰ χριστιανίσαντος συμβίωσιν ἢ ἀνὴρ εἶναι, ἢ γυνὴ νὰ μὴ ἐπιτρέπηται διάζευξις· ἀλλὰ ταῦτα ἠκολούθουν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τοῦ χριστιανισμοῦ συχνὰ, ἴσως δὲ καὶ ἤδη ἐν ἐλευθέροις τόποις.

Ὁ 31 κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου προστάττει: νὰ μὴ ἐκδίδωσι τὰ τέκνα αὐτῶν οἱ ὀρθόδοξοι εἰς γάμον πρὸς αἱρετικοὺς καὶ ἑτεροδόξους· καὶ τότε λαμβάνουν πρόσωπα οἱ ὀρθόδοξοι αἱρετικὰ εἰς γάμον, ὅταν ὑποσχεθῶσι ταῦτα ἵνα προσέλθωσιν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν.

Ὁ 76 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ οἰκουμενικῆς συνόδου, προστάττει: ἐντὸς τῶν περιβόλων τῶν ἐκκλησιῶν νὰ μὴ ὑπάρχῃ καπηλεῖον, ἢ ἐδώδιμα εἰσάγωνται, ἢ ἄλλαι πραγματεῖαι νὰ πωλῶνται καὶ ὅστις εἰσάγει καὶ παρακούσῃ, νὰ ἀφωρίζηται.

Ὁ 4 κανὼν Διονυσίου Ἀλεξανδρείας λέγει: ὅσοι εἶναι ἐν γάμῳ ἐν σαββάτῳ, ἢ ἐν κυριακῇ πρέπει νὰ ἀπέχωσι τῆς σαρκικῆς μίξεως, διότι ἐν ταύταις γίνεται θεία λειτουργία. Τὸν παλαιὸν καιρὸν οὕτως ἐσυνείθιζον, καὶ καθ' ἑκάστην λειτουργίαι δὲν ἐγίνοντο ἵνα μὴ ὁ κόρος τῆς συνεχείας γεννήσῃ τὴν ἀνευλάβειαν.

Ὁ 16 κανὼν αὐτοῦ λέγει: ὁ νιπτόμενος ἂν καταπίῃ ὕδωρ ἐξ ἀπροσεξίας, ἂν θέλῃ ἂς μεταλάβῃ, διὰ νὰ μὴ δώσῃ χώραν τῷ Σατανᾷ.

Ὁ 24 κανὼν τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου, καὶ ὁ 83 τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὁρίζουσι· καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ μαντεύεται, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ

εἰσάγει τινὰ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διὰ νὰ χαλάσῃ μαγείας, ἢ νὰ καθαρισθῇ ἀπὸ μαγείας, μετὰ πέντε χρόνους ἐν μετανοίᾳ διατελῶν νὰ μεταλάβῃ.

Ὁ 22 κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὁρίζει· ὅστις ἁρπάσῃ γυναῖκα, ἂν δὲν τὴν ἐπιστρέψῃ, νὰ μὴ τὸν δέχωνται· καὶ ἂν ἦναι ἡρραβωνισμένη νὰ δώσῃ αὐτὴν τῷ ἁρραβωνιστικῷ· εἰ δὲ μὴ νὰ τὴν δώσῃ τοῖς γονεῦσιν αὐτοῖς, καὶ ἂν καὶ μὲ τὴν γνώμην τῶν γονέων της γένηται τὸ συνοικέσιον, νὰ ἐπιτιμᾶται ὡς πόρνος τρεῖς χρόνους· τὸ δὲ σχόλιον λέγει· ὁ πολιτικὸς νόμος πολὺ παιδεύει τὸν ἁρπάσαντα γυναῖκα, καὶ οὐδὲ γυναῖκα λέγει νὰ τὴν πέρνῃ, ἂν καὶ οἱ γονεῖς της θέλουν.

Ὁ 4 κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὁρίζει· δίγαμος ἕνα καὶ δύο χρόνους νὰ ἀφορίζηται χάριν συγχωρήσεως· τρίγαμος ἀφορίζεται τρεῖς καὶ τέσσαρας κατὰ τὴν συνήθειαν· ὁ σχολιαστὴς λέγει· ὁ τόμος τῆς ἑνώσεως ὁρίζει, τοὺς ὄντας τεσσαράκοντα χρόνων, καὶ εἰς τρίτον γάμον ἐρχομένους, ὡς ῥυπάσματα (βρώμας) τῆς Ἐκκλησίας, νὰ μὴ ἔχωσι κοινωνίαν μετὰ τῶν χριστιανῶν πέντε χρόνους. καὶ παρερχομένων τῶν πέντε χρόνων, μίαν φορὰν τὸν χρόνον νὰ μεταλαμβάνωσι· καὶ αὐτὰ ἐννοοῦνται δι' ἐκεῖνον ὁποῦ δὲν ἔχει τέκνα, εἰ δὲ ἔχει τέκνα, εἶναι ἀσυγχώρητος εἰς αὐτὸν ἡ τριγαμία· εἰ δὲ καὶ ἦναι τις τριάκοντα χρόνων, καὶ ἔχῃ τέκνα, καὶ ἔλθῃ εἰς τριγαμίαν, τρεῖς χρόνους μένει ἀκοινώνητος· εἰ δὲ τέκνα οὐκ ἔχῃ ἂς ἀξιωθῇ συγχωρήσεως, ὅταν διὰ παιδοποιΐαν πράττῃ τοῦτο, ἐμποδιζόμενος τρεῖς χρόνους τῆς θείας κοινωνίας.

Ὁ 20 κανὼν τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου μετὰ ἑπτὰ χρόνους ὁρίζει, ὁ μοιχὸς καὶ ἡ μοιχαλὶς ἐν μετανοίᾳ ὄντες νὰ μεταλαμβάνωσιν· ὁ δὲ μέγας Βασίλειος δεκαπέντε χρόνους διατάσσει νὰ ἀπέχωσι τῆς θείας κοινωνίας.

Ὁ 59 κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου κωλύει τὸν πόρνον τῆς θείας κοινωνίας χρόνους πέντε· τὸ δὲ σχόλιον λέγει· ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς[1] δύο χρόνους καταδικάζει τὸν πόρνον, ἢ ἄνδρα, ἢ

1. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ αὐτοκράτορος Τιβερίου τοῦ Β' περὶ τὰ τέλη τοῦ ἕκτου αἰῶνος.

γυναῖκα νὰ ἀπέχῃ τῆς θείας κοινωνίας, ἐν νηστείᾳ καὶ μετανοίᾳ διατελοῦντα, τὸν δὲ μοιχὸν τρεῖς χρόνους τὸν καταδικάζει, ἐν νηστείᾳ καὶ μετανοίᾳ διατελοῦντα· λέγει δὲ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν 84 κανόνα· πρέπει ὁ τρόπος τῆς μετανοίας νὰ ἐξετάζηται, καὶ ὄχι ὁ χρόνος, καὶ ὁ πνευματικὸς πατὴρ ἐκτελεῖ τὸ εὐλογοφανὲς αὐτῷ· τοῦτο λέγει καὶ ὁ ἅγ. Γρηγόριος ὁ Νύσσης καὶ ὁ ἅγ. Κύριλλος[1], καὶ ὁ 102 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ οἰκουμενικῆς συνόδου.

Ὁ 2 κανὼν τοῦ Διονυσίου, καὶ ὁ 7 τοῦ Τιμοθέου[2] ἐμποδίζουσι τὰς γυναῖκας ἐκείνας αἵτινες ἔχουν τὰ καταμήνια αὐτῶν νὰ κοινωνῶσι τῶν θείων μυστηρίων, ἀλλ' οὔτε εἰς ἐκκλησίαν τότε νὰ ἐμβαίνωσι.

Ὁ 24 κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου λέγει· ὅτι ἀσυγχώρητος εἶναι μία γυνὴ χήρα, οὖσα ἑξήκοντα χρόνων νὰ ὑπανδρευθῇ, ἡ δὲ οὖσα ὀλιγωτέρων χρόνων, εἶναι συγκεχωρημένη.

Ὁ 12 κανὼν τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου ὁρίζει· μία γυνὴ, ὁποῦ ἀφίνει τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἐπειδὴ μισεῖ καὶ κατηγορεῖ τὸν γάμον, ἀναθεματίζεται (διότι ὑπῆρξε καὶ αἵρεσις ἥτις ἐκήρυττε τὸν γάμον βδελυκτὸν, καὶ ὄχι τίμιον, κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν).

Ὁ 4 κανὼν τῆς οἰκουμενικῆς πρώτης συνόδου ὁρίζει· ὁ ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ψηφίζηται παρὰ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ καὶ τῷ κλίματι ἐπισκόπων παρόντων, εἰ δὲ εἶναι δύσκολον, πάντες ἵνα συνέλθωσιν ἢ δι' ἀνάγκας ἄλλας ἐμποδιζούσας, ἢ διὰ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς πρέπει νὰ ὦσι παρόντες, καὶ οἱ ἄλλοι ὁποῦ λείπουσι, διὰ γραμμάτων νὰ δώσωσι τὰς γνώμας των, καὶ τότε νὰ γίνεται ἡ χειροτονία, καὶ τὸ κῦρος, καὶ ἡ ἀπόφασις τῶν γινομένων νὰ καταλείπηται εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον, (δηλ. ἂν καὶ αὐ-

1. Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, οὗτινος ὑπάρχουσι περισωθέντες κανόνες ὡς καὶ κανονικαὶ ἐπιστολαί.

2. Ὅτε Διονύσιος ὡς καὶ ὁ Τιμόθεος ὑπῆρξαν ἐπίσης πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας καταλιπόντες ἡμῖν ἱκανοὺς κανόνας καὶ κανονικὰς ἐπιστολὰς δημοσιευομένας ἐν 4 τόμῳ τοῦ Συντ. θ. καὶ Ἱ. Κανόνων Ράλλη καὶ Ποτλῆ.

τὸς εὔλογον εὕρῃ, καὶ κυρώσῃ τὴν ψῆφον τοῦ μέλλοντος χειροτονεῖσθαι ὑποκειμένου).

Ὁ 16 κανὼν τῆς οἰκουμενικῆς πρώτης συνόδου προλέγων καὶ παραγγέλλων νὰ μὴ γίγνωνται δεκτοὶ οἱ ἱερεῖς οἱ φεύγοντες ἀπὸ ἄλλης ἐπαρχίας εἰς ἄλλην ἀνεξετάστως, ὕστερον ὁρίζει· ἄν τις ἐπίσκοπος τολμήσῃ καὶ ἁρπάσῃ καὶ χειροτονήσῃ τινὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν του παρ' ἄλλης ἐπαρχίας ἐπισκόπου, χωρὶς τῆς θελήσεως καὶ ἀδείας αὐτοῦ, ἡ χειροτονία ἐκείνη νὰ ἦναι ἄκυρος· (ἕπεται ὅτι παιδεύεται καὶ ὁ χειροτονήσας).

Ὁ 8 κανὼν τῆς οἰκουμενικῆς πρώτης συνόδου ἐν τῷ τέλει προστάττει νὰ μὴ χειροτονῶνται εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν καὶ πόλιν δύο ἐπίσκοποι.

Ὁ 15 κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου ὁρίζει· ἄν τις ἐπίσκοπος κατηγορηθῇ διά τινα ἐγκλήματα, καὶ κριθῇ ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ ἐπισκόπων, καὶ πάντες οἱ ἐπίσκοποι μένωσι σύμφωνοι καὶ μίαν ἀπόφασιν ἐκφωνήσωσι κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ἐκείνου, αὐτὴ ἡ ἀπόφασις νὰ μὴ κρίνῃται παρ' ἄλλων, ἀλλὰ νὰ μένῃ βεβαία καὶ ἀπαρασάλευτος.

Ὁ 36 κανὼν τῶν Ἀποστόλων, καὶ ὁ 17 τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου ὁρίζουσιν· ὅσοι προσκαλοῦνται εἰς τὸ ἀρχιερατεῦσαι καὶ ποιμάναι λαὸν, ἂν μὴ πείθωνται εἰς ἐκείνους οἵτινες ἐψήφισαν αὐτοὺς ἐπισκόπους, νὰ ἀφορίζωνται, μέχρις οὗ μεταμεληθῶσι.

Ὁ 8 κανὼν τῆς τετάρτης οἰκουμενικῆς συνόδου προστάττει τοὺς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς νὰ μὴ αὐθαδιάζωσι κατὰ τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν, καὶ νὰ τὸν σύρωσι εἰς ἄλλα κριτήρια· εἰ δὲ καὶ ἐμμένωσιν εἰς τὴν αὐτὴν αὐθάδειαν, νὰ μένωσιν ἀκοινώνητοι.

Ὁ 2 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ οἰκουμενικῆς συνόδου ἐντέλλεται τὰς διατάξεις τῶν Ἀποστόλων τὰς διὰ τοῦ Κλήμεντος, νὰ μὴ τὰς δεχώμεθα, διότι ἐνοθεύθησαν ὑπὸ αἱρετικῶν καὶ προστάττει νὰ δεχώμεθα τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἁγίων συ-

νόδων Οἰκουμενικῶν τε καὶ Τοπικῶν, ἔτι καὶ τοὺς κανόνας τινῶν θεοφόρων πατέρων[1].

Ὁ 22 κανὼν τῆς οἰκουμενικῆς τετάρτης συνόδου καὶ ὁ 35 τῆς αὐτῆς προστάττει· ἂν ἀποθάνῃ ἐπίσκοπος, νὰ μὴ δύναται ὁ μητροπολίτης νὰ λαμβάνῃ τί ποτε ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ τοῖς κληρικοῖς τῆς ἐπισκοπῆς νὰ μένωσιν, ἢ ἂν δὲν ὑπάρχωσι κληρικοί, νὰ μένωσι παρὰ τῷ μητροπολίτῃ διὰ φύλαξιν, καὶ ὅλα νὰ δίδωνται εἰς τὸν διαδεχθέντα τὴν ἐπισκοπήν.

Ὁ 37 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ οἰκουμενικῆς συνόδου λέγει· ἂν ἐπίσκοπος χειροτονηθῇ, καὶ δὲν δύναται νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ἢ δι' ἀναστάτωσιν τοῦ τόπου ἐκείνου, ἢ δι' ἐναντίωσιν τοῦ λαοῦ μὴ δεχομένου αὐτὸν, νὰ ἔχῃ ὅλα τὰ προνόμια τῆς καθέδρας του, καὶ τῆς κανονικῆς χειροτονίας τῶν κληρικῶν.

Ὁ 90 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει· ἀπὸ ἑσπέρας σαββάτου μέχρις κυριακῆς ἑσπέρας μὴ κλίνειν γόνυ, ἐν δὲ τῇ ἑσπέρᾳ κυριακῆς κλίνειν, (καὶ ἕνεκα ἄλλων πολλῶν τοῦτο κωλύεται, καὶ ἤδη ἐν τῇ πεντηκοστῇ εἴωθε γίνεσθαι ἐν πολλοῖς μέρεσιν ἡ γονυκλισία, καὶ ἀθετεῖται ὁ θεῖος κανὼν, καὶ οὐ καλόν· ὁ δὲ τύπος λέγει, ἀρχομένης τῆς ἑσπέρας, νὰ γίνηται ἡ γονυκλισία, δηλ. μετὰ τὴν μεσημβρίαν).

Ὁ 4 κανὼν τῆς οἰκουμενικῆς ἑβδόμης συνόδου ὁρίζει· οἱ μητροπολῖται νὰ μὴ ζητῶσι παρὰ τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν, ἢ τῶν κληρικῶν, ἢ τῶν μοναχῶν χρυσὸν καὶ ἄργυρον, προφασιζόμενοι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις· λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος: *ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι*· καὶ ὡσὰν ὁποῦ λογίζεται ὁ μητροπολίτης εἰς τόπον προεστῶτος καὶ πατρὸς, δὲν χρεωστοῦσι τὰ τέκνα νὰ πλουτίσωσι

1. Ὡς τοιούτους Κανόνας ἐννοεῖ τοὺς γενομένους ὑπὸ τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας Τιμοθέου, Διονυσίου Πέτρου, Ἀθανασίου, Θεοφίλου, Κυρίλλου, τοῦ Μ. Βασιλείου, Γρηγορίου Νεοκαισαρείας, Γρηγορίου Νύσσης, Γρηγ. Θεολόγου, Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου, Γενναδίου Κωνσταντινουπόλεως, Κυπριανοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἄφρων· (ἴδε Καν. Β' 6 Οἰκ. Συν. ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. Β' σελ. 308.

τοὺς γονεῖς, ἀλλὰ οἱ γονεῖς τὰ τέκνα· (ἂν δὲ οἱ ἐπίσκοποι φιλοτιμίαν δώσωσιν εἰς τὸν νέον ἀρχιεπίσκοπον αὐτῶν κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν συνήθειαν, δὲν βλάπτει, ὅτι ἐκούσια τὰ δῶρα καὶ ἀβίαστα).

Ὁ 7 κανὼν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ὁ 9 τῆς πρώτης καὶ δευτέρας λεγομένης συνόδου κωλύουσιν ἐπισκόπους καὶ ἡγουμένους νὰ δέρωσι τοὺς ἀπειθοῦντας, ἢ αὐτοὶ, ἢ δι' ἄλλων μέσων, ἀλλὰ νὰ τοὺς νουθετῶσι· εἰ δὲ οὐ πείθωνται καὶ πράττωσι τὰ ἴδια, δίδωσιν ἄδειαν νὰ παραδώσωσι τὸν ἀπειθῆ εἰς τὴν ἐξουσίαν διὰ παιδείαν· ταῦτα λέγει καὶ ὁ 5 κανὼν[1] τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου.

Ὁ 2 κανὼν τῆς ἐπὶ Φωτίου[1] καὶ Ἰωάννου πάπα Ῥώμης συναθροισθείσης ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας συνόδου, ἐπικληθείσης καὶ ὀγδόης οἰκουμενικῆς, κωλύει τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ γίνωνται μοναχοὶ, καὶ νὰ ἔχωσι καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην, εἰ δὲ καὶ γίνωσι μοναχοὶ νὰ ἐκπίπτωσι τῆς ἀρχιερωσύνης.

Ὁ 20 κανὼν αὐτῆς ἀναθεματίζει τοὺς νηστεύοντας ἐν κυριακῇ διὰ νομιζομένην ἄσκησιν· καὶ ὁ σχολιαστὴς λέγει: πρέπει νὰ εὐχαριστῶμεν Θεῷ, καὶ νὰ χαίρωμεν ἐν κυριακῇ· ἡ δὲ νηστεία εἶναι λύπης καὶ συντριβῆς σημεῖον.

Ὁ 20 κανὼν αὐτῆς δὲν συγχωρεῖ τοὺς ἐπισκόπους μόνους νὰ συγκαλῶσι σύνοδον περὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, μὴ παρόντος τοῦ μητροπολίτου τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης.

Ὁ 24 κανὼν αὐτῆς ὁρίζει, ὅτι πρέπει νὰ ἦναι φανερὰ τὰ πράγματα τοῦ ἐπισκόπου τὰ ἴδια αὐτοῦ, καὶ χωριστὰ τὰ τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ ταῦτα πρέπει νὰ τὰ γινώσκωσιν οἱ κληρικοὶ, δηλ. πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι.

Ὁ 25 κανὼν αὐτῆς λέγει: ὁ ἐπίσκοπος νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν τῶν πραγμάτων τῶν ἐκκλησιῶν, νὰ τὰ κυβερνᾷ μὲ εὐλάβειαν καὶ φόβον Θεοῦ εἰς πάντας τοὺς ἐνδεεῖς καὶ πτωχοὺς, καὶ ἂν χρείαν ἔχῃ καὶ αὐτὸς νὰ λαμβάνῃ διὰ τὰς ἀνάγκας του, καὶ διὰ τοὺς ἐρ-

1. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐνάτου αἰῶνος διάσημος καὶ διὰ τὴν νομικὴν παιδείαν αὐτοῦ ἐκδοὺς δὲ καὶ Νομοκάνονα.

χομένους πρὸς αὐτὸν ἐνδεεῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς· εἰ δ' ἄλλως πράξῃ ὁ ἐπίσκοπος ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ κλήρου αὐτοῦ, παιδεύεται παρὰ τῆς συνόδου τῆς ἐπαρχίας· ἐὰν δὲ πάλιν κατηγορῆται ὁ ἐπίσκοπος μετὰ τοῦ κλήρου του, ὅτι λαμβάνουν διὰ τὸν ἑαυτόν των τὰ ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα, καὶ οἱ πτωχοὶ θλίβωνται, πάλιν ἡ σύνοδος τῆς ἐπαρχίας τὰ ἐξετάζει κατὰ τὸ πρέπον· ἐκ τοῦ 40 καὶ 41 κανόνος τῶν Ἀποστόλων ταῦτα παρέλαβεν αὕτη ἡ σύνοδος καὶ πλατύτερον ἡρμήνευσεν.

Ὁ 13 κανὼν αὐτῆς λέγει: νὰ μὴ καταλείπωνται αἱ ἐκλογαὶ τόσον τῶν ἐπισκόπων οἵτινες μέλλουσι νὰ χειροτονηθῶσι εἰς ἐπαρχίαν, ὅσον καὶ τῶν κληρικῶν, δηλ. ἱερέων καὶ διακόνων, εἰς τὸ πλῆθος τῶν κοσμικῶν· ὁμοίως καὶ ὁ 14 αὐτῆς τῆς συνόδου κανών· (τὸν παλαιὸν καιρὸν τὸ πλῆθος ἐξέλεγε τοὺς ἐπισκόπους, καὶ ἐπειδὴ ἐγίνοντο φιλονεικίαι καὶ διχόνοιαι καὶ ταραχαὶ μεταξὺ αὐτῶν, διὰ τοῦτο ἀπεφασίσθη παρὰ τῶν ἁγίων συνόδων, αἱ ἐκλογαὶ καὶ ψῆφοι τῶν ἐπισκόπων νὰ γίνωνται παρὰ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων τοῦ κλίματος ἐκείνου.

Ὁ 6 κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου ὁρίζει, νὰ μὴ συγχωρῇ ἱερεὺς τὸν ἐξομολογούμενον καὶ μετανοήσαντα, καὶ τὸν κανόνα πληρώσαντα, ἀλλ' ἀρχιερεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους μόνον ἐδόθη ἡ ἐξουσία αὕτη τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν τὰ τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτήματα.

Ὁ δὲ 7 κανὼν αὐτῆς λέγει, ὁμοίως καὶ ὁ 46 (ὅρα καὶ τὸν ϛ' τῆς οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου)· ἂν δὲν ἦναι παρὼν ὁ ἀρχιερεύς, γράφων πρὸς αὐτὸν ὁ ἱερεύς, καὶ ἄδειαν λαμβάνων, συγχωρεῖ τὸν ἡμαρτηκότα· (ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ παρὸν οὐ δύνανται οἱ ἀρχιερεῖς τοὺς τῶν χριστιανῶν λογισμοὺς ἀναδέχεσθαι, λαμβάνουσι παρ' αὐτῶν τὴν ἄδειαν πνευματικοὶ πατέρες καὶ τοῦτο πράττουσι· τὰ δὲ βαρύτερα τῶν ἁμαρτημάτων χωρὶς τὴν φανέρωσιν τοῦ προσώπου ἀναφέρουσιν εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς τρόπους τῆς θεραπείας ἐκδέχονται).

Ὁ 26 κανὼν αὐτῆς λέγει: ὁ ἐπίσκοπος ὁποῦ μέλλει νὰ ἀποδημήσῃ μακρὰν διὰ χρείαν του εἰς ἄλλον τόπον, ἀπὸ τὸν μητροπολίτην του πρέπει κατ' ἐξαίρετον νὰ λάβῃ ἐπιστολὴν λεγομένην ἀπολυτικήν· (εἶπε τὸ κατ' ἐξαίρετον, διότι δύναται νὰ λάβῃ ἐπιστολὴν καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων, ἀλλὰ κυρίως δέον ἵνα λάβῃ τοιαύτην παρὰ τοῦ μητροπολίτου).

Ὁ 31 κανὼν αὐτῆς, ἐμποδίζει ἱερεῖς, διακόνους καὶ τοὺς ἄλλους νὰ πλέωσι πέραν τῆς θαλάσσης ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς, καὶ νὰ ζητῶσιν εἰς ἀνώτερον κριτήριον κρίσιν, τὸ ὁποῖον λέγεται: ἔκκλητον καλεῖν· καὶ ἂν παραβῶσι τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν ἀφορίζει αὐτούς, (δηλ. πρέπει νὰ κρίνωνται εἰς τὴν τοπικὴν σύνοδον αὐτῶν, καὶ νὰ μὴ τρέχωσι εἰς τοῦ πάπα Ρώμης τὸ κριτήριον, καὶ σκάνδαλα προξενῶσιν· ἐκ τούτου συμπεραίνεται, ὅτι καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐπαρχίας δὲν ἔχουσιν ἄδειαν νὰ περιφρονῶσι τὴν τοπικὴν σύνοδον τοιούτων ἀρχιερέων, καὶ νὰ τρέχωσιν οἱ κληρικοὶ εἰς πατριαρχικὰ κριτήρια).

Ὁ 79 κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου λέγει: τινὲς ἄνθρωποι στοχαζόμενοι νὰ ἔχωσιν εὐσέβειαν ἐν χωρίοις καὶ ἀμπελῶσιν οἰκοδομοῦσιν ἐκκλησίας εἰς ὄνομα ἁγίων μαρτύρων, εἰς τὸν ὕπνον των τάχα προστοχαζόμενοι τοῦτο· λοιπὸν, ἂν δὲν ἦναι παλαιὰ ἡ ἐκκλησία ἐκείνη, ἢ δὲν ἔχει σώματα μαρτύρων, ἀπὸ τοὺς κατὰ τόπον ἀρχιερεῖς νὰ κατεδαφίζηται· εἰ δὲ καὶ οἱ λαϊκοὶ δὲν ἀφίνωσι, καὶ ποιῶσι θόρυβον, πρέπει νὰ νουθετηθῶσι νὰ μὴ συνάζωνται ἐκεῖ, μήτε νὰ συμφωνῶσιν οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ μὲ τοιαύτην αὐτῶν δυσειδαιμονίαν, μήτε νὰ γίνωνται μνῆμαι μαρτύρων, μήτε σύναξις λαοῦ.

Ὁ 93 τῆς αὐτῆς συνόδου κανὼν διατάττει: οἱ προχειροτονηθέντες ἐπίσκοποι νὰ προτιμῶνται ἀπὸ τοὺς ὕστερον χειροτονηθέντας· ἀλλὰ ταῖς πρωτευούσαις ἐκκλησίαις, (δηλ. τῷ πατριάρχῃ καὶ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ) πρέπει νὰ φυλάττηται τὸ δίκαιον τῆς πρωτοκαθεδρίας.

Ὁ 96 τῆς αὐτῆς συνόδου κανὼν λέγει: οἱ χειροτονούμενοι ἀρχιερεῖς νὰ λαμβάνωσιν ἐπιστολὰς ἀπὸ τῶν χειροτονησάντων αὐτούς, διὰ νὰ φανερώνηται τὸ ἔτος καὶ ἡ ἡμέρα τῆς χειροτονίας των· (τοῦτο ἐγίγνετο, διὰ νὰ ἠξεύρῃ νὰ μὴ προτιμᾶται τῶν προχειροτονηθέντων αὐτοῦ ἀρχιερέων) αὕτη ἡ τάξις ἤδη φυλάττεται ἔν τισιν ἐπαρχίαις παρὰ τῶν ἱερέων μόνον, καὶ ἔν τισι μοναστηρίοις παρὰ τῶν ἱερομονάχων.

SISMANOGLIO MEGARO

Ὁ 144 κανὼν τῆς αὐτῆς λέγει: ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν δύναται νὰ ἀποδείξῃ κατά τινος ἓν ἔγκλημα, δηλ. κατηγορίαν, εἰς ἄλλην κατηγορίαν νὰ μὴ δέχηται· ὁ Ζωναρᾶς ὁ σχολιαστὴς λέγει· ὅστις ἢ κατὰ ἐπισκόπου, ἢ κατὰ κληρικοῦ κατηγορήσῃ, καὶ δὲν ἀποδεικνύει δι' ἀξιοπίστων μαρτύρων, εἰς τὰς λοιπάς του κατηγορίας νὰ μὴ δέχηται, ἀλλὰ καὶ ἐκκλησιαστικῶς παιδεύηται ὡς συκοφάντης.

Ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀλεξίου[1], ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου λέγονται καὶ ταῦτα, κρινομένων ἐπισκόπων παρὰ τῷ μητροπολίτῃ περί τινος διαφορᾶς, καὶ μὴ διορθουμένων διά τινας ὑποψίας, νὰ φυλάττηται ἡ κρίσις παρὰ τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, καὶ τῇ μεγάλῃ συνόδῳ. Χωρὶς συστατικῆς ἐπιστολῆς τοῦ μητροπολίτου νὰ μὴ ἀπέρχηται ἐπίσκοπος εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ἢ εἰς ἄλλην μακρὰν ἀποδημίαν, ἂν καὶ ἀνάγκην ἔχῃ, ἔνοχον τὸν ἑαυτόν του ποιεῖ κατὰ τοὺς κανόνας· ὕστερον λέγει: ἂν ἐπίσκοπός τις δυστροπήσῃ καὶ δὲν δεχθῇ, καὶ καταφρονήσῃ τὸ ἐπιτίμιον τοῦ μητροπολίτου ἐννοεῖται ἐνταῦθα μετὰ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων ἂν γίνῃ), ἀναπολογήτως προτάσσομεν ἵνα καθαίρηται.

---

1. Ἀλέξιος ὁ ἐκ τῆς Μονῆς Στουδίου ἐπατριάρχευσεν ἔτη 18 ἀναβὰς τὸν θρόνον ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου.

ΕΚ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΝΕΑΡΩΝ

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ μέγας βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς πολλὰ περὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, ἐκκλησιῶν, ὀρφανοτροφείων, καὶ ἄλλων ἐθέσπισε, καὶ οἱ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας πατέρες πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἐδέχθησαν, καὶ τὰ συμπεριέλαβον εἰς τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων συνόδων, τὸ ὁποῖον, σύνταγμα ὠνόμασαν καὶ *Νομοκάνονα*· καὶ πρῶτος ὑπῆρξεν ὁ συνταξάμενος νομοκάνονα, Ἰωάννης ὁ σχολαστικὸς ὁ καὶ πατριαρχεύσας, ὕστερον δὲ ἔγραψε νομοκάνονα ὁ σοφώτατος Φώτιος ὁ πατριάρχης, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς καταγράφομεν τὰ ἀναγκαιότερα ἐκ τῶν νεαρῶν εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν νόμον.

Ἡ Νεαρὰ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ θεσπίζει, χωρὶς γνώμης τοῦ ἐπισκόπου νὰ μὴ κτίζῃ τις ἐκκλησίαν· ἂν δὲ κτισθῇ Ἐκκλησία, πρέπει πρῶτον ὁ ἐπίσκοπος ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ νὰ ἀναγνώσῃ τὰς εὐχάς, καὶ ὕστερον νὰ θέσῃ τὸν σταυρὸν, καὶ νὰ γίνῃ φανερὸν πολλοῖς τοῦτο, καὶ νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν κατάστασιν τῆς ἐκκλησίας· καὶ ἐνταῦθα θεσπίζει καὶ ἡ Νεαρὰ κατὰ τοὺς κανόνας νὰ μὴ ἀφίνωσι τὰς ἐπαρχίας των οἱ ἀρχιερεῖς ἄνευ ἀνάγκης, καὶ προστάττει τοὺς οἰκονόμους καὶ τοὺς ἐπιτρόπους των ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ μὴ τοὺς στέλλωσιν ἔξοδα.

Ἡ 79 Νεαρὰ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ θεσπίζει: ὅστις ἔχει δίκην μετὰ οἱουδήποτε ἀσκητοῦ, ἢ ἱερομονάχου, ἢ παρθένου, ἢ καλογραίας ὁποῦ εἶναι εἰς μοναστήριον, νὰ ἀπευθύνηται εἰς τὸν ἀρχιερέα τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, καὶ αὐτὸς νὰ στέλλῃ μετὰ πάσης σεμνότητος διὰ

νὰ φέρωσι τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, ἢ διὰ μέσου τοῦ ἡγουμένου, ἢ διὰ μέσου ἄλλων εὐλαβῶν προσώπων, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ἐξετάζῃ τὴν ὑπόθεσιν, καὶ νὰ μὴ ὦσι παρόντες πολιτικοὶ δικασταὶ, μηδὲ νὰ καταισχύνῃ τὴν σεμνότητα αὐτῶν.

Ἡ 73 Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ θεσπίζει τοὺς κληρικοὺς πάντας εἰς τὸν ἐπίσκοπον κρίνεσθαι, καὶ ἀνακρίνεσθαι, ἂν τις ἔχῃ πρὸς αὐτοὺς ὑπόθεσιν χρηματικὴν, καὶ νὰ ἀπολαμβάνωσιν ἔγγραφον κρίσιν, καὶ ἂν τελειωθῇ ἡ ὑπόθεσις ἐνώπιον τοῦ ἐπισκόπου, καὶ πεισθῇ ὁ κληρικὸς, καὶ στέρξῃ, νὰ μὴ ἐνοχλῆται ὁ κληρικὸς, οὔτε νὰ σύρηται εἰς πολιτικὰ κριτήρια, μήτε νὰ ἐμποδίζηται ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικήν του ὑπηρεσίαν· εἰ δὲ διὰ τὴν σπουδαιότητα τῆς ὑποθέσεως, ἢ δι' ἄλλην τινα δυσκολίαν δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον νὰ διορθώσῃ τὴν ὑπόθεσιν ἐκείνην, τότε δίδεται ἄδεια εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὰ πολιτικὰ κριτήρια· ὁ δὲ ἄρχων ἐκεῖνος καὶ κριτὴς πρέπει νὰ δέχῃται τὸν κληρικὸν ἐκεῖνον μετὰ πάσης φιλοτιμίας καὶ ἐν τάχει κατὰ τὸ δίκαιον νὰ ἀποφασίσῃ, καὶ νὰ τάμῃ τὴν ὑπόθεσιν· ἐὰν δὲ τὸ πταῖσμα τοῦ κληρικοῦ ἦναι πολιτικὸν, δηλ. κλοπὴ, ἢ φόνος, ἢ προδοσία, καὶ οἱ ἄρχοντες βεβαιωθέντες εὑρίσκουσιν ὑπεύθυνον τὸν κληρικὸν ἐκεῖνον, καὶ ἄξιον παιδείας, πρότερον ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος τὸν ἀπογυμνώνει πάσης τῆς ἱερατικῆς ἀξίας καὶ τότε τὸν παραδίδει εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἄρχοντας· ἀλλ' ἂν τὸ πταῖσμα τοῦ κληρικοῦ εἶναι ἐκκλησιαστικὸν, ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος τὸ κρίνει, καὶ οὐδόλως δέον νὰ ἀναμιγνύωνται οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες εἰς τοῦτο.

Ἡ 123 νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ λέγει: θεσπίζομεν ὅταν ἦναι χρεία νὰ χειροτονηθῇ ἀρχιερεὺς, οἱ ἐπίσκοποι νὰ κάμνωσι τὰς ψήφους εἰς τρία πρόσωπα μὲ κίνδυνον τῶν ψυχῶν αὐτῶν, καὶ νὰ ὀμνύωσιν εἰς τὰ θεῖα λόγια (ἐννοεῖ ἐνταῦθα τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον), καὶ νὰ λέγωσιν ἐν τῷ καιρῷ τῶν ψήφων, ὅτι οὔτε διὰ κέρδος, οὔτε διὰ ὑπόσχεσιν, οὔτε διὰ φιλίαν, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν κάμνουν τὰς ψήφους εἰς τὰ τρία πρόσωπα, ἀλλ' ἠξεύροντες αὐτοὺς ἄνδρας τῆς ὀρθῆς καὶ καθολικῆς πίστεως, καὶ σεμνοῦ βίου, καὶ ὑπὲρ τοὺς τριάκοντα χρό-

νους, καὶ σπουδαίους, διὰ νὰ χειροτονηθῇ ὁ ἀξιώτερος τῶν τριῶν τούτων προσώπων μὲ τὴν ἐκλογὴν καὶ κρίσιν τοῦ μέλλοντος αὐτὸν χειροτονῆσαι· (ἐννοεῖ ἐνταῦθα τὸν πατριάρχην, ἢ τὸν ἀρχιεπίσκοπον)· λέγει δὲ καὶ τοῦτο· νὰ μὴ ἔχῃ γυναῖκα ὁ μέλλων χειροτονηθῆναι, ἢ ἂν εἶχε, καὶ ἔλαβε παρθένον καὶ ἀπέθανε, καὶ εἶναι ἄξιος, χειροτονεῖται· πρὸς τούτοις λέγει: ἂν καί τινα κοσμικὸν ἄξιον εὕρωσι τῶν ὄντων ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ τῶν ἐν στρατιωτικοῖς τάγμασιν, ἄδειαν ἔχουσι ἵνα θέσωσιν αὐτὸν εἰς τὰς ψήφους μὲ τὰ ἄλλα πρόσωπα· καὶ ἂν θεωρηθῇ ὁ κοσμικὸς εἰς χειροτονίαν ἄξιος, νὰ μὴ χειροτονηθῇ εὐθὺς, ἀλλὰ πρῶτον νὰ ἱερωθῇ τρεῖς μῆνας, καὶ διδασκόμενος τοὺς ἁγίους κανόνας, καὶ τὴν τάξιν καὶ ὑπηρεσίαν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ὕστερον νὰ χειροτονηθῇ· διότι ἐκεῖνος ὅστις ἔχει χρέος νὰ διδάσκῃ ἄλλους, δὲν πρέπει ὕστερον τῆς χειροτονίας του νὰ διδάσκηται παρ' ἄλλων· εἰ δὲ καὶ τρία πρόσωπα ἔν τισι τόποις δὲν εὑρίσκωνται ἄξια εἰς ἐκλογὴν, ἂς γίνωσιν αἱ ψῆφοι καὶ ἐπὶ δύο προσώπων, ἢ καὶ ἑνὸς, ἀρκεῖ μόνον νὰ μαρτυρηθῇ ὅτι ἔχει τὰς ῥηθείσας ἀρετάς· ἂν οἱ ἔχοντες χρέος ἵνα κάμωσι τὰς ψήφους, ἐντὸς ἓξ μηνῶν δὲν πράξωσι τοῦτο, τότε μὲ κίνδυνον τῆς ψυχῆς του ἐκεῖνος ὅστις μέλλει νὰ χειροτονήσῃ τὸν ἐπίσκοπον, ἂς χειροτονήσῃ αὐτὸν, ἀλλὰ νὰ φυλάξῃ τὰ ὅσα προείπομεν, εἰ δέ τις παραβῇ τὰ ῥηθέντα, καὶ κατ' ἄλλον τρόπον χειροτονηθῇ ἐπίσκοπος προστάττει διὰ παντὸς τρόπου νὰ διώκηται ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης· καὶ ἐκεῖνος ὅστις τὸν ἐχειροτόνησε, νὰ μένῃ ἀργὸς πάσης ἀρχιερατικῆς ἀξίας ἐπὶ ἕνα χρόνον, καὶ διὰ τὸ πταῖσμα ὁποῦ ἔκαμεν, ἡ περιουσία του δι' οἱουδήποτε τρόπου καὶ ἂν τὴν ἐκέρδισε, νὰ λαμβάνηται καὶ νὰ δίδηται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην ἐν ᾗ ἀρχιερατεύει· ἂν δέ τις εἴπῃ κατηγορίαν κατὰ τοῦ μέλλοντος χειροτονεῖσθαι τὸ πολὺ εἰς τρεῖς μῆνας νὰ μένῃ, διὰ νὰ δείξῃ καὶ βεβαιώσῃ τὴν κατηγορίαν καὶ ἐμποδισθῇ οὕτως ἡ χειροτονία αὐτοῦ· εἰ δὲ καὶ δὲν ἀποδείξῃ, ἐκεῖνος νὰ χειροτονηθῇ καὶ ὁ κατήγορος νὰ ἐξορισθῇ· εἰ δὲ καὶ χειροτονηθῇ πρὸ τοῦ νὰ ἐρευνηθῇ ἡ κατηγορία, ὁ χειροτονηθεὶς νὰ καθαίρηται, καὶ ὁ χειροτονήσας νὰ ὑπόκηται εἰς τὰ

ISIS MANOGLIO MEGARO

ἄνω εἰρημένα, δηλ. νὰ μένῃ ἕνα χρόνον ἀργὸς. καὶ ἡ περιουσία του νὰ ἀποξενῶται· ὕστερον λέγει: καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων ἀργύρια διὰ χειροτονίαν, καθαίρονται: καὶ κοσμικὸς μεσίτης λαμβάνων ἀργύρια, διπλάσια δίδει ὀπίσω· διορίζει δὲ τοὺς Πατριάρχας νὰ λαμβάνωσι κατὰ τὴν συνήθειαν μόνον εἴκοσι λίτρας χρυσίου ἀπὸ τῶν χειροτονηθέντων ὑπ' αὐτῶν· καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι νὰ λαμβάνωσι παρὰ τῶν ἐπισκόπων τῶν χειροροννηθέντων ὑπ' αὐτῶν τριάκοντα λίτρας χρυσίου, κατὰ τὸ εἰσόδημα τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν, καὶ νὰ δίδωσι καὶ εἰς τοὺς Νοταρίους, καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῶν πατριαρχῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων ὑπὲρ τῶν ἐνθρονιστικῶν νόνας ἑκατόν· (τόσον αἱ λίτραι τοῦ χρυσίου, ὅσον καὶ αἱ ἑκατὸν νόναι πολλὰ ὀλίγη ποσότης εἶναι συγκρινόμενα μὲ τὴν συνειθισθεῖσαν ἤδη δόσιν εἰς τὰς χειροτονίας.)

Ἔτι ἐμποδίζει ἀρχιερεῖς, ἱερομονάχους καὶ μοναχοὺς νὰ γίνωνται ἐπίτροποι, ἢ κουράτορες εἰς διαθήκην ἀποθανόντος, ἢ οὕτως ἁπλῶς τῶν ὀρφανῶν· τοῖς δὲ πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις δίδει ἄδειαν ἐπιτροπεύειν καὶ κουράτορας γίνεσθαι, καὶ λέγει νὰ μὴ δύνανται οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ κριταὶ νὰ ἀναγκάζωσι τοὺς Θεοφιλεστάτους ἀρχιερεῖς διὰ νὰ πηγαίνωσιν εἰς τὰ κριτήρια πρὸς μαρτυρίαν, ἀλλὰ χρείας καλούσης εἰς μαρτυρίαν ἀρχιερέων, νὰ ἐξετάζωνται κατ' ἰδίαν εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν τιθεμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων πρὸ αὐτῶν· ἀλλ' οὔτε διὰ χρέος, οὔτε δι' ἄλλο πταῖσμα, ὁ ἀρχιερεὺς νὰ σύρηται καὶ νὰ παρίσταται στανικῶς εἰς πολιτικὸν κριτήριον, ἢ στρατιωτικὸν, χωρὶς νὰ ἐπιτάσσῃ τοῦτο βασιλικὸς ὁρισμός.[1]

Ἔτι ἐμποδίζει τοὺς ἀρχιερεῖς τόσον τοὺς ὑποκειμένους εἰς τοὺς πατριάρχας, ὅσον καὶ τοὺς ἐπισκόπους τῶν μητροπολιτῶν, νὰ μὴ

1. Ἴδε Νεαρὰν Ἰουστινιανοῦ 123 κεφάλαιον 7. «Οὐδενὶ δὲ τῶν ἀρχόντων ἐξέσται τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἀναγκάζειν εἰς δικαστήριον παραγίνεσθαι ὑπὲρ τοῦ νεῖμαι μαρτυρίαν, ἀλλ' ὁ δικαστὴς πεμπέτω πρὸς αὐτούς τινας ἐκ τῶν προσώπων τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ ἵνα προκειμένων τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων κατὰ τὸ πρέπον ἱερεῦσιν εἴπωσιν, ἅπερ γινώσκουσιν»· οὕτω παρεδέξατο καὶ ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ ἄρθρου 24 τοῦ Καταστατικοῦ αὐτῆς.

πηγαίνουν εἰς ἄλλας ἐπαρχίας· εἰ δὲ καὶ ἐξ ἀνάγκης τοῦτο συμβῇ, νὰ γίνηται μὲ ἀδείας γράμματα, ἢ τῶν πατριαρχῶν, ἢ τῶν μητροπολιτῶν, ἢ κατὰ προσταγὴν βασιλικήν· ὁμοίως καὶ οἱ θέλοντες εἰς βασιλεύουσαν ἐλθεῖν, χωρὶς τῆς ἀδείας τοῦ πατριάρχου, ἢ βασιλικῆς προσταγῆς νὰ μὴ δύνανται· καὶ ἂν λάβωσι ἄδειαν νὰ ἔλθωσιν εἰς βασιλεύουσαν, ἕνα μόνον χρόνον νὰ διατρίβωσιν καὶ πλέον οὔ· εἰ δὲ πολυκαιρήσωσι, πρῶτον οἱ ἐπίτροποί των νὰ μὴ τοῖς στέλλωσιν ἔξοδα· ὕστερον προσκαλούμενοι ὑπὸ τοῦ κλήρου των κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ἂν ἐντὸς τῆς διορίας τοῦ καιροῦ ὁποῦ οἱ κληρικοὶ σημειώνωσι, δὲν ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας των, νὰ ἐκβάλλωνται ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, καὶ ἄλλοι καλλίτεροι νὰ χειροτονῶνται.

Κωλύει ἐνταῦθα ἡ αὐτὴ Νεαρὰ κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς καὶ διακόνους νὰ παίζωσι κύβους (ἐννοεῖται καὶ διὰ χαρτία καὶ ἄλλα κοσμικὰ παιγνίδια) ἢ νὰ θεωρῶσιν αὐτὰ, ἢ δι' ἄλλας θεωρίας νὰ μεταβαίνωσι. (θεάτρων, κωμῳδιῶν κλπ.) εἰ δέ τις σφάλλῃ εἴς τι τοιοῦτον, προστάττει ἐπὶ τρεῖς χρόνους νὰ κωλύηται ἀπὸ πάσης εὐαγοῦς ἱερᾶς ὑπηρεσίας, καὶ βάλληται εἰς μοναστήριον, μέχρις οὗ μεταμεληθεὶς λάβῃ συγγνώμην καὶ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ.

Εἰς ὅλους τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς κωλύει νὰ μὴ ἀφορίζωσι τινα, καὶ ἐμποδίζωσι τῆς ἁγίας κοινωνίας, πρωτοῦ νὰ δειχθῇ τὸ πταῖσμα αὐτοῦ, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τοὺς προστάζοντας οὕτω γενέσθαι· εἰ δὲ καὶ τοῦτό τις πράξῃ, ὁ ἀφορισμὸς νὰ συγχωρῆται ἀπὸ τὸν ἀνώτερον αὐτοῦ ἀρχιερέα, καὶ ὁ πράξας παραλόγως ἀρχιερεὺς τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον, νὰ χωρίζηται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν παρὰ τοῦ ἀνωτέρου ἀρχιερέως αὐτοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπόκειται, ὅσον καιρὸν ἐκεῖνος εὔλογον κρίνει, ὅπως ἐκεῖνα ὁποῦ ἀδίκως ἔπραξε, δικαίως ὑπομένῃ· κωλύονται οἱ ἀρχιερεῖς νὰ δέρωσι τινὰ διότι ἀνάξιον τοῦτο τῆς ἀρχιερωσύνης· ἄντινες ἐπίσκοποι ἔχουν καμμίαν ἀμφιβολίαν, καὶ φιλονεικίαν, ἢ δι' ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, ἢ δι' ἄλλα τινα πράγματα, προηγουμένως ὁ μητροπολίτης αὐτῶν μετ' ἄλλων δύο ἐπισκόπων τῆς

συνόδου αὐτοῦ νὰ κρίνῃ τὰς ὑποθέσεις των, καὶ ἂν δὲν εὐχαριστηθῶσι καὶ τὰ δύο μέρη εἰς τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν αὐτῶν, τότε ὁ μακαριώτατος Πατριάρχης μεταξὺ αὐτῶν ἂς ἀκροασθῇ τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἂς ἀποφασίσῃ ἐκεῖνο ὅπερ συμφωνεῖ μὲ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ νόμους, μηδενὸς μέρους δυναμένου ἐναντιωθῆναι εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ γίνῃ ἀναφορὰ ἀπό τινα κληρικὸν, ἢ ἄλλον ὁποιονδήποτε ἐναντίον τοῦ ἐπισκόπου δι' οἱανδήποτε αἰτίαν, ποῶτον ὁ μητροπολίτης μέ τινας ἐπισκόπους ἂς κρίνῃ, καὶ ἂς ἐρευνήσῃ τὴν ὑπόθεσιν, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τοὺς ἡμετέρους νόμους· εἰ δὲ καί τις ἐναντιωθῇ εἰς τὰ ἀποφασισθέντα, ἂς ἀναφερθῇ ἡ ὑπόθεσις εἰς τὸν πατριάρχην, καὶ ἐκεῖνος κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τοὺς νόμους δίδει τέλος τῆς ὑποθέσεως· εἰ δὲ καὶ ἀναφορὰ γίνῃ ἐναντίον τοῦ μητροπολίτου ἢ ἀπὸ ἐπίσκοπον, ἢ ἀπὸ κληρικὸν, ἢ ἀπὸ ἄλλον ὅποιον δήποτε πρόσωπον, ὁ πατριάρχης ἂς κρίνῃ τὴν ὑπόθεσιν, κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον ὁποῦ προείπομεν. Ἀλλὰ δι' ὅλας τὰς ἀγωγὰς καὶ ὑποθέσεις, εἴτε εἰς μητροπολίτην γίνωσι, ἢ εἰς πατριάρχην, ἢ εἰς οἱουσδήποτε ἄλλους κριτὰς καθ' ἂς ἐνάγονται ἀρχιερεῖς, νὰ μὴ ζητῶνται ἐγγυηταὶ καὶ ὁμολογίαι διὰ τὴν κρίσιν· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔχουν χρέος νὰ σπουδάσουν διὰ νὰ ἐλευθερώσουν τὸν ἑαυτόν των ἀπὸ τὰς ἀγωγάς· καὶ εἰς τοὺς κληρικοὺς ὁποῦ δὲν ἔχουν γυναῖκας, ἱερομονάχους, διακόνους καὶ ὑποδιακόνους, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἀπαγορεύεται νὰ ἔχωσι ἐντὸς τοῦ οἴκου αὐτῶν γυναῖκας ξένας, ἐκτὸς μητρὸς, θυγατρὸς, ἀδελφῆς, καὶ τῶν ἄλλων πλησίον συγγενῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀνώτεροι πάσης ὑποψίας· καὶ ὁ παρακούσας, καὶ κατηγορούμενος εἰς τοῦτο, ἅπαξ καὶ δὶς ἐντέλλεται παρὰ τοῦ ἀρχιερέως αὐτοῦ ἵνα διορθωθῇ, εἰ δὲ καὶ παρακούσῃ καθαίρεται· ἀλλὰ καὶ ὁ ἀρχιερεὺς τελείως γυναῖκα ξένην δέον νὰ μὴ ἔχῃ εἰς τὸν οἶκόν του, οὔτε νὰ συνοικῇ μετ' αὐτῆς· εἰ δὲ καὶ ἀποδειχθῇ, ὅτι τοῦτο δὲν φυλάττει, ἐκβάλλεται τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, διότι ὁ ἴδιος ἀποδεικνύει ἑαυτὸν ἀνάξιον τῆς ἀρχιερωσύνης.

Ἡ 131 Νεαρὰ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ λέγει: ἐμποδίζομεν εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ μὴ χαρίζωσι καὶ δίδωσιν εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν, ἢ εἰς ἄλλα πρόσωπα δι' οἱονδήποτε λόγον πράγματα κινητὰ,

ἢ ἀκίνητα, ἢ αὐτοκίνητα, (ζῶα δηλ.) ὅσα ὕστερον ἀπὸ τὴν χειροτονίαν των εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ἀποκτήσωσι, ἀλλ' εἰς ἐλευθερίαν δούλων (σκλάβων) καὶ ζωοτροφίαν πτωχῶν, καὶ εἰς ἄλλας εὐσεβεῖς ὑποθέσεις, ἢ διὰ τὸ συμφέρον τῶν ἐκκλησιῶν.

Καὶ ἂν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχιερέως μείνῃ τίποτε εἰς τὴν περιουσίαν του τὴν ἰδίαν, δηλ. ἐκεῖνα ὁποῦ ἀπέκτησεν ὕστερον τῆς χειροτονίας του, αὐτὰ νὰ μείνωσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, διότι εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα μόνον ἔχουν ἄδειαν, καὶ συγχωροῦνται νὰ δίδωσιν ἢ εἰς ὅποιον συγγενῆ των θελήσωσι, ἢ εἰς ἄλλον χαρίζουν, τὰ ὁποῖα μαρτυρηθῶσι πῶς εἶχον ἰδικά των πρὸ τοῦ νὰ χειροτονηθῶσιν ἀρχιερεῖς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, ἢ ὕστερον ἀπὸ τὴν χειροτονίαν αὐτῶν, τοῖς ἦλθον κληρονομία ἀπό τινων συγγενῶν των, τοὺς ὁποίους συγγενεῖς, ἂν ἀδιάθετοι ἀποθάνωσι, δηλ. χωρὶς διαθήκην, δύνανται οἱ ἀρχιερεῖς νὰ κληρονομῶσιν ἕως τετάρτου βαθμοῦ, δηλ. ἀδελφὸν, ἀνεψιὸν, πρωτεξάδελφον, ὁμοίως καὶ εἰς τοὺς ἀνιόντας βαθμούς.

Ὁ δὲ σοφὸς Ψελλὸς εἰς τὸ δια στίχων νομικὸν αὐτοῦ λέγει

Τὰς δίκας τὰς ἐν χρήμασι τὰς κατὰ τῶν ἐν κλήρῳ,
ἐπίσκοποι κρινέτωσαν ἠκριβωμένῳ λόγῳ.
Ἑνὸς δὲ μὴ στιχήσαντος τοῦ κρίνοντος τῇ ψήφῳ,
ὁ ἄρχων ἐξετάσειε ταύτην ἀκριβεστέρως.
Ἐν δὲ τοῖς ἁμαρτήμασι τοῖς πολιτικωτέροις,
οἱ κληρικοὶ τοῖς ἄρχουσιν ὑπόκεινται δικαίως.

Ὁ αὐτὸς Ψελλὸς πάλιν λέγει: ἀρχιερεὺς οὐ μαρτυρεῖ οὔτ' ἄκων, οὔτ' ἑκών πως.

Ἐν ἄλλῃ ἐπαρχία ἀρχιερεὺς οὐ διδάσκει ἄνευ ἀδείας τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως· ἂν δὲ ἐν κρυπτῷ ἐρωτήσωσιν αὐτὸν περί τινος δικαίου, ἂν τὸ εὐλογοφανὲς αὐτῷ εἴπῃ, δὲν πταίει.

Ἀρχιερεὺς καὶ ἱερομόναχος ἐπιτροπεύουσι μόνον εἰς ὅσα ὁ ἀποθανὼν ἄφησεν ὑπὲρ ψυχικῆς του σωτηρίας, ἐλεημοσύνας, λειτουργίας κλπ. οὐχὶ εἰς ἄλλα.[1]

1. Τοῦτο διατάσσει ἡ 34 Νεαρὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ· ἴδε καὶ Πρόχειρον Νόμων Κ. Ἀρμενοπούλου Βιβλίον Ε' Τίτλον 12 ἐδάφ. 23.

Ἀπαγορεύεται ἡ ἀνακήρυξις ἐπισκοπῆς εἰς μητρόπολιν διὰ βασιλικοῦ μόνον ὁρισμοῦ, ὡς καὶ ἡ μία ἐπαρχία νὰ μερίζηται εἰς δύο ἐπαρχίας· τὸ ὁποῖον πολλὰ ἐσύγχισε τὸν μέγαν Βασίλειον, ὅταν ἡ Καππαδοκία ἐμερίσθη εἰς δύο ἐπαρχίας, καὶ ἔγιναν μητρόπολις τὰ Τύανα· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς λέγει τῷ πατριάρχῃ, καὶ οὗτος μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου αὐτοῦ εὔλογον κρίναντες, τὴν ἐπισκοπὴν ἐκείνην εἰς μητρόπολιν προβιβάζουσι.

Τὰ ἀκίνητα πράγματα τῶν Ἐκκλησιῶν δὲν πωλοῦνται, ἐκτὸς μόνον δι' ἀνάγκην, καὶ δι' ἀδείας τοῦ μητροπολίτου καὶ τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων· τὰ δὲ κινητὰ πράγματα ὁ ἐπίτροπος πωλεῖ, καὶ δίδει τὸν λογαριασμὸν μετ' ἀποδείξεων ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοῦ κλήρου.

Ὁ ἱερὸς Ἰωάννης ὁ Κίτρους κελεύει, τὰ ἄρρενα τέκνα ἵνα ἐξομολογῶνται ἀπὸ τοῦ 14 ἔτους, καὶ τὰ θήλεα ἀπὸ τοῦ 12.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ 82 κανὼν τῆς ἕκτης οἰκουμενικῆς συνόδου ἐμποδίζει νὰ ζωγραφίζωσιν ἀμνὸν τὸν Χριστὸν, λέγει ὁ ἐκκλησιαστικὸς νόμος, ὅτι δὲν πρέπει οὔτε περιστερὰν νὰ ζωγραφίζωσιν ἀντὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἢ ἀντὶ τοῦ ἀστέρος ὁποῦ ἐφάνη ἐπάνω τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ νὰ ἀνάπτωσι κηρὸν, οὔτε ἐν στρωμνῇ νήπιον νὰ ζωγραφίζωσι τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ χρυσόβουλλον τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἄδειαν δίδει τῷ ἐπισκόπῳ κριθέντι καὶ καθαιρεθέντι, πάλιν δεύτερον νὰ κριθῇ εἰς δευτέραν ἐπισκόπων σύνοδον· ὁμοίως δύναται ἵνα πράξῃ καὶ ἱερεὺς καθαιρεθείς.

Οὔτε παρὰ βασιλέως κρίνεται ἡ ἀπόφασις τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου· κρίνεται δὲ ὁ πατριάρχης παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνόδου τῶν ἀρχιερέων, ἂν ᾖναι ἱερόσυλος, ἢ ἑτερόδοξος, δηλ. ἔχῃ καμμίαν αἵρεσιν, ἢ σφαλερὰν δόξαν.

Λέγει καὶ Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ: ἀνάγκη εἶναι οἱ κανόνες τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τῶν συνόδων, περισσοτέραν δύναμιν νὰ ἔχωσιν ἀπὸ τοὺς νόμους· διότι οἱ νόμοι ἐτέθησαν ἀπὸ βασιλεῖς, οἱ δὲ

κανόνες παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ μὲ σπουδὴν καὶ θέλημα τῶν βασιλέων, ἐγράφησαν καὶ ἐστερεώθησαν.

Ἀρχιερεὺς δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ κτίζῃ ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν ἐκκλησιῶν νέον μοναστήριον, διότι ἐπιτιμᾶται· εἰ δὲ καὶ κτίσῃ τὸ μοναστήριον ἐκεῖνο εἶναι κτῆμα τῆς μητροπόλεως, ἢ τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ ὅλα τὰ εἰσοδήματα, ἡ μητρόπολις, ἢ ἡ ἐπισκοπὴ τὰ λαμβάνει· εἰ δὲ καὶ εἶχεν ἰδικά του χρήματα πρὸ τοῦ λαβεῖν τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην, κτίζει μοναστήριον, καὶ αὐτὸς λαμβάνει τὰ εἰσοδήματα.

Ἀρχιερεὺς μεγαλοσχημήσας, τελείως τῆς ἀρχιεπισκοπῆς γυμνοῦται, ὁρίζει ὁ 2 κανὼν τῆς ἐν ἁγίᾳ Σοφίᾳ συνόδου.

Ἀρχιερεὺς, ἢ ἱερεὺς, βίᾳ παραιτηθεὶς, δὲν γυμνοῦται τῆς ἀρχιερωσύνης· «τὰ ἐκ βίας οὐκ ἔρρωται», καὶ αἱ ἱεραὶ σύνοδοι καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι λέγουσι· δηλ. ὅσα διὰ βίας γίνονται δὲν ἔχουν στερέωσιν· καθὼς λέγει ἡ κοινὴ παροιμία· «*ἐπίσκοπος κρεμάμενος ὑπέγραψε*».

Δύναται ὁ ἀρχιερεὺς νὰ μεταθέσῃ τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἐν ἄλλῃ χώρᾳ καὶ πόλει, εἴς τινας περιστάσεις, ἀλλὰ τῇ ἀδείᾳ τοῦ βασιλέως καὶ πατριάρχου συνοδικῶς· ἀλλὰ καὶ ἂν ἐν ἄλλῃ πόλει περισσότεροι εὑρίσκονται χριστιανοὶ, διὰ τὴν ὠφέλειαν αὐτῶν, μὲ τὴν ἄδειαν καὶ ἀπόφασιν τῆς ἱερᾶς συνόδου, δύναται νὰ ἀλλάξῃ τὴν καθέδραν του· διότι καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Δέρκων ἐζήτησε παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἄδειαν ν' ἀφήσῃ τὰ Δέρκα, καὶ νὰ μεταφέρῃ τὴν καθέδραν αὐτοῦ καὶ μητρόπολιν εἰς τὸ λεγόμενον Ἐμπόριον τοῦ Φιλέου,[2] καὶ δὲν τῷ ἐδόθη ἡ ἄδεια· τὸ τοιοῦτον σημειοῖ καὶ ὁ 71 κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ ἱερᾶς συνόδου.

Μετάθεσις ἀρχιερέως λέγεται, ὅταν ἀπὸ μικρᾶς ἐπαρχίας μετατίθεται εἰς μεγαλητέραν ὁ ἀρχιερεὺς συνοδικῶς ὑπὲρ πλείονος λαοῦ ποιμαντορίας, ὡς ἐγένετο ἐπὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅστις ἀπὸ τῆς

1. Ἴδε Σύνταγμα τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. Β' σελ. σελ. 707.

2. Ἡ κατὰ Βαλσαμῶνα *Ἐμπόριον τὸν Φιλέα* καὶ κατὰ Βευερήγιον *τὸν Φίλον*· ἴδε Σύνταγμα τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. 3 σελ. 487.

ἐπισκοπῆς Σασίμων μετετέθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως· τὴν δὲ ἐπισκοπὴν Ναζιανζοῦ οὖσαν ἐπαρχίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, διὰ τὸ γῆρας ἐκείνου τὴν ἐπεσκέπτετο.

Μετάβασις ἀρχιερέως λέγεται, ὅταν τὰ ἔθνη κυριεύωσι τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, καὶ συνοδικῶς ψηφίζεται ἐν ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ νὰ ἀρχιερατεύσῃ, καθὼς καὶ ὁ 13 κανὼν, καὶ ὁ 22 τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου ὁρίζουσι.

Ἐπίβασις ἀρχιερέως λέγεται, ὅταν ἢ κυριεύωσι τὴν ἐπαρχίαν του ἐθνικοὶ, ἢ ἔχῃ ἐπαρχίαν ἢ δὲν ἔχῃ, καὶ ἄνευ ἀποφάσεως συνοδικῆς ἐπέβη εἰς καμμίαν ἐπαρχίαν χηρεύουσαν· ὁ τοιοῦτος ἀρχιερεὺς οὔτε συναναστροφῆς ἀξιοῦται, οὔτε τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ἐν καιρῷ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὡς ὁρίζουσιν ὁ 1 καὶ ὁ 2 τῆς ἐν Σαρδικῇ ἁγίας συνόδου κανών· ὅστις δὲ ἀρχιερεὺς ἢ διὰ βίας, ἢ ἕνεκα ἄσπρων μεταβαίνει ἀπὸ μικροτέρας ἐπαρχίας εἰς μεγαλητέραν, καὶ ταραχὴν ποιήσῃ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τοῦτον ἐν καιρῷ τοῦ θανάτου, οὔτε νὰ κοινωνήσωσιν, οὔτε ἱερεῖς νὰ ἐνταφιάσωσιν, ὡς ἄπιστον καὶ καταφρονητὴν τῶν κανόνων τῶν ἱερῶν συνόδων.

Ξένος ἀρχιερεὺς, δηλ. ἀπὸ ἄλλου κλίματος, εἰς τὴν τοπικὴν σύνοδον τῶν ἀρχιερέων δὲν παρακάθηται, ἐκτὸς ἂν προσκαλέσωσιν αὐτὸν διὰ τὸ φιλάδελφον· τοῦτο λέγει ὁ 3 κανὼν τῆς ἐν Σαρδικῇ ἱερᾶς συνόδου.

Κατὰ τὸν μέγαν ἀπόστολον Παῦλον, ὁ Βαλσαμὼν ἑρμηνεύων λέγει· ἂν ἀρχιερεὺς χρεωστῇ μίαν λίτραν χρυσίου, δύο μάρτυρες εἶναι δεκτοὶ ἀξιόπιστοι· ἂν δὲ χρεωστῇ περισσότερα, τρεῖς μάρτυρες μεθ' ὅρκου μαρτυροῦντες εἶναι δεκτοί· εἰ δὲ καὶ εἶναι ἡ ὑπόθεσις ἄλλο ἔγκλημα τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀξία καθαιρέσεως, χρεία πέντε ἀξοπίστων μαρτύρων μεθ' ὅρκου μαρτυρούντων.

Δὲν ἐχειροτόνει ὁ πάπας Ρώμης, ἢ ὡς ληγάτους εἶχε τὸν ἀρχιερέα Θεσσαλονίκης, τῶν Ἀθηνῶν, τὸν Κορίνθου, τὸν Πατρῶν, καὶ τὸν Ῥαβέννης, καὶ ὡς ἐπιτρόπους αὐτοῦ καὶ τοποτηρητὰς ὅταν ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἐν διαφόροις συνόδοις διὰ τὸ πολὺ μῆκος καὶ διάστημα τῆς πόλεως Ρώμης.

Ἐκ τοῦ 16 κανόνος τῆς λεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου φαίνεται, ὅτι ὁ παραιτούμενος τὴν ἐπαρχίαν ἀρχιεπίσκοπος, παραιτεῖται καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ δὲν δύναται πάλιν λειτουργεῖν, καὶ χειροτονεῖν διακόνους, ἱερεῖς καὶ τὰ ἑξῆς. Τοῦτο συμπεραίνομεν καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς οἰκουμενικῆς τρίτης συνόδου πεμφθείσης εἰς Παμφιλίαν, καθ' ἣν τὸν Εὐστάθιον παραιτηθέντα ἕνεκα πολλῶν περιστατικῶν ἐκ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ Παμφιλίας, καὶ ἄλλου χειροτονηθέντος ἐπισκόπου Παμφιλίας, προσπεσόντα εἰς τὴν αὐτὴν ἁγίαν σύνοδον, καὶ κλαίοντα καὶ παρακαλοῦντα, διὰ νὰ ἔχῃ μόνην τὴν τιμὴν τοῦ ἐπισκόπου, ἡ σύνοδος εὐσπλαγχνισθεῖσα ὡς γηραιὸν ἄνθρωπον, ἔδωκε τοῦτο μόνον, δηλ. νὰ ἔχῃ τὴν τιμὴν τοῦ ἐπισκόπου, καὶ οὐχὶ νὰ λειτουργῇ καὶ νὰ ἐνεργῇ ἀρχιερατικῶς τὰ τοῦ ἀρχιερέως, οὔτε νὰ χειροτονῇ, ἐκτὸς ἄν τις ἀρχιερεὺς εἰς τὴν ἐπαρχίαν του κατὰ διάθεσιν καὶ ἀγάπην τὴν ἐν Χριστῷ, τὸν παρακινήσῃ καὶ τὸν συμπαραλάβῃ εἰς ἱερουργίαν,[1] καὶ τουτο ἐγένετο δι' οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν· τοῦτο σημειοῖ καὶ ὁ ἅγιος Κύριλλος κεφ. γ' καὶ λέγει ἂν ἐνεργῇ τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης, δὲν εἶναι παραίτιος· ὅρα καὶ τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ πρὸς Δόμνον ἐπίσκοπον, δι' ἧς λέγει μόνον τὸ ὄνομα ἐπισκόπου νὰ ἔχῃ ὁ Πέτρος παραιτηθεὶς, καὶ τοῦτο κατὰ ἔλεος[2].

Ἔτι δὲνκαὶ ἡ 4 οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐν τῷ 29 κανόνι αὐτῆς ἀποκαλεῖ ἱεροσυλίαν, τὴν πρᾶξιν καθ' ἣν παραιτούμενός τις τῆς ἀρχιερωσύνης ἐνεργεῖ τὰ τῆς ἱερωσύνης· καὶ ὁ Βλάσταρις λέγει: δὲν δίδεται παραίτησις τῆς ἐπισκοπῆς τοῖς ἀρχιερεῦσι, εἰ μὴ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης· εἰ γὰρ μετὰ παραίτησιν λειτουργὸς, τὶς ἡ παραίτησις; καὶ ἐκεῖνος δὲ ὅστις ἐμόνασεν ἐπίσκοπος τὸν κλῆρον καὶ τὸ ποιμένειν παραιτησάμενος, ἂν ἴσως ἐμμένῃ εἰς τὴν παραίτησιν αὐτοῦ

1. Ἴδε ἐπιστολὴν Γ' Οἰκ. Συνόδου πρὸς τὴν ἐν Παμφιλίᾳ σύνοδον περὶ Εὐσταθίου τοῦ γενομένου αὐτῆς Μητροπολίτου ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. Β' σελ. 206 – 208.

2. Ἴδε ἐπιστολὴν Κανονικὴν πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου πρὸς Δόμνον ἐπίσκοπον ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. 4 σελ. 355.

καὶ τῆς ἀρχιεροπραξίας παραίτησιν ἔπραξε· καὶ ὁ 2 κανὼν τῆς ἐπὶ τοῦ σοφωτάτου Φωτίου συνόδου ταῦτα λέγει· καὶ ἀποφασίζει περὶ τοῦ παραιτησαμένου ἀρχιερέως, ὅπως θεωρῆται ὡς μοναχός[1].

ΠΕΡΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΩΝ

Περὶ σταυροπηγίων Νεαρὰ βασιλικὴ ὁρίζει, ὅτι μόνῳ τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ μακρᾶς συνηθείας δέδοται σταυροπήγια κτίζειν ἔν τε τῇ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις ταῖς ὑποκειμέναις τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐν τῷ καιρῷ τῆς πατριαρχείας Γεωργίου τοῦ Ξιφιλίνου[2], ὁ ἀρχιερεὺς Λίμνης[3], ἀνέφερε πρὸς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν περὶ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ κειμένων σταυροπηγίων, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἔξω τοῦ μοναστηρίου ἀκίνητα κτήματα, καὶ ἐν αὐτεῖς τοῖς κτήμασιν ὑπάρχουσι καὶ ἐκκλησίαι, καὶ ἐν ταύταις ταῖς ἔξω ἐκκλησίαις ἐρωτᾶ, τίνος πρέπει νὰ μνημονεύωσι, τοῦ πατριάρχου, ἢ τοῦ κατὰ τόπον ἀρ-

1. Ἴδε 2 Κανόνα τοῦ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας Συνόδου ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. Β' σελ. 707 ἀλλ' ὁ κανὼν οὗτος ἀφιρᾷ ἰδίως τοὺς παραιτηθέντας ἐπισκόπους καὶ τὸν μοναδικὸν ἀσπασθέντας βίον οἵτινες ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐκπίπτουσι παντελῶς τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας.

2. Γεώργιος ὁ Ξιφιλῖνος ἀνέβη τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον κατὰ τὸ ἔτος 1193 ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Ἰσαακίου καὶ Ἀλεξίου Ἀγγέλου τῶν Κομνηνῶν καὶ ἀπέθανεν ἐπ' αὐτοῦ τῷ 1198.

3. Κατὰ λάθος ὁ πρὸ μιᾶς καὶ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος περίπου ζῶν ἀντιγραφεὺς τοῦ χειρογράφου τοῦ μετὰ χεῖρας **Προχείρου Νομικοῦ** ἀναφέρει περὶ ἀρχιερέως Λήμνου, καθόσον ὁ ἀνενεχθεὶς πρὸς τὸν πατριάρχην Γεώργιον Ξιφιλῖνον δὲν ἦτο ὁ μητροπολίτης Λήμνου ἀλλ' ὁ ἐπίσκοπος Λίμνης Μιχαήλ· (ἴδε Συνοδ. διάταξιν Γεωργίου Ξιφιλίνου **περὶ ἐνοριακῶν δικαίων** ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. 5 σελ. 101.

χιερέως καὶ συνοδικῶς ἀπεφασίσθη, ἐν τοῖς σταυροπηγίοις μοναστηρίοις νὰ μνημονεύῃται ὁ πατριάρχης, καὶ ἐν τοῖς ἔξω κτήμασιν ἔνθα ὑπάρχουσιν ἐκκλησίαι, ἢ δὲν ὑπάρχουσι, νὰ μνημονεύῃται ὁ κατὰ τόπον ἀρχιερεύς· καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ κάθηνται ἔξω εἰς τὰ κτήματα, νὰ κυβερνῶνται καὶ διορθῶνται ὑπὸ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως καὶ ὁδηγῶνται καὶ προστάττωνται, καὶ εἰς αὐτὸν νὰ δίδωσι τὸ σύνηθες κανονικόν.

Πατριαρχοῦντος τοῦ κυροῦ Γερμανοῦ, ἐξεδόθη Σιγίλλιον λέγον[1] τὰ ὑπὸ πατριαρχῶν κτισθέντα σταυροπηγιακὰ, καὶ κείμενα χωριστὰ, ἐν τοῖς κεφαλαίοις τῶν ὑπομνημάτων, νὰ μνημονεύωσι τὸ ὄνομα τοῦ πατριάρχου, κἂν μοναστήρια εἶναι, κἂν ἐκκλησίαι καθολικαὶ, κἂν μικραὶ, ἐν τούτοις δ' ἅπασι νὰ ἦναι ἀμέτοχος ὁ κατὰ τόπον ἀρχιερεὺς, οὔτε νὰ χειροτονῇ τινὰ, οὔτε ἡγούμενον νὰ σφραγίζῃ, οὔτε τὰ ψυχικὰ πταίσματα τῶν ἐνοικούντων νὰ ἐξετάζῃ καὶ κρίνῃ οὔτε κανονικὰ ὅλως νὰ λαμβάνῃ· ὁ δὲ στελλόμενος ἔξαρχος παρὰ τοῦ πατριάρχου ἀρχιερεὺς, αὐτὸς νὰ χειροτονῇ, καὶ εἰς αὐτὸν νὰ ὑποτάσσωνται καὶ νὰ δίδωσι τὰ πατριαρχικὰ, κανονικὰ, καὶ αὐτὸς ὁ ἔξαρχος τὰ τῶν γάμων νὰ διατάττῃ, καὶ διορίζῃ (ἂν δηλ. καὶ λαϊκοὶ διαμένωσιν εἰς κτῆμά τι), καὶ αὐτὸς νὰ δοκιμάζῃ τοὺς χάριν ἐξομολογήσεως πνευματικούς.

Ὅπου δὲ δὲν ἐκτίσθησαν σταυροπηγιακὰ μοναστήρια, ἂς ἔχῃ τὴν ἄδειαν καὶ τὴν ἐξουσίαν ὁ κατὰ τόπον ἀρχιερεὺς, κἂν μετόχια εἰσὶ τοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου, καὶ παραμοναστήρια, κἂν ἐκκλησίαι μικραὶ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ νὰ μνημονεύῃται, καὶ αὐτὸς νὰ χειροτονῇ, καὶ τὰ προνόμια καὶ τὰ κανονικὰ νὰ λαμβάνῃ, καὶ ὅτε

1. Τὸ Σιγίλλιον τοῦτο ἢ μᾶλλον Συνοδικὸν σημείωμα, ὡς ἐπιγράφεται, ἐξεδόθη ἐπὶ Οἰκ. πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Α' ἀναβάντος τὸν θρόνον τῷ 1222 κατ' αἴτησιν τοῦ ἐπισκόπου Ἄρτης Ἰωάννου καὶ πρὸς ἐπιτίμησιν εἴνεκεν τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου Ἰωάννου ὡς ἐπιβαλόντος δῆθεν ἅρπαγα χεῖρα τοῖς ἐπισκοπικοῖς μονυδρίοις τοῦ πρώτου· (ἴδε τὸ τοιοῦτον Συνοδικὸν σημείωμα ὁλόκληρον ἐν Συντ. τῶν θ καὶ Ἱ. Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. 5 σελ. 106—109.

ἔτι λέγονται σταυροπηγιακὰ, ἀλλὰ δὲν ἐκτίσθησαν ἐξ ἀρχῆς ἐπ' ὀνόματι σταυροπηγίου πατριαρχικοῦ.

Λέγουσιν, ὅτι τὸ πάλαι οἱ ποταμοὶ τοῦ μανδύου τῶν ἀρχιερέων ἦσαν λευκοὶ καὶ κόκκινοι, τοῦ λευκοῦ δηλοῦντος τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ κοκκίνου τὴν θεότητα· «πῦρ γὰρ ὁ Θεὸς», λέγει ἡ θεία Γραφή· εἰς τύπον γὰρ Χριστοῦ εἶναι οἱ ἀρχιερεῖς· (ἴσως κατὰ τοῦτο τὸ νόημα ἠννόησέ τις ἵνα βάφωνται καὶ τὰ ὠὰ ἐν τῇ λαμπροφόρῳ τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσει, βαπτομένου τοῦ ἁγίου σώματος ἐξ αἵματος ἐν τῷ σταυρῷ· τὸ δὲ πότε ἐπεκράτησεν αὕτη ἡ συνήθεια, ἐν ὅλῃ σχεδὸν τῇ ὀρθοδοξίᾳ οὐχ' εὗρον εἰς ἀνάγνωσιν).

Κατὰ τὸν ἅγιον Χρυσόστομον, ὅταν ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ νόμου εἰσήρχετο εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἅπαξ τοῦ ἔτους, ἐνεδύετο καὶ τὸν ποδήρη χιτῶνα, (ἦτον ἱμάτιον ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν) καὶ τὴν ἐπωμίδα, (ὡς τὸ ὠμοφόριον ἦν) καὶ ἄλλο ἱμάτιον μέχρι μηρῶν κατερχόμενον· ἔτι δὲ καὶ τὸ λεγόμενον *λῶμα*, καὶ ἦν ὀπίσω ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ ἱματίου τοῦ κατερχομένου μέχρι ποδῶν· ἔτι δὲ καὶ ἄνθηροιᾶς· (κοινῶς λεγομένης φούντας), καὶ ῥοΐσκους καὶ κώδωνας· ἐπὶ κεφαλῆς ἔθετε τὴν τιάραν, ἤγουν τὴν μήτραν, καὶ τὸ πέταλλον τὸ χρυσοῦν, ἐν ᾧ ἦν γεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὁ παρ' ἑβραίοις γράφεται Ἀϊὰ, ἢ Ἰαοὺ, καὶ παρὰ Σαμαρείταις Ιαβὲς, καὶ εἶχε δύο σμαράγδους, τῷ ἑνὶ τῶν ὁποίων παριστάνοντο αἱ ἓξ φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ τῷ ἑτέρῳ αἱ ἄλλαι ἓξ, καὶ ἐπὶ τοῦ στηθους ἔκειτο τὸ *λόγιον*, δηλ. τὸ ἐφούδι) καὶ χρείας οὔσης, ἔθετεν ὑποκάτω τούτου τὰς χεῖρας ὁ ἀρχιερεὺς καὶ ἠρώτα τὸν Θεὸν περί τινος πράγματος.

Κατὰ τὸν 2 κανόνα τῆς δευτέρας οἰκουμενικῆς συνόδου, τὸν παλαιὸν καιρὸν πάντες οἱ μητροπολῖται ἦσαν αὐτοκέφαλοι, καὶ ἐχειροτονοῦντο οἱ δοκιμώτεροι καὶ ἀξιώτεροι ὑπὸ τῶν κατὰ τόπον καὶ κλῖμα ἐπισκόπων, ἀλλ' ἐν τῇ οἰκουμενικῇ τετάρτῃ συνόδῳ κατὰ τὸν 28 κανόνα μετετυπώθη καὶ ἀπεφασίσθη, οἱ μητροπολῖται τοῦ Πόντου καὶ τῆς Ἀσίας, καὶ τῆς Θράκης, καὶ οἱ ἄλλοι (ὅσοι δηλ. εἶναι ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως), νὰ χειροτονῶνται ἀπὸ τὸν πατριάρχην, καὶ εἰς αὐτὸν νὰ ὑπόκηνται.

Λέγουσιν ὅτι δώδεκα ἀρχιερεῖς πρέπει νὰ ἦναι εἰς τὰς ψήφους τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἂν δὲν τύχῃ παρὼν ὁ Ἡρακλείας νὰ τὸν χειροτονήσῃ, ἂν ἦναι ἱερεὺς, χειροτονεῖται ἀπὸ τὸν ἐγκριτώτερον ἀρχιερέα (διότι τὸ πάλαι τὸ Βυζάντιον μὴ ὢν θρόνος βασιλικὸς, ἦτον ἐπισκοπὴ τοῦ Ἡρακλείας, διὸ καὶ τῷ ἐδόθη τοῦτο τὸ προνόμιον), εἰ δὲ καὶ εἶναι ἀρχιερεὺς ὁ ἐκλεγεὶς ἄξιος τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, δὲν γίνεται ἄλλη χειροτονία, ἀλλὰ τῷ δίδεται τὸ μέγα μήνυμα ἐκ μέρους τῶν ἀρχιερέων κατὰ τὰς γενομένας ψήφους, καὶ ὕστερον ἀπὸ τὸ μέγα μήνυμα καὶ τὴν εὐχαριστίαν ὁποῦ λέγει ὁ ψηφισθεὶς, λαμβάνει ὁ Ἡρακλείας, ἢ ἄλλος, ὡς εἴπομεν, τὸ πατριαρχικὸν δικανίκιον καὶ τὸ ἐγχειρίζει, καὶ ἀσπάζεται τὴν χεῖρα αὐτοῦ[1]· καὶ τότε ἀπὸ τῶν θυρῶν τοῦ ἁγίου βήματος φέρει αὐτὸν, καὶ ἀναβιβάζει εἰς τὸν ὑψηλὸν μέγαν πατριαρχικὸν θρόνον, καὶ ἄρχονται ψάλλειν: «τὸν δεσπότην καὶ ἀρχιερέα ἡμῶν» κτλ. οὗτος δὲ εὐλογεῖ τοὺς ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ εὑρισκομένους.

Παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, κατὰ τὸν νόμον, ἐκ μόνης τῆς Λευϊτικῆς φυλῆς ἱερεῖς ἐγίνοντο· εἰς ἡμᾶς οὐχ οὕτω γίνεται· γένος δὲν ἐξετάζομεν, ἀλλὰ τοὺς ἀξίους ἐκλέγομεν· διὰ τοῦτο καὶ νόθους, καὶ ἀπὸ πορνείας καὶ μοιχείας γεννηθέντας, ἂν δόκιμοι καὶ ἄξιοι ὦσι τοὺς χειροτονοῦμεν· ταῦτα λέγουσιν ὁ 33 κανὼν τῆς οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου,[2] καὶ Νικηφόρος ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.[3]

Διὰ πολλῶν ἱερῶν κανόνων τῶν ἁγίων συνόδων ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ λεγόμενοι χωρεπίσκοποι δὲν εἶχον ἀρχιερωσύνην, ὄντες εἰς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα Ἀποστόλων, καὶ οὐχὶ τῶν δώδεκα, ἐφ' οὓς

---

1. Ἐκ τῶν λόγων τοῦ συγγραφέως ἐξάγεται ὅτι δὲν εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον ὅπως τοῖς κατὰ καιρὸν ἀναγορευομένοις πατριάρχαις ἐγχειρίζῃ τὴν πατριαρχικὴν ῥάβδον ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας, καθόσον κωλυμένου αὐτοῦ, ἢ μὴ δυναμένου καὶ ἀπόντος τοῦ Ἡρακλείας δύναται πράξαι τὸ αὐτὸ ἐγκύρως καὶ εἷς τῶν ἐγκρίτων Συνοδικῶν μητροπολιτῶν, ἢ ὁ πρῶτος τῇ τάξει ἐξ αὐτῶν.

2. Ἴδε Σύνταγμα τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. Β' σελ. 379.

3. Ἴδε Κανόνα 8 πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. 4 σελ. 327.

κατῆλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον·[1] εἶχον δὲ προνόμιον οἱ χωρεπίσκοποι νὰ χειροτονῶσιν ἀναγνώστας καὶ ὑποδιακόνους μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ διακόνους καὶ πρεσβυτέρους, ὡς γράρει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος τοῖς χωρεπισκόποις αὐτοῦ ἵνα μὴ χειροτονῶσιν διακόνους ἄνευ τῆς γνώμης αὐτοῦ[2].

Δὲν ἐχειροτονοῦντο διακόνισσαι γυναῖκες ἵνα εἰσέρχωνται εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, καὶ ὑπηρετῶσι, αἵτινες ἄλλως τε καὶ ἐκωλύοντο ἕνεκα τῶν καταμηνίων αὐτῶν, ἀλλ' ἐγίνοντο διακόνισσαι, διὰ νὰ ὑπηρετῶσι εἰς τὰς μεγάλας γυναῖκας αἵτινες ἔμελλον ἵνα βαπτισθῶσι, διότι ἀνοίκειον καὶ ἀπαίσιον ἦτο ἄνδρες διάκονοι ὅπως παρίστανται καὶ ὑπηρετῶσι. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, οἱ πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ τεσσαράκοντα μητροπολῖται ὥρισαν, ὅτι ἀπαραιτήτως ἄν τις ἄξιος θέλων ἵνα χειροτονηθῇ ἀρχιερεὺς ἔχῃ γυναῖκα, ἡ γυνή του νὰ γίνηται καλογραία καὶ ἐν μοναστηρίῳ νὰ οἰκῇ· ταῦτα καὶ συνοδικοῖς γράμμασιν ἐκύρωσαν[3]· (ἴσως καλὸν ἦτον καὶ διὰ τὰς πρεσβυτέρας χηρευσάσας νὰ μὴ δευτερογαμήσωσι.)

1. Ἴδε Κανόνα 14 τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Συνόδου ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. 3 σελ. 92.

2 Ἴδε δέκατον κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου καὶ ἐπιστολὴν Μ. Βασιλείου πρὸς τοὺς χωρεπισκόπους αὐτοῦ· Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. Γ' σελ. 141 καὶ τόμ. Δ' σελ. 275. Τίνες δὲ ἦσαν οἱ χωρεπίσκοποι καὶ τίνα εἶχον δικαιώματα ἀναφέρεται εἰς τὸν 14 Κανόνα τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Συνόδου. Κατὰ τοῦτον ἐπειδὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ θείου κηρύγματος δὲν ἐξήρκουν πρὸς διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι προσελήφθησαν καὶ ἑβδομήκοντα ἔτι ἄνδρες, οἵτινες καὶ διακονηταὶ ἐλέγοντο καὶ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, δὲν εἶχον ὅμως ἐξουσίαν τοῦ συγχωρεῖν ἁμαρτίας, ὡς μὴ λαβόντες τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος· εἰς τύπον τῶν 70 τούτων ἀνδρῶν ἐφάνη καλὸν εἰς τοὺς Πατέρας ἵνα ἔχωσιν οἱ ἐπίσκοποι χωρεπισκόπους, οἵτινες ἐδικαιοῦντο χειροτονεῖν ἀναγνώστας, ὑποδιακόνους καὶ ἐξορκιστὰς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διακόνους καὶ πρεσβυτέρους, πρὸς τιμὴν δ' αὐτῶν περὶ πλέον ἵνα ἱερουργῶσι μετὰ τῶν ἐπισκόπων ὡς συλλειτουργοί.

3. Ὁ συγγραφεὺς ὑπονοεῖ συνοδικὴν διάταξιν ἐκδοθεῖσαν κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τῆς Ε' Ἰνδικτιῶνος πιθανῶς ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ Καματηροῦ, περὶ ἧς μνημονεύει καὶ ὁ Βαλσαμών. Σύμφωνος πρὸς τὴν συνοδικὴν ταύ-

Ὅσα οἱ θεῖοι κανόνες τῶν ἱερῶν συνόδων ὁρίζουσι, δὲν δύνανται νὰ λάβωσιν ἀνατροπὴν, καὶ δὲν δύναται ὁ ἀρχιερεὺς τὰ παρὰ κανόνας καὶ παράνομα συγχωρῶν, νὰ θεωρήσῃ νόμιμα, διότι οἱ ἱεροὶ κανόνες λέγουσιν εἰς πᾶσαν ἁμαρτίαν καὶ παρανομίαν ἵνα γίνηται ἀποχὴ τοῦ κακοῦ καὶ μετάνοια, καὶ τότε παρὰ τοῦ ἀρχιερέως συγχωροῦνται· καὶ τοῦτο σημαίνει τό «ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμμένα»· ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν τέσσαρα ἔδωκε τοῖς ἀποστόλοις, καὶ δι' αὐτῶν τοῖς ἀρχιερεῦσι· πρῶτον τὸ βαπτίζειν· «*πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτούς*» κτλ. δεύτερον, τὸ διδάσκειν· «*διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν*» κτλ. τρίτον τὸ λύειν καὶ δεσμεῖν τὰς ἁμαρτίας· «*ὅσα ἂν δήσητε*» κτλ. καὶ τέταρτον, *τὸ ποιμαίνειν*, τὸ ὁποῖον ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων ἐμφανῶς μαρτυρεῖται.

Ὁ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης[1], τὸν ἀρχιερέα λέγει φωτιστικὸν, ὡσὰν ὁποῦ τὰ πάντα παρέχει· τὸν ἱερέα λέγει τελεστικὸν, ὡσὰν ὁποῦ τελειοῖ λειτουργίαν καὶ βάπτισμα· τὸν διάκονον λειτουργικὸν δηλ. ὑπηρετοῦντα.

Ὁ αὐτὸς λέγει, ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς ἑπτὰ τελετὰς ἐκτελεῖ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ πνεύματος *τὸ βάπτισμα, τὸ μέγα μῦρον, σφραγῖδα ἀναγνώστου, χειροθεσίαν ὑποδιακόνου, χειροτονίαν διακόνου, πρεσβυτέρου καὶ ἐπισκόπου.*

τὴν διάταξιν ἐστὶν καὶ ὁ 48 Κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου· ἀνάλογος δὲ καὶ ἡ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου Ἰουστινιάνειος Νεαρά· (ἴδε Σύντ. τῶν θ· καὶ Ἱ. Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. 2 σελ. 419, ὁμοίως δὲ Βασιλικῶν βιβλίον Γ'. Τίτλον Α' Κεφάλαιον 7).

1. Ὠνομάσθη οὕτω ὡς χρηματίσας δικαστὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀρείου Πάγου ζῶν περὶ τὸ ἔτος 60 μ. Χ. Ἐγένετο χριστιανὸς κατηχηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, εἶτα δὲ καὶ ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ὑποστὰς γενναίως ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δομετιανοῦ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον· κατέλιπε συγγράμματα αὐτοῦ περὶ Οὐρανίου καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Κυριαρχίας, περὶ Θείων ὀνομάτων, περὶ Μυστικῆς Θεολογίας, ὡς καί τινας ἐπιστολὰς ἅτινα πάντα ἐξεδόθησαν τύποις ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1546.

Λέγει δὲ ὁ ἱερὸς Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης[1] καὶ τὸ ἑξῆς περίεργον· ὁ Χριστὸς ἐγένετο ἀναγνώστης καθήμενος ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούων αὐτῶν, δωδεκαετὴς ὢν ἔτι καὶ ἐν μέσῳ συναγωγῆς ἀναγινώσκων τῷ λαῷ· «καὶ ἀνέστη, καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου», ὡς λέγει τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον· ὑποδιάκονος δὲ ἐγένετο, ὑποτασσόμενος τοῖς γονεῦσι, καὶ τοὺς θεοκαπήλους ἐκβάλλων τοῦ ἱεροῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔργον τῶν ὑποδιακόνων, καὶ κωλύων ἵνα μὴ εἰσαγάγῃ τις σκεῦος ἐν τῷ ναῷ· διάκονος δὲ ἐγένετο παρατιθεὶς τράπεζαν, καὶ νίπτων τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν· πρεσβύτερος δὲ, ὅτε εὐθὺς βαπτιζόμενος ἐδέξατο τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς υἱὸς ἀγαπητὸς μαρτυρεῖται, τέλειος ὢν ἐτῶν τριάκοντα· ἀρχιερεὺς δὲ ὅτε ἐν τῷ ὄρει μεταμορφωθείς, ὡς νεφέλη, τὸ θεῖον ἐδέχθη Πνεῦμα, καὶ φωνὴ ἄνωθεν ἠκούσθη ἀπὸ τοῦ Πατρὸς λέγουσα *οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ ηὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε*, τὸ ὁποῖον εἶναι περισσότερόν τι τῆς ἐν τῷ βαπτίσματι φωνῆς, ὅτι σημεῖον ἀρχιερωσύνης.

Ὁ αὐτὸς ἱερὸς Συμεὼν λέγει· ὅταν χειροτονία ἱερέως γίνεται, δύο ἄρτοι ἐκβάλλονται ἐν τῇ προθέσει, διὰ νὰ δοθῇ ὁ εἷς παρακαταθήκη τῷ χειροτονηθέντι ἱερεῖ, καὶ ὁ ἄλλος νὰ μείνῃ ἐν τῷ διακαρίῳ.

Ὁ αὐτὸς ἑρμηνεύων περὶ ἀντιμινσίων λέγει· τὰ ἀντιμίνσια καθιεροῦνται, ὡς καὶ ἡ ἁγία Τράπεζα, ἐκ λίνου, ὡς τὰ ἐντάφια τοῦ Χριστοῦ ἦσαν, καὶ δηλοῦνται· ἐκπλύνει ταῦτα ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ ἀλείφει τῷ μύρῳ, ποιῶν τρεῖς σταυρούς· καὶ ἂν δὲν καθιερωθῶσι τὰ ἀντιμίνσια, καὶ εἶναι χρεία διὰ καθιερωμένα τοιαῦτα, ἀφαιροῦνται ἀπὸ τὴν καθιερωμένην (δηλ. ἐγκαινιασμένην) ἁγίαν Τράπεζαν τὰ ἄμφια, καὶ ἁπλώνονται τὰ ἀντιμίνσια, καὶ γίνεται εἰς ταῦτα ἡ τάξις τῆς καθιερώσεως, τὸ ὁποῖον γίνεται ὑπὸ ἀρχιερέως· κατ' ἀνάγκην δὲ,

1. Ἔζη περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος· διεκρίνετο δὲ διὰ τὴν παιδείαν αὐτοῦ συγγράψας περὶ ὀρθοδόξου πίστεως, περὶ τελετῶν, περὶ Μυστηρίων καὶ κατὰ αἱρέσεων, ἅτινα πάντα ἐξεδόθησαν ἐν Ἰασίῳ τῆς Μολδαυΐας ἐν ἔτει 1683.

ἀδεία τοῦ ἀρχιερέως γίνεται καὶ ὑπὸ εὐλαβοῦς ἱερέως ἐπενδυομένου σινδόνα ἐπὶ τῶν ἱερατικῶν ἀμφίων, καθ' ὃν τρόπον ποιεῖ καὶ ὁ ἀρχιερεύς· τέλος πάντων τίθενται εἰς ταῦτα τὰ ἀντιμίνσια καὶ μερίδες ἁγίων λειψάνων χρισθεῖσαι τῷ μύρῳ, κατὰ τὰ μέρη τὰ ἀνατολικὰ ἐντὸς μικροῦ ὑφάσματος λινοῦ ἀντὶ σκεύους, καθὼς καὶ εἰς τὴν καθιέρωσιν τῆς ἁγίας Τραπέζης, καὶ ἕκαστον ἀντιμίνσιον εἶναι ὡς μία καθιερωμένη ἁγία Τράπεζα· καὶ καιροῦ καλοῦντος, οὔσης ἀνάγκης, μὲ τὴν εἴδησιν καὶ ψῆφον τοῦ ἀρχιερέως ἀποστέλλονται εἰς τόπον ὅπου δὲν εἶναι ἐκκλησία καὶ ἁγία Τράπεζα, καὶ ἐπὶ τούτων τῶν ἀντιμινσίων τελεῖται ἡ θεία λειτουργία· σφάλλουσι λοιπὸν ἐκεῖνοι οἵτινες εἰς ἐκκλησίας ἀνεγκαινιάστους, ἢ μάλιστα εἰς παρεκκλήσια ἀνεγκαινίαστα, ποιοῦνται χρῆσιν μόνον ἁπλοῦ καὶ ἀκαθιερώτου καὶ ἀτελειώτου ἀντιμινσίου καὶ λειτουργοῦσι.

Λέγει καὶ εἷς σοφός· ἂν ὁ Χριστὸς εὐλόγως ἔκλαυσεν ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ, εὐλογώτερον θέλει κλαύσει ἐπὶ τὴν ἁγίαν του ἐκκλησίαν, ἐξαγορασθεῖσαν τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι, ἐν ᾗ πωλοῦνται πολλάκις καὶ ἀγοράζονται αἱ περιστεραί· (δηλ οἱ λαμβάνοντες καὶ διδόντες ἀναξίως τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος μὲ αἰσχροκέρδειαν καὶ βίαν εἰς ἀνευλαβῆ, ἀπαίδευτα καὶ ἀνάξια ὑποκείμενα, διακόνους, ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, περὶ ὧν λέγει· οἱ ἡγούμενοι τοῦ λαοῦ μου ἐκβληθήσονται ἐξ οἴκου τρυφῆς· φεῦ! αὐτὸς ὁ οἶκος εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν).

Ἐν τῷ πλοίῳ κοιμωμένου τοῦ Χριστοῦ, ἠγέρθη τρικυμία· ἐξυπνήσαντος ἐγένετο γαλήνη· διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι κοιμωμένων τῶν ἀρχιερέων, τοιαῦτα γίνονται εἰς τὴν ἐπαρχίαν· διότι ἄλας λέγονται οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐκλείποντος τοῦ ἅλατος, πάντα σήπονται.

Ὁ μέγας Βασίλειος λέγει, ὅτι χρέος ἔχει ὁ ἀρχιερεὺς ἵνα περιέρχηται ὅλας τὰς χώρας καὶ πόλεις τὰς ἐμπεπιστευμένας αὐτῷ διδάσκων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἔπραττε καὶ Χριστὸς ὁ ἀρχιποίμην εἰς παράδειγμα, «*καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶ-*

μαλακίαν»· ὁμοίως δ' ἔπραττον καὶ οἱ ἀπόστολοι· τὸ γὰρ τῆς τῶν ἁπλουστέρων φροντίσαι ἀσφαλείας, μίμησίς ἐστι θείας φιλανθρωπίας. Εἰ δὲ καὶ στοχάζωνται, ὅτι μὲ τιμὴν καὶ παρρησίαν ὅλα πράττουσι τὰ θεῖα μυστήρια, δέον ἵνα στοχασθῶσι τὸ τοῦ Ἰώβ: «*καὶ ἰδοὺ ἦλθον οἱ ἄγγελοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ διάβολος ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἀλλ' οὐδεμία ὠφέλεια τῷ διαβόλῳ*»· ὅθεν οἱ μαργαρῖται δὲν πρέπει νὰ ῥίπτωνται εἰς τοὺς χοίρους, διότι μέγα καὶ θεῖον ἀξίωμα τῆς ἀρχιερωσύνης, καθὼς ἐπιτάσσει καὶ Παῦλος ὁ μέγας ἀπόστολος: «χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις».

Λέγει καὶ Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἐπιστήμη τοῦ ποιμένος, δηλ. τοῦ ἀρχιερέως σώζει τὰ λογικὰ πρόβατα, καθὼς τὸ ἐναντίον εὐκόλως ταῦτα εἰς τοὺς κρημνοὺς ῥίπτει καὶ καταφθείρει· πολλάκις δὲ ὅταν δὲν τιμηθῶσι πρεπόντως οἱ ἀρχιερεῖς, δεινοπαθοῦσι καὶ λέγουσιν, ὅτι ἔχουσι τὸ ἀξίωμα τῶν ἀποστόλων, καὶ καλῶς μὲν λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ μίμησιν τῶν ἀποστόλων πρέπει νὰ πολιτεύωνται.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐπίσκοποι ἐλέγοντο, καὶ οἱ ἐπίσκοποι πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, καθὼς εἶναι φανερὸν ἀπὸ τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, καὶ τὴν εἰς αὐτὴν ἑρμηνείαν τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ πολλοὶ ἐπίσκοποι πρὸς ἐπίσκοπον γράφουσι: τῷ συμπρεσβυτέρῳ καὶ συνδιακόνῳ.

Ὅταν ὁ Διόσκορος ὁ αἱρετικὸς ἐκαλεῖτο εἰς τὴν οἰκουμενικὴν τετάρτην σύνοδον ἵνα ἀπολογηθῇ, ἐζήτει νὰ ὦσι παρόντες καὶ ἄρχοντες λαϊκοί· ἡ δὲ ἁγιωτάτη σύνοδος ὥρισεν ὅτι κανονικῶν ἐξεταζομένων, οὔτε ἄρχοντες, οὔτε ἄλλοι λαϊκοὶ πρέπει νὰ ὦσι παρόντες.

Γινωσκέτω δέ τις καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν ταῖς ἁγίαις συνόδοις ὅλοι οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ ὠμοφορίων ἐκάθηντο, καὶ τὸν κατακρινόμενον αἱρετικὸν, ἂν δὲν ὡμολόγει καὶ δὲν ἐπείθετο, καὶ ἦτον ἀρχιερεὺς, διέτασσεν ἡ σύνοδος καὶ τὸν ἐγύμνωνον πρῶτον τοῦ ὠμοφορίου, καὶ ὕστερον τὸν ἐκάθηρον.

Ἐκ τοῦ 9 κανόνος τῆς τετάρτης οἰκουμενικῆς συνόδου λέγοντος: ἂν ἔχῃ ἐπίσκοπος διαφορὰν μὲ τὸν μητροπολίτην, ἢ κληρικὸς,

νὰ τρέχῃ εἰς τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ εἰς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, φανερὸν, ὅτι τὸ παλαιὸν ἐδιωρίζοντο πλησιόχωροι ἀρχιερεῖς ὅπως δικάζωσι τὰς διαφορὰς ταύτας, καὶ ἐκ τούτου ἐπεκράτησεν ἤδη νὰ λέγωνται οἱ μητροπολῖται ὑπέρτιμοι καὶ ἔξαρχοι, ὁ μὲν Θετταλίας, ὁ δὲ Μακεδονίας κτλ.

Ὁ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ ἄλλοι Θεοφόροι Πατέρες ὁρίζουσιν, ὅτι οἱ μοναχοὶ δέον νὰ γίνωνται διὰ χειρὸς τῶν ἱερομονάχων, τῶν ἐχόντων τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ ὄχι παρὰ τῶν ἀρχιερέων· ἐπίσης λοιπὸν καὶ ὁ ἔγγαμος ἱερεὺς δὲν δύναται ἵνα μεταδῷ τὸ σχῆμα τοῦτο· ὁ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς μεταδώσει;

Λέγουσι πολλοὶ μὴ εἰδότες, ὅτι οἱ ἀφορισμοὶ ἤδη ἐπενοήθησαν, καὶ ὅτι τὸν παλαιὸν καιρὸν δὲν ὑπῆρχον· ἀλλὰ πλανῶνται, διότι ἤδη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησίᾳ ἐνηργοῦντο, καὶ εἰς πολλοὺς κανόνας τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν ἁγίων συνόδων εὑρίσκομεν ὅτι ἐπέβαλλον ἀφορισμοὺς εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀπειθεῖς· ἀφορισμὸς δὲ σημαίνει ξεχωρισμός· οὕτως ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν: ὁ ἀπειθῶν μετὰ μίαν καὶ δύο νουθεσίας καὶ παρακούων τὰ κελεύσματα τῆς ἐκκλησίας, νὰ θεωρῆται ὡς ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ Τελώνης, δηλ. ξεχωρισμένος τοῦ χριστιανικοῦ σώματος, τοὐτέστιν ἔξω τῆς ἐκκλησίας.

Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος ἐκβάλλει τῆς Ἐκκλησίας τοὺς τρέχοντας εἰς ἱπποδρόμια καὶ θέατρα, καὶ φέρει καὶ ῥητὸν τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἀπὸ τῆς Β' πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολῆς ἀξιοῦντος ἵνα μὴ συναναστρέφηταί τις ἔτι μετὰ τοιούτων· «εἴ τις οὐχ ὑπακούσει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ ἀναμίγνυσθε αὐτῷ».

Καὶ ὁ Θεοδώρητος ἐν τῷ ὑπομνήματι αὐτοῦ εἰς τὴν πρώτην πρὸς Κορινθίους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου λέγει: «*διδασκόμεθα δὲ ἐντεῦθεν ὅτι ἐν τοῖς ἀφοριζομένοις, καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος χωριζομένοις ἔπεισιν ὁ διάβολος, ἐρήμους εὑρίσκων τῆς χάριτος*».

Ὁ δὲ ἅγιος Ἰσίδωρος πρὸς ἀδελφὸν ἐπίσκοπον γράφει οὕτω: «*ἐπὶ δὲ τοῖς μεγάλοις ἁμαρτήμασι καὶ σωφρονίζειν δεῖ τοὺς*

πταίοντας καὶ χωρισμῷ, καὶ ἐπιτιμίῳ, ἕως ἂν μετανοήσωσι, τότε προσίεσθαι». Ἀλλ' ὡς ἡ ἀνδρεία καὶ μάθησις τοῦ ἀρχιστρατήγου ἐνισχύει τὸν στρατὸν, ἡ δὲ πολιτικὴ φρόνησις καὶ εὐστάθεια Κυριάρχου τινος καλῶς οἰκονομεῖ τὴν πολιτείαν, οὕτω καὶ ἡ θεοφιλὴς πολιτεία καὶ ἡ περὶ τὰς γραφὰς καὶ τοὺς θείους πατέρας ἱερὰ σοφία τοῦ ἀρχιερέως ἐν καιρῷ μεταχειριζομένου καὶ τὰς ἐπιτιμήσεις, ἐλέγχους καὶ ἀφορισμοὺς οἰκοδομεῖ τὴν ἐκκλησίαν, ὡς τῷ Θεῷ ἀρεστόν.

Ὁ Θεὸς διὰ Μωϋσέως προστάζει· οἱ Λευΐται ἀπὸ εἰκοσιπέντε χρόνους καὶ ἐπάνω τῆς ἡλικίας νὰ ἐγχειρίζωνται τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἱεροῦ, ἀπὸ δὲ πεντήκοντα χρόνους καὶ ἐπάνω νὰ γίνωνται φύλακες τῶν ἱερῶν σκευῶν τοῦ ναοῦ· ἑρμηνεύων τοῦτο Γρηγόριος ὁ Πάπας Ρώμης, λέγει ὅτι ἐπειδὴ οἱ ἱερεῖς, παλαιωθείσης τῶν παθῶν τῆς νεότητος, κατήντησαν εἰς τὸν τῆς γαλήνης λιμένα, καὶ ἔφυγεν ἡ θερμότης τοῦ σώματος, τότε τῶν σκευῶν (δηλ. τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν) διδάσκαλοι γίνονται, πνευματικοὶ φύλακες καὶ ποιμένες ἐπιστήμονες.

Μεγάλως ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπιβαρύνει τοὺς ἀρχιερεῖς ἐκείνους, οἵτινες δὲν φυλάττουσι τὸν Θεῖον Νόμον αὐτοῦ, καθὼς διὰ τοῦ προφήτου Ἀγγαίου λέγει ὁ ἴδιος Θεός: *ἐπὶ τοὺς ποιμένας παρωξύνθη ὁ θυμός μου, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀμνοὺς ἐπισκέψομαι·* ὁ δὲ θεῖος Δαβὶδ ὄχι μόνον ἐφύλαττε τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον, ἀλλὰ καὶ ἐλυπεῖτο πολὺ διὰ τοὺς μὴ φυλάττοντας τὸν Νόμον αὐτοῦ λέγων· *ἀθυμία κατέσχε με ἀπὸ ἁμαρτωλῶν τῶν ἐγκαταλιμπανόντων τὸν Νόμιον σου·* διότι οἱ ἀρχιερεῖς εἶναι ἐκδικηταὶ καὶ φύλακες τῶν θείων κανόνων, καὶ οὐχὶ παραβάται καὶ καταφρονηταί.

Ὁ ἀρχιερεὺς καὶ ὁ ἱερεὺς εἰς πᾶσαν κρίσιν πρέπει νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς δικαιοσύνης τόσον εἰς πολιτικὰς ὑποθέσεις, ὅσον καὶ εἰς ἐκκλησιαστικὰς, στοχαζόμενος, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐστι· καὶ κατὰ τὸν προφήτην Μαλαχίαν: *χειλη ἱερέως φυλάξει κρίσιν καὶ νόμιον ἐκζητήσουσιν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ·* καὶ εἰς τὸ λευϊτικὸν ὁ Θεὸς λέγει· *ἐγὼ εἰμι κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν· οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει,* καὶ τὰ λοιπὰ φοβερά.

Κατὰ τὸν Βασιλικὸν νόμον τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου περὶ τῶν προσφευγόντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν, πρέπει νὰ ἐμποδίζωνται ἐκεῖνοι ὁποῦ θέλουσιν ἵνα ἐμβαίνωσιν εἰς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν μετὰ ἁρμάτων, διότι καὶ οἱ σωματοφύλακες τῶν βασιλέων, ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἄφινον τὰ ἅρματα· καὶ ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς ἐμβαίνων εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔξω ἄφινε τὸ βασιλικὸν διάδημα, διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι τόπος καθαρὸς καὶ ἅγιος τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ· προστάττει ἀκόμη ὁ νόμος οὗτος ἵνα οὔτε τρώγῃ τις ἐντὸς αὐτῆς, οὔτε κοιμᾶται, ὅπερ δυστυχῶς συνειθίζεται νῦν ἐκ τυφλῆς εὐλαβείας, καὶ ἐντὸς τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τῶν πόλεων, τῶν χωρίων καὶ μοναστηρίων μάλιστα, ἔνθα κατακλίνωνται ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀσθενεῖς, καὶ συγγενεῖς αὐτῶν ὑγιεῖς, ὅπως εἰς τὰ νοσοκομεῖα, τὰ κοινῶς λεγόμενα σπιτάλια.

Δὲν εὑρίσκομεν καθαρῶς ἐπὶ τῆς πολυκαιρίας τῆς βασιλείας τῶν ὀρθοδόξων ῥωμαίων, οἱ ἀρχιερεῖς νὰ ἐγίνοντο σύντεκνοι μετὰ βασιλέων καὶ ἀρχόντων, δηλ. νὰ ἐγίνοντο ἀνάδοχοι τῶν τέκνων αὐτῶν μόνον ὁ πρώην καθηρημένος ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ Παμφυλίας καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος, φαυλόβιος ὢν καὶ εἰκονομάχος, ἐφιλιώθη μετὰ τοῦ εἰκονομάχου βασιλέως τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰσαύρου Λέοντος, καὶ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐγένετο, καὶ εἰς τὸ κυνήγιον ἐφονεύθη ἀπὸ τὸν ἴδιον σύντεκνόν του τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήλαυσεν ἄξιον μισθὸν τῆς βλασφημίας του.

Μέγα τὸ ἀξίωμα τῆς ἀρχιερωσύνης, διότι εἶναι ἐπιτροπεία τοῦ Ὑψίστου Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὸ ἐξουθενῶμεν καὶ καταφρονῶμεν, περιερχόμενοι καὶ περιφερόμενοι εἰς τὰς ἀγορὰς, καὶ ἐμβαίνοντες εἰς οἴκους λαϊκῶν χριστιανῶν διὰ συναναστροφὰς, ὁμιλίας καὶ χαιρετισμούς· ἡ ὑπερήφανος βασίλισσα Εὐσεβία γυνὴ Κωνσταντίου υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὄχι μόνον ὑπὸ ἀρχόντων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀρχιερέων προσεκυνεῖτο, ἀπερχομένων πρὸς αὐτήν· μόνος ὁ Λεόντιος τῆς Λυδίας ὁ ἀρχιερεὺς δὲν ἐπήγαινε πρὸς χαιρετισμόν της· τοῦτο ἐθεώρει ὡς καταφρόνησιν ἡ βασίλισσα, καὶ τῷ μηνύει, ὅτι ἐὰν μεταβῇ ἵνα χαιρετήσῃ αὐτὴν,

θέλει τῷ δώσει ἱκανὰ ἄσπρα, διὰ νὰ οἰκοδομήσῃ ἐκκλησίας καὶ πτωχοτροφεῖα εἰς τὴν ἐπαρχίαν του· τῇ ἐμήνυσεν ὁ Λεόντιος, ὅτι ταῦτα ἂν κάμῃ, τὰ κάμνει διὰ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς της, ὄχι δι' αὐτόν· ἂν θέλῃ ὅμως νὰ μεταβῇ πρὸς αὐτὴν εἰς χαιρετισμὸν, πρέπει διὰ νὰ φυλαχθῇ τὸ σέβας καὶ ἡ τιμὴ τῆς ἀρχιερωσύνης ἵνα καταβῇ ἐκ τοῦ θρόνου αὐτῆς καὶ προϋπαντήσῃ αὐτὸν μετὰ μεγίστου σεβασμοῦ· ταῦτα ἀκούσασα ἡ ὑπερήφανος βασίλισσα, ἐξωργίσθη μεγάλως, καὶ ἐχθρικῶς ἐφέρετο κατὰ τοῦ Λεοντίου, καὶ διὰ παντὸς τρόπου προσεπάθει ἵνα καταπείσῃ τὸν βασιλέα εἰς παίδευσιν καὶ ἐξορίαν τοῦ Λεοντίου· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ὢν φρόνιμος, ἐπήνεσε τὴν ἐλευθερίαν τῆς γνώμης τοῦ Λεοντίου καὶ κατέπεισε τὴν βασίλισσαν νὰ παύσῃ τοῦ ἀδίκου αὐτῆς θυμοῦ πρὸς τοῦτον.

Καὶ ἂς μὴ λαμβάνωμεν τύφον καὶ ὑπερηφάνειαν, ἂν οἱ ἄνθρωποι τιμῶσιν ἡμᾶς κατὰ τὴν συνήθειαν δίδοντες ἡμῖν ὀνόματα ἁγιότητος ὑπερθετικὰ καὶ λαμπρά· διότι ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον οὗτινος τὸ ὄνομα εἶναι ὑψηλότερον τῶν ἔργων, καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ· καθόσον τὰ ὀνόματα δὲν εἶναι πίστις τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τὰ πράγματα εἶναι πίστις τῶν ὀνομάτων· καὶ διότι οὐδεμίαν ἔχουσι δύναμιν τὰ ὀνόματα, ἐν ᾧ ἐξ ἀνάγκης ἔχουσι τοιαύτην τὰ πράγματα.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀποθνησκόντων ἀρχιερέων ἐκτὸς τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν ἀκολουθοῦσι φιλονεικίαι τινὲς, ἂν πρέπῃ νὰ ἐνθρονισθῇ ἢ ὄχι, εὔλογον μοὶ φαίνεται ἵνα φυλάττηται αὕτη ἡ τάξις· ἂν ἀποθάνῃ ἀρχιερεὺς ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, ὡς ἀρχιερεὺς καὶ ποιμὴν τῶν λογικῶν προβάτων, πρέπει νὰ εὐλογῇ μὲ τὸ σχῆμα τῆς χειρὸς τὸ λογικὸν αὐτοῦ ποίμνιον· εἰ δὲ καὶ ἦναι ξένης ἐπαρχίας ἀρχιερεὺς, ἢ παρητημένος, καὶ τύχῃ νὰ ἀποθάνῃ εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν, δὲν εἶναι εὔλογον καὶ πρέπον ὅπως ἐνθρονισθῇ καὶ εὐλογῇ τὸν λαὸν ὡς γνήσιος ἀρχιερεύς· διότι ἂν ζῶν δὲν ἔχῃ τὴν ἄδειαν τοῦ εὐλογεῖν εἰς ξένην ἐπαρχίαν χωρὶς τῆς προτροπῆς καὶ ἀδείας τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, πῶς ἀποθανὼν τοῦτο πράξει;

ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΩΝ

ΚΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ

Κληρικοὶ κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρων καλοῦνται ἰδίως πάντες οἱ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑπηρετοῦντες, ψάλται, ἀναγνῶσται, ὑποδιάκονοι, διάκονοι καὶ ἱερεῖς· νῦν ὅμως καταχρηστικῶς κληρικοὺς καλοῦσι καὶ τοὺς κοσμικοὺς, τοὺς λαμβάνοντας ὀρφίκια ἐκκλησιαστικά.

Ὁ 6 κανὼν τῆς τετάρτης οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει, νὰ μὴ χειροτονῶνται ἱερεῖς καὶ διάκονοι ἁπλῶς καὶ ἀπολελυμμένως, χωρὶς νὰ ὦσι προσδιωρισμένοι, ἢ εἰς ἐκκλησίαν πόλεως εἰδικῶς, ἢ χώρας τινὸς, ἢ μοναστηρίου· ἀλλεοτρόπως εἶναι ἀνίεροι[1].

Ὁ 89 κανὼν τῆς ἐν Καθαργένῃ συνόδου διορίζει, ἵνα λαμβάνωσι γράμματα οἱ χειροτονούμενοι ἐπίσκοποι δηλοῦντα τὴν χειροτονίαν αὐτῶν καὶ τὴν ἐποχὴν ταύτης ἀκριβῶς· καὶ ὁ σχολιαστὴς λέγει· τοῦτο δὲ γίνεται, ὅπως προκάθηνται τῶν ἄλλων, τῶν ὕστερον χειροτονουμένων[2].

Ὁ 11 κανὼν τῶν ἀποστόλων ὁρίζει· ἐκεῖνος ὁποῦ μὲ καθηρη-

1. Ἴδε Συντ. τοῦ Θ', καὶ Γ'. Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ 230.

2. Ἴδε συντ. τοῦ θ. καὶ Ἰ. Κανόνων. Τόμ. Γ'. σελ. 548. Ἀλλ' ὁ κανὼν οὗτος ἀφορᾷ ἰδίως τοὺς ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀφρικῆς χειροτονουμένους ἐπισκόπους οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν νῦν, ἅτε τῆς προγενεσίας μὴ συντελούσης ἐν τῇ τάξει τῆς πρωτοκαθεδρίας ῥυθμιζομένης ἤδη ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος τῶν μητροπολιτικῶν θρόνων· εἰς ἀχρηστίαν ὅθεν περιέπεσε καὶ ὁ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ὑπάρχων 86 Κανὼν τῆς αὐτῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου.

μένον συνεύχεται, νὰ καθαίρηται· ἐνταῦθα ἐννοεῖται τὸ συνεύχεσθαι ἀντὶ τοῦ συλλειτουργεῖν[1].

Ὁ 13 κανὼν τῶν αὐτῶν ἀποστόλων λέγει πάλιν· εἰ δὲ καὶ ἀφωρισμένος εἶναι, δηλ. ὁ καθηρημένος καὶ συνεύχεται μετ' αὐτοῦ, ἀφορίζεται ὡς συλλειτουργήσας.

Ὁ 21 κανὼν τῶν ἀποστόλων ὁρίζει· ἱερεὺς, ἢ κληρικὸς ἐπὶ πορνείᾳ, ἢ ἐπιορκίᾳ, ἢ κλοπῇ, ἂν φανερωθῇ, νὰ καθαίρηται, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ ἀφωρίζηται· οὐ γὰρ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ, (δηλ. δὲν δίδονται δύο τιμωρίαι εἰς ἓν ἁμάρτημα)· καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει· ἱερεὺς πορνεύσας, κωλύεται τῆς θείας μυσταγωγίας· καὶ ὁ ἰδὼν τοῦτον, καὶ μὴ εἰπὼν τῷ ἐπισκόπῳ τὴν αὐτὴν ἁμαρτίαν ἁμαρτάνει.

Ὁ 27 κανὼν τῶν ἀποστόλων, καὶ ὁ 9 τῆς πρώτης καὶ δευτέρας λεγομένης συνόδου ὁρίζουσιν· ἱερεὺς ἢ ἀρχιερεὺς, ὅστις δείρῃ τινὰ ἢ ὁ ἴδιος, ἢ μεταχειριζόμενος ἄλλον δέσν ἵνα καθαίρηται· διότι πρέπει μόνον διὰ νουθεσιῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμίων νὰ σωφρονίζῃ τις τοὺς πταίοντας, καὶ ἂν δὲν ὑπακούσωσι, ἀναφέρει τοῦτο εἰς τοὺς ἔχοντας ἐξουσίαν.

Ὁ 43 κανὼν τῶν ἀποστόλων ὁρίζει· ἀρχιερεὺς ἢ ἱερεὺς κυβεύων, δηλ. παίζων τὰ λεγόμενα ζάρια (διὰ τούτου ἐννοεῖται ἂν παίζῃ καὶ χαρτία καὶ ἄλλα παρόμοια), ἢ μεθύων, ἂν δὲν παύσῃ ἐκ τούτων, ὑποβάλλεται εἰς καθαίρεσιν[2]· καὶ ὁ σχολιαστὴς λέγει, ὅτι ἡ 123 Νεαρὰ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἀπομακρύνουσα τοὺς τοιούτους ἱερεῖς ἀπὸ πᾶσαν ἱερατικὴν ὑπηρεσίαν τρεῖς χρόνους, διατάσσει καὶ τὴν ἀποβολὴν αὐτῶν ἐκ τῶν μοναστηρίων, ἂν τυχὸν ὦσιν ἱερομόναχοι.

Ὁ 6 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει· ἱερεὺς ἢ διάκονος, ἢ ὑποδιάκονος ὕστερον ἀπὸ τὴν χειροτονίαν του γήμας νὰ καθαίρηται[1]· καὶ ὁ σχολιαστὴς λέγει, ὅτι οἱ εἰς τοῦτο ὑποπεσόντες δὲν ἐνεργοῦσι παντελῶς ἀπρακτοῦντες τῶν τῆς ἱερωσύνης, εἴτε διακονίας αὐτῶν, διατηροῦσιν ὅμως τὴν τιμὴν, καὶ τὸ κάθισμα[2].

Ὁ 24 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ λέγει· ἱερεὺς ἢ κληρικὸς εἰς καπηλεῖον νὰ μὴ ἔμβῃ[3].

Ὁ 52 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ὁρίζει ὅτι γάμοι νὰ μὴ γίνωνται ἐν τῇ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ[4]· καὶ ὁ σχολιαστὴς λέγει· ἂν ἱερεὺς στεφανώσῃ ἐξ ἀγνοίας, μετρίως παιδεύεται· ἂν δὲ ἀπὸ κακογνωμίαν, ἢ δι' ἄλλα τέλη κρυφίως στεφανώσῃ, παιδεύεται περισσότερον καὶ τὸ συνοικέσιον μένει ἔγκυρον, ὡς γενομένης ἱερολογίας.

Ὁ 34 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ ϛ' οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει· κληρικοὶ, ἢ μονάζοντες, κάμνοντες συνωμοσίαν καὶ φατρίαν, ἢ

1. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. Β'. σελ. 15.

2. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. 2 σελ. 38. Ἴδε αὐτόθι καὶ 43 ἀποστολικὸν Κανόνα διαγορεύοντα τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ ὑποδιακόνου, ἀναγνώστου ἢ ψάλτου εἰς τὰ ἴδια ἀτοπήματα ὑποπιπτόντων. Παράβαλε δὲ καὶ τοὺς Κανόνας 54 τῆς 6 οἰκ. Συνόδου, 9 καὶ 50ν τῆς Ζ'. 22 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ καὶ 24 καὶ 55 τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

1. Ὁ εἰκοστὸς ἕκτος ἀποστολικὸς κανὼν μόνοις τοῖς ἀναγνώσταις καὶ ψάλταις παρέχει τὴν ἄδειαν τοῦ συνάπτειν γάμον μετὰ τὸν χρόνον τῆς καταταξεως αὐτῶν εἰς τὸν κλῆρον. Ἀξιοπερίεργος ὅμως τυγχάνει καὶ ἀντιφατικὸς πρὸς τὸν 26 ἀποστολικὸν κανόνα ὁ δέκατος τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου, ὅστις ἐπιτρέπει τοῖς διακόνοις καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν αὐτῶν ἵνα ἔρχωνται εἰς γάμου συνάφειαν, ἐὰν οὗτοι ἐδήλωσαν κατὰ τὸν χρόνον τῆς χειροτονίας τὴν περὶ γάμου πρόθεσιν αὐτῶν· (Ἴδε εἰρημένον κανόνα ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. Γ' σελ. 39). Ἀλλ, ὁ ἕκτος κανὼν τῆς ϛ' οἰκουμ. συνόδου ἀπαγορεύει ῥητῶς τοῦτο καὶ καθαιρέσει ὑποβάλλει τὸν παραβάτην. Ἐν τῇ ἀντιφωνίᾳ ταύτῃ τῶν δύο τούτων κανόνων, ἀναντιρρήτως, δέον ἵνα κρατῇ ὁ δεύτερος τῆς ϛ' οἰκουμενικῆς τοῦτο μὲν ὡς μεταγενέστερος, τοῦτο δὲ καὶ ὡς συμφωνῶν τῷ προμνησθέντι 26 ἀποστολικῷ Κανόνι. (Ἴδε καὶ 26 ἀποστολικὸν Κανόνα, καὶ 6 τῆς στ'. οἰκ. ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. 2. σελ. 33 καὶ 318.

2. Ἴδε Σχόλια Βαλσαμῶνος ἐπὶ τοῦ ἕκτου Κανόνος τῆς στ'. οἰκ. Συνόδου ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. 2. σελ. 519.—

3. Ὑπὸ τὴν λέξιν **κληρικοὶ** ἐννοοῦνται καὶ οἱ ἀναγνῶσται, ψάλται καὶ θυρωροὶ ἔτι τῆς ἐκκλησίας, οἵτινες ῥητῶς ἀναφέρονται ἐν τῷ ἀναφερομένῳ 24 Κανόνι εὑρισκομένῳ ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Κανόνων Τόμ. 3 σελ. 492. Ἴδε περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου καὶ 54 Ἀποστολικὸν Κανόνα, 40 τῆς ἐν Καρθαγένῃ καὶ 9 τῆς στ'. οἰκουμενικῆς Συνόδου.

4 « ὅτι οὐ δεῖ ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ γάμους ἢ γενέθλια ἐπιτελεῖν ». Ἀπαγορεύεται δὲ ἡ τέλεσις τούτων ὡς χαροποιῶν πράξεων καὶ πανηγύρεων πρεπόντων· (Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. Γ'. σελ. 219.

MEMORIA SISMANOGLIO AMEGARO

ἔναντίον τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν, ἢ ἐναντίον ἄλλου συγκληρικοῦ, τελείως ἐκπίπτουσι τοῦ βαθμοῦ αὐτῶν[1].

Ὁ 24 κανὼν τῆς Πρώτης καὶ Δευτέρας λεγομένης συνόδου, καὶ ὁ 54 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ὁρίζουσι· κληρικὸς ἢ μονάζων εὑρισκόμενος εἰς ἱπποδρόμια, ἢ εἰς θυμελικά, (θυμελικὰ λέγονται τὰ ὑποκριτικὰ παιγνίδια, ὡς τὰ τῶν θεατροποιῶν, γελωτοποιῶν), ἢ εἶναι παρὼν εἰς γάμον καὶ δὲν ἀναχωρήσῃ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν παιγνιδίων, μὴ παύων ἐκ τῶν κακῶν τούτων συνηθειῶν, νὰ καθαίρηται.

Ὁ 5 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ ΣΤ' οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει· οἱ ψάλλοντες ἐν ἐκκλησίαις μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ κατανύξεως νὰ ψάλλωσι, καὶ βοὰς ἀτάκτους καὶ ἀναρμόστους νὰ μὴ ἐκβάλλωσι.

Ὁ 51 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ ΣΤ' οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει καθαίρεσιν κατὰ κληρικοῦ, καὶ ἀφορισμὸν κατὰ λαϊκοῦ, ἂν γένωνται μίμοι, ἢ διοργανῶσι θέατρα καὶ παριστῶσι σκηνὰς χορευτικὰς καὶ ὑποκρίνωνται, ἢ πάλας στρατῶν, ἀγρίων ζώων, ταύρων, ἄρκτων λεόντων καὶ λοιπῶν[2].

Ὁ 8 κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ συνόδου ὁρίζει· ἂν γυνὴ τινὸς λαϊκοῦ μοιχευθῇ, καὶ τοῦτο εἶναι βέβαιον, ὁ σύζυγος αὐτῆς εἰς ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν νὰ εἰσέλθῃ δὲν δύναται, δηλ. οὔτε διάκονος, οὔτε ἱερεὺς χειροτονεῖται· ἂν δὲ ὕστερον τῆς χειροτονίας αὐτοῦ μοιχευθῇ δέον ἵνα ἀποβάλλῃ ταύτην καὶ χωρισθῇ· εἰ δὲ καὶ ὡς γυναῖκα αὐτοῦ θεωρεῖ ταύτην, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν, δηλ. ἀργεύει πάντων τῶν τῆς ἱερωσύνης[3].

Ὁ 17 τῆς πρώτης οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει ὅτι οἱ κληρικοὶ διάκονοι, ἱερεῖς, καὶ μάλιστα ἱερομόναχοι, μοναχοὶ καὶ ἐπίσκοποι νὰ μὴ δίδωσιν ἀργύριον μὲ τόκον, τοῦ θείου γράμματος λέγοντος: «τὸ

1. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. Π. Τόμ. Β'. σελ. 382.
2. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ Β'. σελ. 424, 425.
3. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Κανόνων Ρ. καὶ Π. Τόμ. 3 σελ. 82.

ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ» οὐδὲ δι' ἄλλου μέσου καὶ προσώπου νὰ λαμβάνωσι διάφορα καὶ αἰσχρὰ κέρδη· εἰ δὲ παρακούσωσι, νὰ καθαίρωνται τοῦ βαθμοῦ αὐτῶν[1].

Ὁ 9 καὶ ὁ 10 κανὼν τῆς πρώτης οἰκουμενικῆς συνόδου ἐν τῷ τέλει ὁρίζουσιν ἂν φανερωθῇ ὅτι ἱερεύς τις ἀναξίως ἐχειροτονήθη νὰ καθαίρηται· ὅτι ἡ ἁγία ἐκκλησία ἐκδικεῖ, καὶ ζητεῖ τὸ ἄμεμπτον καὶ ἀκατηγόρητον.

Ὁ 9 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει διάκονος, ἢ ἱερεὺς κάπηλος νὰ μὴ γίνηται, καὶ πᾶς κληρικός· εἰ δὲ καὶ ἔχει κτῆμα τοιοῦτον, ἂς τὸ μισθώσῃ.

Ὁ 21 κανὼν τῆς αὐτῆς συνόδου ὁρίζει· ἂν ἕνεκα ἁμαρτήματος δηλ. πορνείας, μοιχείας καὶ ἄλλων παρομοίων ἐκπέσωσι τῆς χάριτος διάκονοι, ἱερεῖς, καὶ καθηρέθησαν, ἂν καὶ διὰ μετανοίας καὶ πολυκαιρίας ἠλευθερώθησαν τῆς ἁμαρτίας, ἂς μένωσι μόνον ἐν τῷ κλήρῳ ἐν ᾧ εὑρέθησαν, μὴ ἐνεργοῦντες τελείως τὰ τῆς ἱερωσύνης, εἰ δὲ καὶ τῆς ἁμαρτίας δὲν ἀπέχωσιν ὡς λαϊκοὶ νὰ νομίζωνται[2].

Ὁ 65 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ ἀφορίζει λαϊκοὺς, καὶ κληρικοὺς καθαίρει, ὅσοι παρατηροῦσιν *ἀρχιμηνίας*, καὶ πηδῶσιν ἄνωθεν *πυρῶν* (εἰς φωτιαῖς) καὶ ποιοῦσι *κληδωνισμοὺς* καὶ *οἰωνισμούς*· (κληδὼν λέγεται ὅταν στοχάζεταί τις μὲ κάποια σημεῖα, καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ, ἂν μέλλῃ νὰ εὐτυχήσῃ, ἢ νὰ δυστυχήσῃ, δηλ. νὰ μά-

1. « Εἴτις εὑρεθείη . . . τόκους λαμβάνων ἐκ μεταχειρίσεως, ἢ ἄλλως μεταχειρόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ ἡμιολίας ἀπαιτῶν ἢ ὅλως ἕτερόν τι ἐπινοῶν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα, καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται ». Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. Β'. σελ. 451. τοῦτ' αὐτὸ διαγορεύει καὶ ὁ 44 ἀποστολικὸς Κανών. « Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος τόκους ἀπαιτῶν τοὺς δανειζομένους ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω »· αὐτόθι Τόμ Β'. σελ 59. Ταυτόστομοι καὶ αὐστηρότατοι ἐπίσης ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τυγχάνουσιν καὶ οἱ ἑξῆς κανόνες ὁ 10 τῆς ἐν Τρούλλῳ ΣΤ'. οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ Δ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ πρὸς δὲ καὶ ἡ κανονικὴ ἀπόκρισις τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Θεοδώρου τοῦ Βαλσαμῶνος· (ἴδε αὐτόθι Τόμ. Β'. σελ. 328, Τόμ. Γ'. σελ. 174, Τόμ. Δ'. σελ. 451). ὁ δὲ Μωσαϊκὸς Νόμος καθ' ὁλοκληρίαν ἀπαγορεύει τὴν λῆψιν τόκου. (Δευτερ. ΚΓ'. 19).

2. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. Β'. σελ. 352.

θῃ τὴν τύχην του· οἰωνισμοὺς δὲ λέγεται ὅταν παρατηρῇ τις τὸ πέτασμα τῶν πουλίων, καὶ τὰς φωνὰς αὐτῶν· οἰωνοὶ γὰρ λέγονται τὰ ὄρνεα).

Ὁ 14 κανὼν τῆς ἑβδόμης οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει· ἐκεῖνος ὁποῦ ἔχει κουρὰν μόνον, (ἐννοεῖ τοὺς ἰδιώτας μοναχοὺς) καὶ δὲν ἔχει χειροθεσίαν ἀναγνώστου, δὲν δύναται νὰ ἀναβαίνῃ εἰς τὸν ἄμβωνα καὶ νὰ ἀναγινώσκῃ τὰς ἱερὰς γραφὰς, (δηλ. προφητείας καὶ Ἀπόστολον) διότι τὸ πάλαι ἐπ' ἄμβωνος ταῦτα ἀνεγίνωσκον διὰ τοῦ λαοῦ τὸ πλῆθος.

Ὁ 52 κανὼν τῆς ἐν Καθαργένῃ ὁρίζει ὅπως οἱ κληρικοὶ νήστεις ἐπιτελῶσι τὰς θείας λειτουργίας, ὡς καὶ ἐν ἄλλῃ συνόδῳ ἀπεφασίσθη, καὶ ἡ ἁγία ἡμῶν ἐκκλησία κρατεῖ.

Ὁ 118 κανὼν αὐτῆς λέγει· ἂν τις ἱερωμένος προστρέξῃ εἰς βασιλέα, ἢ καὶ αὐθέντην τινα, ζητῶν τὴν συγκρότησιν πολιτικοῦ κριτηρίου ὅπως δικασθῇ νὰ γυμνῶται τῆς τιμῆς του, δηλ. νὰ καθαίρηται· ἐὰν δὲ εἰς αὐτοὺς προστρέξῃ, καὶ ζητήσῃ νὰ γίνῃ συνέλευσις, καὶ δικαστήριον ἐπισκόπων κατ' ἐπιταγὴν αὐθεντικὴν, δὲν βλάπτεται· (ὅρα καὶ τὸν Θ' κανόνα τῆς τετάρτης οἰκουμενικῆς συνόδου).

Ἡ 76 Ἰουστινιάνειος Νεαρὰ θεσπίζει· ἐκεῖνοι οἱ ἱερεῖς (καὶ ἁπλῶς ἐννοεῖται δι' ὅλους τοὺς κληρικοὺς) οἵτινες μεθ' ὅρκου ἐψευδομαρτύρησαν, νὰ καθαίρωνται· ἂν δὲ ἄνευ ὅρκου ἐψευδομαρτύρησαν, τρεῖς χρόνους νὰ κλείωνται εἰς μοναστήριον ἀργεύοντες.

Ἡ 79 Ἰουστινιάνειος Νεαρὰ λέγει· δὲν δεχόμεθα τὸν παλαιὸν νομοθέτην, ὁ ὁποῖος θέλει τὸν πρεσβύτερον, διάκονον καὶ ὑποδιάκονον, ἀφοῦ χειροτονηθῶσι καὶ ὕστερον λάβωσι γυναῖκα, τελείως νὰ στερῶνται τοῦ σχήματος τοῦ κλήρου καὶ νὰ μεταπίπτωσι πάλιν εἰς τὴν τάξιν λαϊκῶν. Θεσπίζομεν τοῦτο τὸ δόγμα νὰ μὴ ἔχῃ βεβαιότητα, ἀλλ' ἐλθόντες οἱ τοιοῦτοι εἰς γάμον, νὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ τὴν τάξιν ὁποῦ προτοῦ νὰ ἔλθωσιν εἰς γάμον, ἐγνωρίζοντο, (δηλ. ἀπὸ τοῦ λειτουργεῖν, καὶ ἄλλα μυστήρια πράττειν, καὶ ἐπιτραχήλιον φορεῖν, καὶ εὐλογεῖν κτλ.) καὶ νὰ ἔχωσι τὸ σχῆμα τῶν κληρικῶν, καὶ ἄλλας ὑπηρεσίας νὰ πράττωσιν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, μὴ καταδικαζόμενοι εἰς τελείαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ κλήρου ἀποξένωσιν.

Ὁ ἱερεὺς ἂν σεληνιασθῇ, μόνον τῆς θείας λειτουργίας ἐμποδίζεται, τὰ δὲ ἄλλα ἐκτελεῖ καὶ βαπτίζει καὶ γάμους εὐλογεῖ.

Καθὼς ὁ ἀρχιερεὺς, οὕτω καὶ οἱ κληρικοὶ, ἱερεῖς, διάκονοι κτλ. δὲν γίνονται ἐγγυηταὶ εἰς οὐδὲν πρᾶγμα[1], ἐκτὸς ἂν ἦναι μεγίστη ἀνάγκη δι' ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ ὅστις κινδυνεύει, ἢ ἀπὸ συκοφαντίαν τινὰ, ἢ ἀδικίαν[2], κτλ. ὅθεν καὶ δὲν ἀναγκάζονται οἱ κληρικοὶ νὰ δώσωσιν ἐγγυητὰς ὅταν κρίνονται, ἀλλὰ μόνον ὑπόσχονται ἵνα ἔλθωσιν εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ ποιήσωσιν ἐκεῖνο, ὅπερ διορίζουσιν οἱ νόμοι.

Λέγει καὶ ὁ πατριάρχης Γερμανὸς: εἰς μίαν ἐκκλησίαν ὁποῦ δὲν ἔγεινε θεία λειτουργία τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἂν πρότερον δὲν

---

1. «Κληρικὸς ἐγγύας διδοὺς καθαιρείσθω» ἴδε 20 ἀποστολ. κανόνα ἐν Συντ, τῶν θ. καὶ Ἰ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. Β'. σελ. 27. Παράβαλε δὲ καὶ τὴν 123 Ἰουστινιάνειον Νεαρὰν ἐν Βιβλίῳ Γ'. Βασιλικῶν Τίτλῳ Α'. Κεφαλαίῳ 13 λέγουσαν ἐν ἀποσπάσματι οὕτως· *« ἀλλ' οὐδὲ ἀπαιτητὴν δημοσίων συντελειῶν, ἢ ἐκλήπτορα· ἢ μισθωτὴν τελῶν, ἢ ἀλλοτρίων κτήσεων, ἢ ἐντολέα δίκης, ἢ ἐγγυητὴν ὑπὲρ τούτων τῶν αἰτιῶν ἐπίσκοπον, ἢ οἰκονόμον, ἢ ἄλλον κληρικὸν οἱουδήποτε βαθμοῦ, ἢ μοναχὸν ἰδίῳ ὀνόματι, ἢ τῆς ἐκκλησίας, ἢ τοῦ μοναστηρίου, ὑπεισιέναι συγχωροῦμεν ἵνα μὴ διὰ ταύτης τῆς προφάσεως καὶ τοῖς ἁγίοις οἴκοις ζημία γένηται καὶ αἱ θεῖαι ὑπηρεσίαι ἐμποδίζωνται »*· πρὸς ἀποσόβησιν δὲ τοῦ κακοῦ τοῦ ἐκ τῆς ἐγγυήσεως τῶν κληρικῶν πηγάζοντος ἐξεδόθη ἀπαγορευτικὴ Συνοδικὴ διάταξις καὶ τελευταίως ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Κυροῦ Ἰωακεὶμ Δ'. τοῦ ἀπὸ Δέρκων.

2 Ἐξαίρεσις τοῦ ἀποστολικοῦ Κανόνος ὑπάρχει μόνον ὅτε ἡ ἐγγύησις δίδεται ὑπὲρ εὐσεβῶν αἰτιῶν καὶ πράξεων. Ὅθεν καὶ ἡ αὐτὴ 123 Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπιφέρει· *« εἰ δὲ ἀγάπη τὸ κινοῦν εἴη, δι' ἣν καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν τιθέναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἐντεταλμεθα, οἷον, εἰ ἑλκόμενον τινα καὶ ἐγγύας ἀπαιτούμενον ὑπέρ τινος παραστάσεως, καὶ τῷ μὴ δύνασθαι δοῦναι εἰς εἱρκτὴν ἀπαγόμενον, τῶν τις κληρικῶν ἐλεήσας, ἐγγύας ὑπὲρ αὐτοῦ δοίη, μὴ ὅτι καθαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ λαμπρῶν ἀξιωθήσεται τῶν γερῶν, οἶμαι, παρὰ τῷ δικαίῳ κριτῇ, ὡς εὐαγγελικὴν πεπληρωκὼς ἐντολήν. »*

κάμῃ ἁγιασμὸν ὁ ἱερεύς, νὰ μὴ λειτουργήσῃ διότι ἀργεύεται, εἰ δὲ καὶ ἐξ ἀγνοίας πράξει τὸ τοιοῦτον, δὲν ἀργεύεται.

Ἱερεὺς κατὰ Θεοῦ βλασφημήσας, ἢ λόγον ψιλὸν εἰπών, ἀργεῖται ἕνα χρόνον, καὶ ἐν νηστείαις καὶ προσευχαῖς μένει δακρύων· ἂν δὲ δύο φορὰς κάμῃ τοῦτο, καθαίρεται· ὁμοίως καὶ λαϊκὸς κανονίζεται ἕνα χρόνον ἵνα μὴ κοινωνήσῃ τῶν μυστηρίων, νηστεύων καὶ προσευχόμενος.

Ὅστις ἱερεὺς εἶναι κυνηγὸς διαφόρων ζώων, πτηνῶν, καὶ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ δὲν ἐκτελεῖ, ἀργεύεται τρεῖς μῆνας, λέγει ὁ Ἰωάννης ὁ Νηστευτής.

Ἱερεὺς ἢ διάκονος ἐπαγγελλόμενος τὸν ἰατρὸν, ἀργεῖται κατ ἄλλους μὲν ἑπτὰ ἡμέρας, κατ' ἄλλους δὲ τεσσαράκοντα, καὶ κατ' ἄλλους παύεται, ἢ καθαίρεται[1].

Ὁ πατριάρχης Νικηφόρος ὁρίζει· πρέπει νὰ δίδηται ἡ θεία κοινωνία εἰς τὸν ἀσθενοῦντα καὶ μέλλοντα ἀποθανεῖν, καὶ ἂν ἔτι ἔφαγε πρότερον τίποτε[2]. Εἰς ἐκείνους οἵτινες βαρέως εἶναι ἀσθενεῖς, καὶ μόνον λεπτά τινα ἀναπνέουσι, μὴ δυνάμενοι οὔτε νὰ φάγωσιν, οὔτε νὰ πίωσι δὲν πρέπει νὰ μεταδίδωσι τῆς θείας κοινωνίας, ἀλλὰ δέον ἵνα σφραγίζωσιν αὐτῶν διὰ τῆς θείας κοινωνίας μόνον τὰ χείλη καὶ τὴν γλῶσσαν, δηλ. ἀλείφοντες ὀλίγον τι.

Ὁ 84 τῆς ἐν Τρούλλῳ Ε' οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει τὰ βρέφη, περὶ ὧν δὲν εἶναι βέβαιον, ἂν ἦναι βεβαπτισμένα, δέον ἵνα βαπτίζῃ ὁ ἱερεύς[3]· λέγει δὲ καὶ ὁ πατριάρχης Νικηφόρος· πρέπει τὸ ἀ-

1. Ἴδε Σημείωμα τοῦ πατριάρχου Λουκᾶ τοῦ Χρυσοβέργη ἰδίως περὶ διακόνων καὶ Ματθαίου Βλάσταρη σύστημα κατὰ στοιχεῖον Κ ἐν Συντ. τῶν Θ. καὶ Ι. Κανόνων Ρ. καὶ Π. Τόμ. 5 σελ. 43. Ἡ κατὰ τῶν κληρικῶν δὲ αὐστηρότης αὕτη τῆς Ἐκκλησίας, ἐπεκτείνεται καὶ ἔτι περαιτέρω, διότι κατὰ συνοδικὸν σημείωμα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ Καματηροῦ δὲν ἐπιτρέπεται τούτοις οὐδὲ τὸ δημοσίᾳ συνηγορεῖν· αὐτόθι.

2. Ἴδε 26 Κανόνα Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως ἐν Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. 4 σελ. 429.

3. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 2 σελ. 496.

βάπτιστον βρέφος, ἂν τύχῃ εἰς τόπον ὅπου δὲν εὑρίσκεται ἱερεύς, νὰ τὸ βαπτίσῃ ὅποιος δήποτε χριστιανὸς τύχῃ, ἢ καὶ ὁ ἴδιος πατὴρ ἐξ ἀνάγκης, διότι τότε τὸ τοιοῦτον οὐκ ἔστιν ἁμαρτία[1]· λέγει δὲ καὶ ὁ σχολιαστής· τὸ ἀσθενὲς βρέφος εὐθὺς βαπτίζεται· τὸ ὑγιαῖνον ὕστερον ἀπὸ τεσσαράκοντα ἡμέρας[2]· ἀλλ' ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς οὕτω λέγει· τὸ βρέφος ἀσθενοῦν καὶ ἐγγίζον εἰς θάνατον, ἂν μόνον ὁ ἱερεὺς βαπτίσῃ εἰς τὰς τρεῖς καταδύσεις, φοβούμενος μὴ ξεψυχήσῃ, ὕστερον ἂν ζήσῃ, δὲν χρειάζονται εὐχαὶ, καὶ ἀφορκισμοὶ, τὰ ὁποῖα πρότερον παρέλειπε· (φανερὸν εἶναι πῶς μυρώνεται) τὰ ἑπόμενα ὅμως τῇ βαπτίσει ἀναγινώσκονται[3].

Ὁ 45 κανὼν τῆς ἐν Καθαργένῃ λέγει· ἂν μαρτυρηθῇ τις ἀσθενὴς ὢν, ὡς ἀβάπτιστος, ὅτι ἐζήτει νὰ βαπτισθῇ καὶ πρὶν ἢ ἀσθενήσῃ ὅμως ἀνέβαλε τὸν καιρὸν διά τινας ἀφορμὰς, ἂν καὶ τελείως δὲν δύναται νὰ ὁμιλήσῃ, ἂς βαπτισθῇ[4].

Ὁ ἱερεὺς βαπτίζει τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἄλλου ἀναδόχου ὄντος[5], ἐὰν

1. «Χρὴ τὰ ἀβάπτιστα νήπια ἐὰν εὑρεθῇ τι; εἰς τόπον μὴ ὄντος ἱερέως βαπτισθῆναι· εἰ δὲ καὶ βαπτίσει καὶ ὁ ἴδιος πατὴρ, ἢ οἱονδήποτε ἄνθρωπος, μόνον ἵνα ἐστὶ χριστιανὸς, οὐκ ἔστιν ἁμαρτία»· ἴδε κανόνα πατριάρχου Κων]πόλεως Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ ἐν Συντ. τῶν Θ. καὶ Ι. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 4 σελ. 431.

2. Ἴδε καὶ Ἀπόκρισιν Πέτρου χαρτοφύλακος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ 5 σελ. 369, «ἐὰν νοσῇ ὄρον οὐκ ἔχει, ἀλλὰ παραυτίκα βαπτίζεται, εἰ δὲ ὑγιαίνει εἰς τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας» Ὁ συγγραφεύς δὲν λαλεῖ καὶ περὶ τῶν θελόντων βαπτισθῆναι ἐν μέρεσιν ὅπου δὲν ὑπάρχει ὀρθόδοξος ἱερεύς· ἐὰν δέον ἵνα βαπτίζωνται οἱ τοιοῦτοι ὑπὸ ἱερέων παυθέντων τῆς λειτουργίας δι' αἱρετικὴν κοινωνίαν, τῶν καλουμένων κοινωθέντων ἢ ἀκηρύκτων, ἐὰν μάλιστα θάνατος κατεπείγῃ· τὸ τοιοῦτον ἐπιτρέπει ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρος ὁ ὁμολογητὴς, δίδων τοῖς τοιούτοις ἱερεῦσι καὶ ἄλλα τινα δικαιώματα οἷον τὸ εὐχὴν ποιεῖν ἐπὶ ἐκκριθῇ, εὐαγγέλιον ἐκφωνεῖν ἐπὶ ὄρθρου, εὐλογεῖν τὸ τῶν Θεοφανείων ὕδωρ, «διὰ τὸ μὴ ἐναπομένειν τοὺς λαοὺς παντάπασιν ἀνηκόους τοῦ εὐαγγελίου καὶ ἀρωτίστους», ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. 4 σελ. 431 ζ' καὶ η'.

3. Ἴδε καὶ ἀπάντησιν Κανονικὴν Ἡλιοῦ Μητροπολίτου Κρήτης ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. 5 σελ. 380.

4. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 3 σελ. 412.

5. Ἴδε καὶ ἀπόκρισιν Πέτρου Χαρτοφύλακος ζῶντος περὶ τὰ τέλη τῆς ἑνδεκάτης

δὲ καὶ γίνῃ ὁ ἴλιος ἀνάδοχος, χωρίζεται τῆς πρεσβυτέρας αὐτοῦ, ἐπειδὴ κατέστησε ταύτην πνευματικὴν αὐτοῦ ἀδελφήν· καθὼς καὶ στεφανώνει τὰ τέκνα του, (δηλ. εὐλογεῖ) ὄντος ἄλλου παρανύμφου.

Δὲν γίνεται βάπτισμα εἰς τὸν οἶκον, διότι ἀργεῖται ὁ ἱερεύς, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης γίνεται, ὡς λέγουσιν· ἐπίσης δὲ δὲν γίνεται βάπτισμα ἐν τῇ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ, πλὴν ἐξ ἀνάγκης.

Ἡ 17 Νεαρὰ τοῦ Λέοντος μετά τινα ἄλλα θεσπίζει· ἂν γεννήσῃ γυνὴ καὶ ὑγιαίνῃ, δὲν δίδονται εἰς αὐτὴν τὰ ἅγραντα μυστήρια μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν· ἂν δὲ ἀσθενήσῃ μεταδίδοται αὐτῇ ἡ θεία μετάληψις· ὁμοίως καὶ τὰ βρέφη τὰ ἀβάπτιστα ἂν ἀσθενήσωσιν εὐθὺς βαπτίζονται· θελόντων δὲ τῶν γονέων αὐτῶν καὶ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ὄντα ἐν ὑγείᾳ βαπτίζονται· διότι τότε καὶ ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν τὴν κατὰ σάρκα περιτομὴν κατεδέχθη· ταύτην τὴν Νεαρὰν ἐδέχθη καὶ ἐκύρωσε καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς συνόδου αὐτοῦ[1].

Ἰωάννης ὁ νηστευτὴς λίαν σφοδρῶς ἐπιτιμᾷ ἐκείνους, οἵτινες καίουσι τοὺς **καταχθονίους** τοὺς βουρκολάκους λεγομένους· διότι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου χωρισθεῖσα ἀπὸ τὸ σῶμα δὲν ἐνεργεῖ πλέον οὔτε ἐπὶ τούτου, οὔτε ἐπὶ τῆς ψυχῆς· ὦ τῆς ἀστοχασίας τῶν ἀνθρώπων, λέγει, πιστευόντων ὅτι ὁ ἀποθανὼν φονεύει τοὺς ζῶντας! ἀποδίδει δὲ τοῦτο εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ διαβόλου, θέλοντος ἵνα παραπλανήσῃ τοὺς χριστιανοὺς εἰς ἁμαρτήματα, μαγικὰ κινήματα, καὶ κολάσῃ οὕτως αὐτούς[2].

ἑκατονταετηρίδος ἐπὶ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 5. σελ. 372.

1. Ἄγνωστος τυγχάνει ἡ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἀναφερομένη συνοδικὴ διάταξις μὴ εὑρισκομένη ἐν οὐδεμιᾷ γνωστῇ πηγῇ· δυστυχῶς δὲ ὁ συγγραφεὺς οὔτε χρόνον ἀναφέρει τῆς ἐκδόσεως ταύτης, οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ ἐκδόντος ταύτην Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

2. Ὁ κανὼν οὗτος τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ δὲν περιέχεται ἐν τῷ Κανονικῷ αὐτοῦ τῷ δημοσιευομένῳ ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. σελ. 432–447.

Καὶ ἀρχιερεὺς, καὶ ἱερεὺς, καὶ διάκονος λειτουργοῦντες, ἂν δὲν κοινωνήσωσι τῶν ἀχράντων μυστηρίων, πρέπει νὰ εἴπωσι τὴν αἰτίαν τούτου· καὶ εἰ μὲν εἶναι εὔλογος, ἀξιοῦνται συγγνώμης, εἰ δὲ μὴ, ἀφορίζονται, διότι πολλοὶ σκανδαλίζονται.

Τὰ ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων διὰ κολλύβων μνημόσυνα ἀργοῦσιν ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις· τὸ *δωδεκαήμερον* ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως μέχρι τῶν Φώτων, τὴν πρώτην ἑβδομάδα τῆς Μεγάλης τεσσαρακοστῆς, τὴν *Μεγάλην ἑβδομάδα*, τὴν *Διακαινήσιμον* (ἀπὸ τὸ μέγα Πάσχα ἕως τοῦ Θωμᾶ), τὴν κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ τὰς μεγάλας ἑορτάς[1]· τὸ δὲ νὰ μνημονεύωνται μυστικῶς ἐν τῇ ἁγίᾳ προθέσει οἱ κεκοιμημένοι, οὐδὲ ἐν τῇ λαμπροφόρῳ ἡμέρᾳ ἐμποδίζεται· ταῦτα λέγει ὁ ὅσιος καὶ θεοφόρος πατὴρ Ἀλέξανδρος.

Ἡ λεχὼ (λεχοῦσα) δύναται νὰ κοινωνήσῃ ὕστερον ἀπὸ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἐὰν δὲ πρότερον ἀσθενήσῃ, βαπτίζεται καὶ κοινωνεῖ τῶν μυστηρίων.

Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς λέγει· ἂν πρὸ τῆς λειτουργίας αἱματώσῃ ἡ μύτη τοῦ ἱερέως, ποιεῖ τεσσαράκοντα μετανοίας καὶ λειτουργεῖ· εἰ δὲ τοῦτο συμβῇ ὕστερον τῆς λειτουργίας, ποιεῖ ἑκατὸν μετανοίας, καὶ εἰς λάκκον, ἢ εἰς τὴν θάλασσαν ῥίπτει τὸ αἷμα[2].

Οὔτε πρὸ τῆς λειτουργίας, οὔτε μετὰ τὴν λειτουργίαν δύναται τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἱερεὺς νὰ λουσθῇ, οὔτε κοσμικὸς μεταλαμβάνων, πλὴν ἐξ ἀνάγκης ἂν θάνατος ἐπικῆται καὶ προελούσθη, κοινωνεῖ.

Ἂν τις διατελῇ ὑπὸ *κανόνα* δὲν δύναται ἵνα κοινωνήσῃ τῶν ἀχράντων μυστηρίων, μέχρις οὗ λήξῃ ὁ ὁριζόμενος ἕνεκα τοῦ ἁμαρτήματος αὐτοῦ χρόνος, ἐξαιρέσει ἐὰν κινδυνεύῃ ἵν' ἀποθάνῃ, γενόμενος δὲ ὑγιὴς θέλει φυλάξει τὸν *κανόνα* αὐτοῦ, καὶ ἀφ' οὗ τὸν

---

1. Κατὰ δὲ τὸ σύνταγμα Ματθαίου τοῦ Βλάσταρη κατὰ στοιχεῖον Τ ἀναφέρεται ὅτι δὲν τελεῖται μνημόσυνον καθ' ὅλην τὴν Μ. Τεσσαρακοστὴν εἰμὴ μόνον τὸ Σάββατον ἑκάστης ἑβδομάδος· (ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 6 σελ. 463).

2. Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν Ἰω. τοῦ Νηστευτοῦ δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ Κανονικῷ αὐτοῦ τῷ δημοσιευομένῳ ἐν συντάγματι τῶν Κανόνων Ράλλη καὶ Ποτλῆ.

τελειώσῃ πάλιν κοινωνεῖ· αἱ ἱεραὶ σύνοδοι, καὶ Γρηγόριος ὁ Νύσσης ταῦτα λέγουσιν[1].

Τόσον τὰ βρέφη, ὅσον καὶ μέγας ἄνθρωπος βαπτιζόμενος, καὶ μὲ τὸ μέγα μῦρον χριόμενος, ἑπτὰ ἡμέρας οὔτε λούεται, οὔτε νίπτεται, καὶ μετὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας ἔρχονται εἰς τὸν ἱερέα, καὶ ἐκεῖνος λούει καὶ πλύνει τὰ μέρη ἐκεῖνα τοῦ σώματος ὁποῦ ἐμυρώθησαν, καὶ τὸ ἐκ τοῦ πλυσίματος ὕδωρ χύνει εἰς τόπον καθαρόν· πλύνει δὲ καὶ ἡ μήτηρ τὰ φορέματα, ἐν οἷς ἐτυλίζετο τὸ βρέφος καὶ χύνει ἐπίσης τὸ ὕδωρ εἰς τόπον καθαρόν.

Ἐὰν πρεσβυτέρα βίᾳ μοιχευθῇ, δὲν χωρίζεται τοῦ πρεσβυτέρου, οὔτε καθαίρεται ὁ ἱερεύς, οὔτε ἀργεῖται πάσης αὐτοῦ τῆς ἱεροπραξίας· ταῦτα αἱ Νεαραὶ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν βασιλέων ὁρίζουσι[2]· καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐκύρωσεν.

Ἂν δι' ὑποψίας μόνης, ἢ ψιλῶν λόγων, λέγεται ὅτι ἐμοιχεύθη μία γυνὴ, καὶ δὲν βεβαιοῦται τοῦτο δι' ἀξιοπίστων μαρτύρων, τοῦτο δὲν ἐμποδίζει τὸν ἄνδρα αὐτῆς ὅπως λάβῃ τὴν ἱερωσύνην.

Οὐ θάπτονται σώματα νεκρῶν ἐντὸς ἐκκλησίας καθιερωμένης δηλ. ἐγκαινιασμένης, οὔτε χωρὶς ἄδειαν τοῦ ἀρχιερέως ἐκθάπτεται νεκρὸς, καὶ εἰς ἄλλον τόπον τοποθετεῖται.

Ἂν ἱερεὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ τῆς λειτουργίας, ὑπὸ μέθης ἐμέσῃ (ξεράσῃ) τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀργεῖται, ἐν μετανοίᾳ καὶ νηστείᾳ διάγων· εἰ δὲ ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ, εἴκοσιν ἡμέρας ἀργεῖται.

Εἰς δύο ἐπαρχίας εἷς κληρικὸς μὲ δύο ὀφφίκια δὲν γίνεται· ἔχων δὲ κληρικὸς μικρὸν ὀφφίκιον καὶ προβιβασθεὶς εἰς ἀνώτερον, ἀφίνει τὸ μικρόν.

Ἐπίορκος ἱερεὺς, ἢ διάκονος δὲν γίνεται· ὅτι μέγα τὸ ἁμάρτημα τῆς ἐπιορκίας καὶ κωλύονται τοῦ κλήρου.

1. Ἴδε Κανόνα Ε'. Γρηγορίου Νύσσης ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἰ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 4 σελ. 314 316.

2. Λέοντος τοῦ σοφοῦ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Η'.

Ὁ ἁγιώτατος μητροπολίτης Κρήτης Ἠλιοὺ[1] λύει τοιαύτην ἀπορίαν· ἂν ἱερεὺς ἐξ ἀνάγκης βαπτίσῃ βρέφος εἰς τὰς τρεῖς καταδύσεις, ἐπιλέγων τὰ τρία πρόσωπα τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ τὸ βρέφος μετὰ ταῦτα ζήσῃ, δὲν εἶναι χρεία τῶν ἀφορκισμῶν καὶ τῶν ἄλλων εὐχῶν τῶν πρὸ τῶν καταδύσεων, ἀλλὰ λέγει μόνον τὰς ἐξῆς εὐχὰς τῆς χρίσεως, τοῦ μύρου κτλ[2].

Ἂν τις ἔχῃ σύντροφον εἰς πραγματείας, καὶ ἱερωθῇ, λύεται ἡ συντροφία.

Ὁ ΝΕ' κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων ὁρίζει· ὅστις κληρικὸς ὑβρίσῃ τὸν ἀρχιερέα του, καθαίρεται· λέγει γὰρ καὶ ὁ Μωϋσῆς· *ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου, οὐκ ἐρεῖς κακῶς*[3].

Οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι πάλιν λέγουσιν· ὅστις κληρικὸς ὑβρίσῃ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἀφορίζεται[4]· ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς λέγει· ὅστις λαϊκὸς ὑβρίσῃ ἱερέα, ἢ διάκονον, δικαίως ἢ ἀδίκως, ἐπιτιμᾶται ἕνα χρόνον· εἰ δὲ καὶ διὰ ξύλου κτυπήσῃ, κανονίζεται χρόνους τρεῖς, καὶ ἂν ἔτι ὁ ἱερεὺς συγχωρήσῃ αὐτόν[5].

Ὁ Η' κανὼν τῆς τετάρτης οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει· οἱ κληρικοὶ τῶν νοσοκομείων, καὶ γηροκομείων, καὶ ὀρφανοτροφείων, καὶ τῶν μοναστηρίων ἡγούμενοι, νὰ ὦσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κατὰ τόπον

1. Φαίνεται ἀκμάσας περὶ τὴν ΙΒ'. ἑκατονταετηρίδα. Ἐντριβὴς ὢν τοῦ κανονικοῦ δικαίου καὶ εὐπαίδευτος ἀφῆκεν ἡμῖν ἀποκρίσεις τινὰς καὶ ἐπιστολὰς περὶ διαφόρων κανονικῶν ὑποθέσεων πρός τινα μοναχὸν Διονύσιον, δημοσιευομένας ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἰ. Καν. σελ. 374—382 Τόμου Ε'.

2. « . . . *Καὶ δοκεῖ μοι ὅτι οὐ δεῖ μετὰ τὴν τελείωσιν τὰ πρὸ τῆς τελειώσεως προσάδεσθαι τῷ ἤδη τετελειωμένῳ διὰ τῆς τριττῆς καταδύσεως καὶ τῶν ἐπικλήσεων τῶν τριῶν προσώπων, ἐν οἷς ἡ τελείωσις· οὐδαμοῦ γὰρ ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἱερῶν κανόνων τοιοῦτόν τι εὑρίσκομεν διωρισμένον* κτλ. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἰ. Κανόνων Ρ. καὶ Π. Τόμ. 5 σελ. 380. Ἐρώτημα ἕκτον.

3. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἰ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 2. σελ. 73.

4. Ἴδε Κανόνα Ἀποστολικὸν 5 ἐν Σύντ. τῶν θ, καὶ Ἰ Καν. Τόμ. 2 σελ. 73.

5. Οὐχ εὑρηται ὁ Κανὼν οὗτος ἐν τῷ Κανονικῷ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, τῷ δημοσιευομένῳ ἐν τῷ 4 τόμῳ τοῦ Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἰ. Κανόνων Ράλλη καὶ Ποτλῆ.

ἀρχιερέως· καὶ οἱ μὴ πειθόμενοι τῷ ἀρχιερεῖ αὐτῶν, ἱερωμένοι μὲν ἐὰν ὦσι, νὰ καθαίρωνται, λαϊκοὶ δὲ, νὰ ἀφορίζωνται.

Φατρία εἶναι, ὅταν γίνεται ἓν συνάθροισμα, διὰ νὰ προξενήσωσιν εἴς τινα κακόν.

Συνωμοσία εἶναι, ὅταν τινὲς συμφωνήσωσιν ἵνα βλάψωσι τινα, ἢ εἰς τὴν τιμὴν αὐτοῦ, ἢ τὴν περιουσίαν, (βίον) ἢ εἰς τὴν ζωήν.

Στάσις εἶναι ἓν σύστημα καὶ σύναξις ἀνθρώπων εἰς ἕνα τόπον, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως κακοποιήσωσι τινά· ἂν κληρικοὶ, ἱερεῖς, διάκονοι κτλ. ποιήσωσιν ἓν ἐκ τούτων κατὰ τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν καθαίρονται.

Ἱερεὺς ἀσπασάμενος νεκρὸν ἄνθρωπον, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐ λειτουργεῖ· ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ λειτουργήσῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, οὔτε εἰκόνας ἀσπάζεται, οὔτε χεῖρα τοῦ ἀρχιερέως, οὔτε ἅγια λείψανα· ταῦτα φησὶν ὁ Πατριάρχης Γερμανός[1].

Ἂν τις βαπτισθῇ ἀπό τινα, ὅστις εἴπῃ ὅτι εἶναι ἱερεὺς, ἐν ᾧ δὲν εἶναι, τοῦτον βαπτίζουσιν αὖθις, ὡς ὁρίζουσι καὶ πολλοὶ θεοφόροι πατέρες, ὅτι πολλοὶ πλάνοι καὶ ψευδόχριστοι.

Ἡ 48 Νεαρὰ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, λέγει μετά τινα· ἂν κληρικὸς ψευδομαρτυρήσῃ διὰ νὰ θανατωθῇ ἄνθρωπός τις, ἢ διὰ νὰ χάσῃ τὴν ἱερωσύνην του, καθαίρεται καὶ τιμωρεῖται μὲ τὰς παιδείας τοῦ πολιτικοῦ νόμου· καὶ κληρικὸς ὅστις ὑπογράψῃ εἰς γράμμα καὶ ἀρνεῖται τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ, ἢ λέγει κακῶς ὑπέγραψα, καθαίρεται.

Κατὰ τὸ παλαιὸν, ἑπτὰ φορὰς οἱ ἱερεῖς πρὸ τοῦ νὰ βαπτισθῇ τὸ βρέφος, ἀνεγίνωσκον τοὺς ἐξορκισμούς· τώρα μίαν μόνην φορὰν, ὅπερ δὲν φαίνεταί μοι καλὸν.

Ὅταν βαπτίζῃ ὁ ἱερεὺς, καὶ λέγει, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, δέον νὰ μὴ λέγῃ τὸ ἀμήν· οὔτε ὅταν λέγῃ καὶ τοῦ Υἱοῦ, μόνον ἐν τῷ

1. Γερμανὸς ὁ Β' ἀναβὰς τὸν θρόνον τὸ ἔτος 1222· ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη οὐχ εὑρηται δεδημοσιευμένη ἐν Συντάγματι Ράλλη καὶ Ποτλῇ.

τέλει, ὅταν λέγει καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἂν εἴπῃ τὸ ἀμὴν δὲν βλάπτει· διότι εἰς ὅλα τὰ μυστήρια καὶ τὰς εὐχὰς, ἐν τῷ τέλει λέγεται τὸ ἀμὴν, ὡσὰν τὸ γένοιτο.

Λέγει καὶ ὁ Χρυσόστομος[1]· ἱερεὺς πόρνος, κωλύεται τῶν θείων μυστηρίων. δηλ, καθαίρεται· καὶ ὁ ἰδὼν τοῦτον, καὶ μὴ εἰπὼν τῷ ἐπισκόπῳ, τὴν αὐτὴν ἁμαρτίαν ἁμαρτάνει.

Λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὰς κανονικὰς αὐτοῦ ἐπιστολὰς, ἂν διάκονος, ἢ ἱερεὺς μιανθῇ μόνον μὲ τὰ χείλη, ἀργεῖται τῆς ἱερωσύνης· ἂν δὲ εἰς τὸ χεῖρον ξεπέσῃ, δηλ. εἰς πορνείαν καθαίρηται[2], ὡς ὁρίζει καὶ ὁ Θ' τῆς πρώτης οἰκουμενικῆς συνόδου κανὼν, ἐπιτάσσων ἂν καὶ ἐχειροτονήθη, καὶ ὕστερον πόρνος ἐμαρτυρήθη[3], νὰ καθαίρηται· ὁ δὲ Γ' κανὼν τοῦ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας καθαίρει τοῦτον, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποβάλλει, ὁ δὲ χειροτονήσας ἐπίσκοπος, ὡς ἐξ ἀγνοίας πράξας τοῦτο συγγνώμης ἀξιοῦται[4].

Τὸ παράδοξον εἶναι, ὅπου καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὑρίσκομεν, ὅτι πόρνοι, ἱερεῖς δὲν ἐγίνοντο, οὔτε εἰς τὸν βωμὸν ἐγίγνοντο δεκτοὶ, εἴτε πορνείαν ποιήσαντες, εἴτε ἀρσενοκοιτίαν, εἴτε παθόντες, ἀλλ' ἄτιμοι ἐθεωροῦντο καὶ ἀνάξιοι.

Τὸ ἱερατικὸν τάγμα δὲν στρατεύεται, ἀλλ' εὔχεται δεόμενον τοῦ Θεοῦ· λέγει δὲ καὶ ὁ Θεὸς διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου· «*οἱ κλῆροι αὐτῶν οὐκ ὠφελήσουσιν αὐτούς*».

Ὁ μέγας Βασίλειος ἐπιτιμᾷ ἱερομόναχον ἔχοντα γυναῖκα σύ-

1. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀνὴρ διαπρεπὴς ἐπὶ παιδείᾳ καὶ μαθήσει ἀνέβη τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον δὶς τὸ πρῶτον τῷ 398 καὶ τὸ δεύτερον τῷ 402, ἀπελάσας δὲ ἐξόριστος ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Εὐδοξίας εἰς Κόμανα τῷ 404· κατέλιπεν ἡμῖν πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, ἰδίως δ' ὑπερθέσεις λόγων 1447 καὶ Κανονικὰς ἐπιστολὰς 249.

2. ἴδε Κανόνα Γ' Μεγάλου Βασιλείου ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 4 σελ. 99.

3. ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. Β' σελ. 137.

4. ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ Καν. Τόμ. 4 σελ. 344.

νοικον, καὶ λέγει, ἢ νὰ τὴν ἀποβάλλῃ, ἢ ἂν πράττῃ τὰ τῆς ἱερωσύνης νὰ ἦναι ἀνάθεμα εἰς ὅλον τὸν λαὸν, καὶ κατὰ τῶν δεχομένων αὐτὸν ἐπιβάλλει τὴν ποινὴν τοῦ ἀφορισμοῦ· διότι ὁ ἱερεὺς λέγεται παρὰ τῶν θείων γραφῶν, ἄγγελος *Κυρίου Παντοκράτορος*, καὶ παρὰ τοῦ θείου Διονυσίου[1] *(ἐξαγγελτικὸς τῶν θείων κριμάτων)*, δηλ. μηνύει καὶ ἑρμηνεύει τῷ λαῷ τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολὰς καὶ ἀποφάσεις καὶ πρέπει νὰ ἦναι καθαρὸς καὶ ἄμεμπτος.

Διὰ τοῦτο ὁ ἅγιος Ἰσίδωρος κλαίων ἐγραφε πρὸς τοὺς ἀναξίους ἱερεῖς, Ζώσιμον καὶ Μαρίωνα· «*σταθῆτε, ὦ δείλαιοι, τῆς ἀτόπου μανίας. παύσατε πάντολμοι καταχραίνοντες τὴν βασιλικὴν αὐλὴν, τὴν Ἐκκλησίαν· καθαρίσατε ἑαυτοὺς τῶν μολυσμῶν, ἐλευθερώσατε ἀπὸ τὴν βρῶμαν τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ· ἐλαφρώσατε ἡμᾶς ἀπὸ τὰ δάκρυα· ἐλευθερώσατε τοὺς ὁρῶντας ἀπὸ τὸ σκάνδαλον, ποιοῦντες τοὺς περιπαίζοντας νὰ σιωπήσωσι· τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ ἐνθυμήθητε· τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματός σας τὴν σωτηρίαν εὐσπλαχνισθῆτε*».

Κοσμικὸς χωρίζων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἂν θέλῃ, πάλιν τὴν λαμβάνει εἰς γυναῖκα· πρεσβύτερος δὲ χωρίζων τὴν πρεσβυτέραν αὐτοῦ, οὐ δύναται πάλιν λαβεῖν αὐτὴν εἰς γυναῖκα.

Ἂν ἱερεὺς στεφανώσῃ ἀνδρόγυνον ἡλικίας κατωτέρας τῶν δέκα τριῶν χρόνων, καὶ τὸ ἀνδρόγυνον χωρίζεται, καὶ ζημιοῦται κατὰ τὴν δύναμίν του, καὶ ὁ ἱερεὺς καθαίρεται[2]· διότι ὁ νέος πρέπει νὰ ἦ-

1. τοῦ Ἀρεοπαγίτου.

2. Ἴδε καὶ Συνοδικὸν σημείωμα πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ τοῦ Β'. ἐν ἔτει ἀπὸ Κοσμογονίας 6743 ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. τόμ. 5 σελ. 109 οὗ ἀπόσπασμα ἔχει ὧδε. «. . . *Ἡ τὴν παρθενικὴν λυθεῖσα ζώνην ἐν ἀώρῳ τῇ ἡλικίᾳ τοῦ φθορέως διαζυγήσεται, καὶ ὁ ἱερολογήσας αὐτοὺς ἐν γνώσει καθαιρεθήσεται κτλ*». Ἴδε προσέτι καὶ ὑπόμνημα Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀλεξίου τοῦ ἐκ τῆς Μονῆς Στουδίου ἀναβάντος τὸν θρόνον τῷ 1025 ἐν Συντάγματι ὁμοίως τῶν Ἱ. Κανόνων σελ. 25 – 36 οὗτινος ἀπόσπασμα ἔχει ὧδε· «*εἰ τοίνυν ἡ μὲν (μήπω) ἡ βάσκουσα γονῆς ἐστιν ἀνεπίδεκτος, εἰς δὲ παιδογονίαν ὁ γάμος, ὁ συνερχόμενος ἄρα τῇ μὴ γεγονυίᾳ δωδεκάτου ἑαυτοῦ φθορεὺς ἐστίν, ἀλλ' οὐ γαμέτης· καὶ διὰ τοῦτο ὁ τῆς ἥττονος τῶν δώδεκα ἑαυτῶν ἀπείρηται γάμος καὶ ὁ αἰτιολογῶν ἱερεὺς αἰτιάματι καθυποπίπτει*».

ναι ὑπὲρ τοὺς δεκατέσσαρας χρόνους, καὶ ἡ κόρη ὑπὲρ τοὺς δώδεκα.

Ἀμφιβολίαν τινὲς ἔχουσιν, ἂν ἐν τῇ προηγιασμένῃ λειτουργίᾳ μέλλων ὁ ἱερεὺς νὰ κοινωνήσῃ τοῦ προηγιασμένου ἄρτου ἔχοντος τὸ σῶμα Χριστοῦ καὶ τὸ αἷμα, ἐν οἷς γενομένης τῆς λειτουργίας πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐτέθη τὸ ζέον, πρέπει νὰ τεθῇ ἄλλο ζέον ἢ οὔ, καὶ τινὲς δὲν βάλλουσιν, ἄλλοι δὲ τοὐναντίον βάλλουσιν· τὸ ἐφ' ἡμῖν, ὡς συμπεραίνομεν ἀπὸ πολλῶν σημειώσεων τῶν θείων πατέρων, διὰ νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὴν γεῦσιν τοῦ ἱερέως τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ θερμὸν, καθὼς ἦτον ὅταν ἐξῆλθε τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ τεθῇ τὸ ζέον, μὴ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι εἶχε τεθῇ τὸ ζέον, ὅταν ἐτελειώθη τὸ μυστήριον, διότι ἄλλως δὲν ἐκπληροῦται τὸ σύμβολον τοῦ τύπου, καθ' ὃ θερμὸν ἦτον, ὡς εἴπομεν, τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ ἐκχυθὲν αἷμα καὶ ὕδωρ· καὶ ἂς μὴ στοχάζωνται τινὲς, ὅτι δύο φορὰς τίθεται τὸ ζέον· διότι τὸ ζέον δὲν εἶναι οὔτε σῶμα, οὔτε αἷμα Χριστοῦ, ἀλλ' ὡς εἴπομεν, καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς θείας λειτουργίας ἐν τῷ πονηματίῳ μου, *Ταμεῖον Ὀρθοδοξίας* καλουμένῳ, σημεῖον εἶναι πρῶτον τοῦ ἁγίου πνεύματος, τὸ ὁποῖον πάντοτε περιγράφεται μὲ τὸ πῦρ, καὶ τοὺς ποταμοὺς τῶν ὑδάτων· β' σημαίνει τὸ ἅγιον βάπτισμα, καὶ ὅτι ἡ θεία κοινωνία, καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα, τελειοῦσιν ἡμᾶς τοὺς χριστιανοὺς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, καὶ γ' ὡς εἴπομεν, διὰ νὰ γίνῃ καὶ πληρωθῇ τὸ σημεῖον, ὅτι θερμὰ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ ἱερεὺς θερμῶν τούτων μεταλαμβάνει.

ΠΕΡΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΩΝ

Μοναχοὶ καὶ ἡσυχασταὶ λέγονται ἐν ἑνὶ ὀνόματι, οἱ ἐν μοναστηρίοις διαιτώμενοι ἱερομόναχοι καὶ μοναχοί.

Ὁ 6 κανὼν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Α′ καὶ Β′ καλουμένης συνόδου ὁρίζει· ἐκεῖνος ὅστις θέλει νὰ μονάσῃ εἰς μοναστήριον, πρέπει πρότερον νὰ διορίσῃ καὶ διατάξῃ τὰ τῆς περιουσίας του ὡς θέλει· διότι ἀφ' οὗ μονάσῃ ὅ,τι ἔχει, τὰ κυριεύει τὸ μοναστήριον, εἰ δὲ καὶ φανερωθῇ, ὅτι κρατεῖ, ἢ κρύπτει τίποτε ἀπὸ τὰ πράγματά του, δικαίως ἐπιτιμᾶται ἀπὸ τὸν ἡγούμενόν του, καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ ἔκρυψε, καὶ δὲν τὸ ἐφανέρωσεν, ἢ ἀπὸ τὸν ἡγούμενον, ἢ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον πωλεῖται, καὶ δίδεται τοῖς ἐνδεέσι καὶ πτωχοῖς[1]. Ἀλλ' ὁ σχολιαστὴς λέγει[2]· ἡ 124 Νεαρὰ δίδει ἄδειαν εἰς τὸν μονάσαντα, καὶ ὕστερον ἀπὸ τὸ μονάσαι, ὅπως διαθέτῃ τὰ ἴδια αὐτοῦ πράγματα,

1. « *Διὸ τοῖς ἐθέλουσι μονάζειν, ἄδειαν δίδοται περὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς διατίθεσθαι πρότερον, καὶ οἷς ἂν βούλοιντο προσώποις, μὴ κεκωλυμένοις δηλονότι παρὰ τοῦ νόμου τὰ αὐτῶν παραπέμπεσθαι. Μετὰ γάρ τοι τὸ μονάσαι, τῶν προσόντων αὐτοῖς ἁπάντων τὸ μοναστήριον ἔχει τὴν κυριότητα καὶ οὐδὲν περὶ τῶν οἰκείων φροντίζειν ἢ διατίθεσθαι τούτοις παρακεχώρηται. Εἰ δέ τις φωραθείη κτῆσιν τινα, ἥτις οὐκ ἀπεκληρώθη τῷ Μοναστηρίῳ, ἰδιοποιούμενος καὶ φιλοκτησίας πάθει δουλούμενος, ταύτην μὲν παρὰ τοῦ ἡγουμένου ἢ τοῦ ἐπισκόπου ἀναλαμβάνεσθαι καὶ πολλῶν παρουσίᾳ πιπρασκομένην πτωχοῖς καὶ ἀπόροις διανέμεσθαι* ». τὰ αὐτὰ δὲ θεσπίζονται καὶ περὶ μοναζουσῶν γυναικῶν· ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἰ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 2 σελ. 667 καὶ 668.

2. Ἴδε Σχόλια Ζωναρᾶ εἰς στ′. Κανόνα Α′. καὶ Β′. Συνόδου ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἰ. Καν. τόμ. 2 σελ. 668—669.

οὐχὶ δηλονότι ἐκεῖνα ἅτινα ἀπέκτησεν, ἀφ' οὗ ἦλθεν εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ ἂν ἀποθάνῃ ἀδιάθετος, νομίμως κληρονομεῖται ἀπὸ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἂν ἔχῃ τοιαῦτα[1].

Ὁ 2 κανὼν τῆς πρώτης καὶ δευτέρας λεγομένης συνόδου λέγει· ὅστις φανῇ ποιῶν μοναχὸν, χωρὶς νὰ ἦναι παρὼν ἐκεῖνος ὅστις μέλλει νὰ τὸν λάβῃ εἰς τὴν ὑποταγήν του, (καθὼς λέγουσιν, γέροντας), αὐτὸς ὁποῦ τὸν κάμνει νὰ καθαίρηται, καὶ ὁ κουρευθεὶς μοναχὸς, νὰ στέλληται ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον εἰς μοναστήριον ἐν ὑποταγῇ. Ὁ ἔχων παῖδας καὶ μονάσας μοναχὸς, δύναται συντάξαι διαθήκην διὰ τὰ πράγματα αὐτοῦ ὅλα, καὶ νὰ ἀφήσῃ εἰς τὰ τέκνα αὐτοῦ μερίδια, καὶ εἰς τὴν μονὴν ἀφίνων ἓν μερίδιον τῆς περιουσίας του, ὡσὰν καὶ εἰς ἓν ἐκ τῶν τέκνων του· καὶ ἂν ἀποθάνῃ χωρὶς διαθήκην ἔχων τέκνα, λαμβάνουσι τὰ τέκνα αὐτοῦ τὸ τρίτον τῆς περιουσίας του, καὶ δύο λαμβάνει τὸ μοναστήριον[2].

1. Ἴδε 123 Ἰουστινιάνειον Νεαρὰν ἐν Βιβλίῳ Βασιλικῶν 4 Τίτλῳ Α′. λέγουσαν πρὸς τοῖς ἄλλοις. « *Τοῦ εἰσιόντος εἰς μοναστήριον, εἴπερ οὐκ ἔχει παῖδας, τὰ πράγματα τῷ μοναστηρίῳ διαφέρουσιν· εἰ δὲ παῖδας ἔχει καὶ οὐ διετύπωσε περὶ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων πρὶν εἰσέλθῃ, ἄδειαν ἔχει καὶ μετὰ ταῦτα διατυποῦν, καὶ οὐ δύναται τὸ νόμιμον αὐτῶν μέρος μοιοῦν. Καὶ ἑαυτῷ δὲ φυλάττει παιδὸς ἑνὸς ἀναλογίαν ὀφείλουσαν τῷ μοναστηρίῳ προσκυρωθῆναι. Εἰ δὲ τελευτήσει ἐν τῷ μοναστηρίῳ, πρὶν ποιήσῃ τὴν διατύπωσιν, τὸ μὲν νόμιμον οἱ παῖδες λαμβάνουσι, τὰ δὲ λοιπὰ τὸ μοναστήριον* ».

2. Ἴδε 123 Ἰουστινιάνειον Νεαρὰν κεφάλαιον 58· « *εἰ δὲ γυνὴ ἢ ἀνὴρ τὸν μοναχικὸν ἐπιλέξηται βίον καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μοναστήριον, παίδων οὐχ' ὑπόντων, τῷ μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ εἰσῆλθε, τὰ πράγματα αὐτοῦ διαφέρειν κελεύομεν· εἰ δὲ τὸ τοιοῦτον πρόσωπον παῖδας ἔχει καὶ πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὸ μοναστήριον περὶ τῶν οἰκείων πραγμάτων μὴ ποιήσει διατύπωσιν, καὶ τὸ νόμιμον μέρος τοῖς παισὶν ἀφορίσει, καὶ οὕτως ἐξέστω αὐτῷ καὶ μετὰ τὸ εἰσελθεῖν εἰς μοναστήριον τὴν ἰδίαν οὐσίαν εἰς τοὺς οἰκείους διελεῖν παῖδας· οὕτω μέν τοι γε, ὥστε μηδὲ ἐπὶ ἑνὶ τῶν ἑαυτοῦ παίδων ἐλαττῶσαι τὸ νόμιμον μέρος· τὸ δὲ μὴ διδόμενον τοῖς παισὶ μέρος, τῷ μοναστηρίῳ διαφερέτω· εἰ δὲ πᾶσαν τὴν περιουσίαν μεταξὺ τῶν παίδων διελεῖν βουληθείη, τοῦ οἰκείου αὐτοῦ προσώπου τοῖς παισὶν συναριθμουμένου, ἐν ἑαυτῷ μέρος πάσι τρόποις παρακρατείτω, ὀφείλον τῷ δικαίῳ τοῦ μοναστηρίου διαφέρειν· εἰ δὲ ἐν τῷ μοναστηρίῳ διάγων τελευτήσει, πρὶν μεταξὺ τῶν οἰκείων παίδων τὰ ἴδια διανείμῃ πράγματα, τὸ νόμιμον μέρος οἱ παῖδες λή-*

SISMANOGLIO ARCHIVIO

Ὁ 44 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ ἕκτης οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει· μοναχὸς, ὅστις γυναῖκα ἔλαβεν, (ὁηλ. ἂν δι' ἀπάτης ἐστεφανώθη, ὡς πόρνος λογίζεται[1].

Ὁ 6 κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὁρίζει· τῶν κανονικῶν (δηλ. καλογήρων, καὶ τῶν παρθενίαν ἐπαγγειλαμένων καλογραιῶν), ἡ πορνεία, εἰς γάμον νὰ μὴ λογίζηται, ἀλλ' ὅτι διὰ παντὸς τρόπου πρέπει νὰ χωρισθῶσι[2].

Ὁ 20 κανὼν τῆς ἑβδόμης οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει· οὔτε νὰ εὑρίσκωνται, οὔτε νὰ συντρέφωνται γυναῖκες εἰς ἀνδρῶα μοναστήρια· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς γυναικεῖα μοναστήρια ἄνδρες[3]· καὶ ὁ 47

ψονται· τὸ δὲ λοιπὸν τῆς οὐσίας τῷ μοναστηρίῳ διαφερέτω ». Καὶ ταῦτα μὲν ὅταν ἔχῃ παῖδας ὁ μονάσας, ἀλλ' ὅταν δὲν ἔχῃ τοιούτους καὶ κέκτηται μόνον γονεῖς, ἀναμφιβόλως μὴ ὑπόντων παίδων οἱ γονεῖς δικαιοῦνται λαβεῖν μέρος εἰς τὴν κληρονομίαν. Ἀλλ' ὅταν ἔχῃ παῖδας καὶ γονεῖς συγχρόνως, τότε ἀναμφηρίστως προτιμῶνται οἱ παῖδες οἵτινες ἀνήκουσι τῇ τάξει τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων. (Νεαρὰ Ἰουστινιανοῦ 118 ἐν Βιβλίῳ Βασιλικῶν 45 Τίτλῳ Γ'.) εἰ δὲ ἀδιάθετος τελευτήσει τις μοναχὸς, ἔχων γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς, ἐπίσης παρὰ τούτων κληρονομηθήσεται· (ἴδε τὴν αὐτὴν Νεαρ. 118). Καὶ ταῦτα μὲν εἰσὶν ἐν ἰσχύϊ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρὸ τῆς ἀποκάρσεως τῶν μοναχῶν διάθεσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν πραγμάτων. Ἐὰν ὅμως μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν περιέλθωσιν εἰς αὐτοὺς ποσὰ ἢ πράγματα ἀπὸ διαθήκης, ἢ ἀπὸ κληρονομίας ἐξ ἀδιαθέτου τελευτησάντων συγγενῶν αὐτῶν, οὐδόλως ἀπείργονται ἵνα διαθέσωσι ταῦτα, ὡς νομίμως καὶ δικαίως περιελθόντα αὐτοῖς.

1. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. τόμ. Β'. σελ. 409. Παράβαλε δὲ καὶ τὸ οἰκεῖον μέρος τῆς 123 Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς, τὸν 16 Κανόνα τῆς Δ'. οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὸν 19 τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ καὶ τὸν 60 τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὅστις τὸν οὕτως ἐκπίπτοντα μοναχὸν ὑποβάλλει τῷ ἐπιτιμίῳ τῆς μοιχείας, ἤτοι τῇ ἀπὸ τῶν ἁγιασμάτων ἐπὶ δεκαπενταετίαν ἀκοινωνησίᾳ· ὁ δὲ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς ἐπὶ τὸ συγκαταβατικώτερον καταδικάζει τὸν τοιοῦτον εἰς διετῆ ἀποχὴν ἀπὸ τῆς θείας κοινωνίας « εἴγε μετὰ τὴν ἐνάτην προθυμεῖται ξηροφαγίᾳ χρῆσθαι καὶ μεταροίας ποιεῖν διακοσίας πεντήκοντα » Ἴδε Κανονικὸν **Ἰωάν. τοῦ Νηστευτοῦ** ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 4 σελ. 438.

2. « *Τῶν Καρικῶν τὰς πορείας εἰς γάμον μὴ καταλογίζεσθαι, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ διασπᾶν αὐτῶν τὴν συνάφειαν* ». Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. τόμ. 4 σελ. 408.

3. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. Β'. σελ. 637·

δὲ κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ ὁρίζει τὰ αὐτὰ, ἀφορίζων τοὺς τὰ ἐναντία πράττοντας εἴτε κληρικοὺς ὄντας, εἴτε λαϊκούς[1].

Ὁ 22 κανὼν τῆς οἰκουμενικῆς ἑβδόμης συνόδου ὁρίζει· ὅπως οἱ μοναχοὶ καὶ ἱερομόναχοι κατ' ἰδίαν μετὰ γυναικῶν μὴ συντρώγωσι, οὐδὲ μετὰ πράγματι συγγενῶν αὐτῶν γυναικῶν, ἀλλ' ἐν φωτὶ εἴποτε τοῦτο γενέσθαι δεήσει, τύχῃ μετὰ εὐσεβῶν καὶ εὐλαβῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν· ἐπίσης δὲ ἐὰν ἐν ὁποιᾳδήποτε ἐπαρχίᾳ εὑρεθῇ μοναχός τις μὴ ἔχων τὰ πρὸς ζωὴν ἐπιτήδεια, ἐπιτρέπεται αὐτῷ ἵνα καταλύσῃ εἰς ξενοδοχεῖον, ἢ εἰς ἀλλότριον οἶκον διὰ τὸ κατεπεῖγον τῆς σωματικῆς τροφῆς καὶ ἀναπαύσεως[2]· ἀπαγορεύεται τοῖς μοναχοῖς, ἵνα γίνωνται ἀνάδοχοι παιδίων ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος νὰ ἀνταλλάσσωσι στεφάνους ἐν καιρῷ τῆς τοῦ γάμου τελετῆς γινόμενοι παράνυμφοι (κουμπάροι) ἢ νὰ ποιῶνται ἀδελφοποιΐαν[3], (καὶ βέβαια οὕτως ἔχει

---

1. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 2 σελ. 416.—κατὰ δὲ τὴν 123 Ἰουστινιάνειον Νεαρὰν (Βιβλίον Βασιλικῶν 4 κεφάλαιν 15 Τίτλον Α'. δὲν ἐπιτρέπεται παντελῶς ἡ εἴσοδος ἀνδρὸς εἰς γυναικείαν μονὴν καὶ γύναικὸς εἰς ἀνδρῶαν ἐφ' οἱαδήποτε προφάσει, οὐδ' ἐὰν ἔτι οὗτοι ἦσαν ἀδελφοὶ, ἢ ἀδελφὴ, ἢ συγγενής του ὃν ἔμελλον ἵνα ἴδωσιν ἐν τῇ Μονῇ. « *Οὐκ εἰσελεύσεται δὲ οὔτε γυνὴ παντελῶς εἰς ἀνδρικὸν μοναστήριον, οὐδὲ ἀνὴρ εἰς γυναικεῖον, ἢ προφάσεις τελευτήσαντος, κακεῖσε κειμένου μνήμης, ἢ κατὰ ἄλλην αἰτίαν· καὶ μάλιστα εἴτις ἀδελφὸν τυχὸν ἢ ἀδελφὴν, ἢ τινα τῶν εἰς τοῦ γένους ἔχειν ἐν τῷ μοναστηρίῳ φήσει συγγένεια γὰρ μοναχοῖς οὐκ ἔστι, τοῖς γε τὸν ἐν οὐρανῷ ζηλώσασι βίον* ». Συγκαταβατικώτερος τυγχάνει ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐν ταῖς Μοναῖς πρὸς ὀλιγόστιγμον συνέντευξιν εἰσόδου τῶν συγγενῶν μοναχῶν ὁ 20 κανὼν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνελθούσης τὸ Β'. ἑβδόμης οἰκουμενικῆς Συνόδου διαγορεύων ὅτι εἴ ποτέ τις μοναχὸς θελήσει ἵνα ἴδῃ μονάζουσαν συγγενῆ αὐτοῦ ἐπιτρέπεται τούτῳ ἵνα ἀνταλλάξῃ λόγους μετ' αὐτῆς ἐπὶ παρουσίᾳ ὅμως τῆς Ἡγουμένης καὶ ἐπὶ τῷ ὄρῳ ἵνα συντόμως ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Μονῆς. (Ἴδε 20 Καν. Ζ'. Οἰκ. Συνόδου ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 2 σελ. 638.

2. Ἴδε Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. Β'. σελ. 642—644.

3. Ἴδε ἀπόκρισιν Πέτρου Χαρτοφύλακος τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας εἰς τὰ ὑποβληθέντα αὐτῷ ἐρωτήματα. Τέταρτον καὶ Ἕκτον ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 5 σελ. 369 καὶ 370· ἴδε καὶ ἐπιστολὴν Νικηφόρου Χαρτοφύλακος ζῶντος περὶ τὴν 13 ἑκατονταετηρίδα πρός τινα Μοναχὸν Θεοδόσιον καὶ ἔγκλειστον Κορίνθου. Αὐτόθι σελ. 400.

ὅτι σκάνδαλον προξενεῖται ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς, ὅταν ἡ ἀρχιερεῖς, ἢ ἱερομόναχοι βαπτίζωσιν, ἢ στεφανώνωσι, καὶ κουμπάροι παρὰ πάντων εἰρωνικῶς λέγονται, καὶ κολάζονται καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ κατηγοροῦντες)· λέγει δὲ καὶ ὁ ἁγιώτατος Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς, ὅτι ἱερομόναχος πρεσβύτερος δὲν στεφανώνει, διότι εἶναι ἀπρεπὲς, οὔτε ἀνάδοχος γίνεται παιδίων, ἐκτὸς μεγίστης ἀνάγκης, δηλ. ἂν τύχῃ ἄλλος χριστιανὸς καὶ τὸ βρέφος κινδυνεύῃ νὰ ἀποθάνῃ ἀβάπτιστον.

Ὁ 17 κανὼν τῆς ἑβδόμης οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει· ὁ μοναχὸς ὅστις καταλιμπάνων τὴν οἰκείαν μονὴν θέλει νὰ κτίσῃ ἴδιον μοναστήριον, ἂν δὲν ἔχῃ τὰ ἔξοδα ἵνα ἀποπερατώσῃ τοῦτο νὰ ἐμποδίζηται παρὰ τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου[1].

Ὁ 42 κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ οἰκουμενικῆς συνόδου προστάττει τοὺς λεγομένους ἐρημίτας καὶ οἵτινες μελανειμονοῦντες περιέρχωνται τὰς πόλεις καὶ χώρας, ἀναστρεφόμενοι μετὰ ἀνδρῶν λαϊκῶν καὶ γυναικῶν ἐὰν θέλωσιν ἵνα δεχθῶσι τὴν ἀπόκαρσιν νὰ ἐγκαθίστανται εἴς τινα μονὴν, εἰ δὲ μὴ, παντάπασι νὰ ἀποδιώκονται τῶν πόλεων καὶ νὰ ἐγκαθίστανται εἰς τὰς ἐρήμους ὅθεν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔλαβον[2].

Ὁ 5 κανὼν τῆς πρώτης καὶ δευτέρας λεγομένης συνόδου συναθροισθείσης ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν βασιλευούσῃ ὁρίζει· εἰς τρεῖς χρόνους νὰ γίνηται ἡ δοκιμὴ ἐκείνου, ὅστις ἔρχεται ἵνα μονάσῃ εἴς τι μοναστήριον, καὶ τότε φανέντος δοκίμου, νὰ γίνηται ἡ κουρά· εἰ δὲ φανῇ τις λαϊκὸς ὢν, ὅτι εἶναι ἐνάρετος καὶ καλοῦ βίου, ὕστερον ἀπὸ ἓξ μῆνας νὰ κουρεύηται· ἂν ἀλλεστρόπως ὁ ἡγούμενος κάμῃ, ἐκπίπτει τῆς ἡγουμενείας, καὶ ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος πέμπεται εἰς ἄλλο μοναστήριον.

Ἡ 6 Νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος ὁρίζει· ἡ ἁγία οἰκουμενικὴ ἕκτη σύνοδος δέχεται τὸν βουλόμενον μονάσαι, δεκαετῆ τὴν ἡλι-

1. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. τόμ. Β'. σελ. 625· τοῦτ' αὐτὸ δ' ἰσχύει προκειμένου καὶ περὶ λαϊκῶν καὶ κληρικῶν θελόντων ἵνα ἀνεγείρωσι Μονάς.

2. Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. Β'. σελ. 406.

κίαν· ὁ δὲ μέγας Βασίλειος, πρὸ τῆς ἕκτης ταύτης συνόδου ζῶν, θεσπίζει, δεκαὲξ, ἢ δεκαεπτὰ χρόνων ὄντες, τότε ἂν θέλουν, δύνανται ἵνα ἀσπαθῶσι τὸ μοναχικὸν σχῆμα· καὶ λέγει ἡ Νεαρὰ αὕτη· ἐκεῖνος ὅστις μονάσῃ ὢν δεκαὲξ, ἢ δεκαεπτὰ χρόνων, δύναται νὰ διορίσῃ τὰ τῆς περιουσίας αὐτοῦ ὡς βούλεται· ἄρα τότε διορίζει καὶ ἐκεῖνος, ὅστις ἐμόνασεν ὢν χρόνων δέκα, οὐχὶ πρότερον.

Ἡ ἐπαγγελία καὶ ἡ ὑπόσχεσις εἶναι τὸ μικρὸν σχῆμα τῶν μοναχῶν, ὁ δὲ τέλειος μοναχὸς εἶναι τὸ μέγα σχῆμα.

Ἱερομόναχοι γινόμενοι μεγαλόσχημοι, δὲν ἐμποδίζονται ἀπὸ τὴν λειτουργίαν, διότι χάρις χάριν οὐδὲν διώκει, ἀλλὰ καὶ φωτίζει, καὶ συνιστᾷ, καὶ ἁγιάζει.

Ὁ 40 κανὼν τῆς ἕκτης οἰκουμενικῆς συνόδου λέγει· νὰ μὴ κουρεύωσι μοναχόν τινα ἄνευ ἐγκρίσεως καὶ ἀδείας τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως.

Ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης τὸ μικρὸν σχῆμα τὸ λέγει ἀρραβῶνα τοῦ μεγάλου· εἰ δέ τις ἀποθάνῃ μὴ λαβὼν τὸ τέλειον σχῆμα, ἀτελείωτος ἀπῆλθεν.

Κωλύονται οἱ μοναστηριακοὶ ἱερομόναχοι τοῦ ἔρχεσθε εἰς τὸν κόσμον, καὶ καταλαμβάνειν ἐνοριακὰς ἐκκλησίας, διότι τοῦτο μόνον τοῖς κοσμικοῖς ἱερεῦσιν ἐδόθη· ἀλλ' ὁ ἀρχιερεὺς γνωρίζων τινα ἱερομόναχον εὐλαβῆ καὶ γέροντα, δύναται νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς τὸν κόσμον ὑπὲρ ψυχικῆς ὠφελείας τῶν χριστιανῶν· ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν οἱ ἀρχιερεῖς δύνανται ἵνα ἔχωσιν ἱερομονάχους πρὸς διακονίαν, καθὼς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος· ἀλλ' οὐ καλὸν ἐστιν ἵνα λαμβάνωσιν ὀφφίκια ἐκκλησιαστικὰ οἱ μοναστηριακοὶ καλόγηροι, *Συγγέλων* καὶ *Ἀρχιμανδριτῶν*, καὶ τὰ ἑξῆς, ἄνευ ἀδείας τοῦ ἡγουμένου αὐτῶν, διότι ἐπιστρεφόντων αὐτῶν εἰς τὴν ἰδίαν μονὴν σκάνδαλα, περὶ προεδρειῶν καὶ τιμῶν ἀναφύονται.

Ἂς μὴ ἀφήσῃ δέ τις τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀδίδακτα τῆς θεοσεβείας, καὶ ἐν ἀκυβερνησίᾳ, ἀπερχόμενος εἰς μοναστήριον ἐπὶ τῷ μονάσαι καὶ σῶσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, διότι ἁμαρτάνει μεγάλως, καθὼς λέγει ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος· ὅστις τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ

δὲν κυβερνᾷ, αὐτὸς ἀρνεῖται τὴν πίστιν, πόσῳ μᾶλλον λοιπὸν ἁμαρτάνει ὁ καταλείπων ἀπροστάτευτα τὰ ἴδια αὐτοῦ τέκνα;

Δὲν δύνανται οἱ γονεῖς ἵνα ἐμποδίσωσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἀπὸ τὸν μοναχικὸν βίον, οὔτε ἵνα κηρύξωσι ταῦτα ἀπόκληρα διὰ τοῦτο, διότι ἀφορίζονται.

Ἀνίερος, ἡγούμενος δὲν γίνεται, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ 19 κανόνος τῆς οἰκουμενικῆς ἑβδόμης συνόδου[1], (δηλ. ἂν δὲν ἔχῃ ἱερωσύνην, καὶ ἦναι ἰδιώτης).

Τῶν μοναχῶν ἡ μαρτυρία εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια δὲν εἶναι δεκτή.

Ὁ ἁγιώτατος Ἰωάννης ὁ Νηστευτὴς, διατάττει τοὺς μοναχοὺς, (δηλ. τοὺς ἐν ἱεραῖς μοναῖς ἀσκουμένους), ἵνα νηστεύωσι καὶ τὰς δευτέρας τῆς ἑβδομάδος, πράττοντες οὕτω περισσότερόν τι ἀπὸ τοὺς κοσμικούς[2].

Τὴν εὐχὴν καὶ κουρὰν τῶν μοναχῶν πρῶτος ὁ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης μαθητὴς τοῦ ἀποστόλου Παύλου διατάττει ἐν τῷ περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας σαφῶς, καθὼς καὶ ἤδη γίνεται· ὕστερον ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ἀσκητικῷ αὐτοῦ λόγῳ, τῷ

1. Ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτοῦ Κανόνος ἐπίσης ἐξάγεται ὡς καὶ τοῦ ΙΔ'. τῆς αὐτῆς συνόδου ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται ἀπαραιτήτως οἱ ἡγούμενοι τῶν Μονῶν ἵνα ὦσιν ἱερεῖς, ἀλλὰ δύνανται ἵνα ἡγουμενεύουσι καὶ ἀνίεροι μοναχοὶ διότι καὶ γυναῖκες ἡγουμενεύουσι, μὴ ἀναδεχόμεναι ὅμως λογισμοὺς, ἄνευ ἐπισκοπικῆς ἀδείας, οὐδὲ ἀναγνώστας ποιοῦντες· (ἴδε καὶ Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π· Τόμ. Β'. σελ. 618.) ἴδε καὶ Ἀπόκρισιν Θεοδώρου Βαλσαμῶνος εἰς τὰς Κανονικὰς ἐρωτήσεις Μάρκου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας. Αὐτόθι Τόμ. 4 σελ. 464.

2. Οὐχ' εὕρηται ἡ διάταξις αὕτη ἐν τῷ Κανονικῷ αὐτοῦ δημοσιευομένῳ ἐν 4 τόμῳ τοῦ Συντ, τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ράλλη καὶ Ποτλῆ. Κατὰ δὲ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρον τὸν Ὁμολογητὴν δέον ἵνα νηστεύωσιν οἱ μοναχοὶ τῇ τετάρτῃ τῆς Τυρφάγου καὶ τῇ παρασκευῇ, καὶ προσέτι καὶ αὐτολεξεὶ ἀναφέρεται « *καὶ μετὰ τὴν τῶν προηγιασμένων ἀπόλυσιν ἐσθίειν τυρὸν, ὅπη ἂν ἐπιχωριάζουσιν, εἰς ἀναιρεσιν τοῦ δόγματος τοῦ Ἰακώβου καὶ τῆς τῶν Τετραδιτῶν αἱρέσεως* » ἴδε Κανόνα 33 Νικηφόρου τοῦ ὁμολογητοῦ ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 4 σελ. 430.

περὶ ἀποταγῆς βίου, καὶ πολλοὶ κανόνες τῶν ἱερῶν συνόδων διατάττοντες τὸν ἀσκητικὸν καὶ μονήρη βίον καὶ ὅρους τιθέμενοι περὶ αὐτοῦ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν Διονύσιον Ἀρεσπαγίτην, καὶ ἄλλους θεοφόρους πατέρας, οἱ μοναχοὶ κουρεύονται καὶ τελειοῦνται παρὰ τῶν ἱερομονάχων οἵτινες ἔχουσι τὸ σχῆμα τοῦτο, καὶ οὐχὶ παρ' ἀρχιερέων, οὔτε ἐγγάμων ἱερέων.

Ἰδιώτης μοναχὸς, δὲν γίνεται πνευματικὸς πρὸς ἐξομολόγησιν, διότι δὲν φορεῖ ἐπιτραχήλιον, οὔτε εὐλογεῖ· ἂν καὶ ποτὲ γίνῃ ἐξ ἀνάγκης, δέον ἵνα ἀναφέρῃ τοῦτο εἰς τὸν ἀρχιερέα.

Εἰς τὰ λείψανα τῶν μοναχῶν ῥίπτεται ἔλαιον, ὡς εἰς τοὺς κοσμικοὺς στάκτην θυμιατηρίου.

Ὁ 56 τῆς ἐν Τρούλλῳ οἰκουμενικῆς συνόδου κανὼν, κωλύει τὸν μοναχὸν ὅπως ἄνευ ἀνάγκης, καὶ ἀδείας τοῦ ἡγουμένου αὐτοῦ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ἱερὰν αὐτοῦ μονὴν, εἰ δὲ καὶ παρακούσει ἐπιτιμᾶται. Τὸν ἅγιον Δαλματίου μοναχὸν, οὔτε ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ μέγας ἐκατέπεισέ ποτε νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ἰδίας μονῆς παρακαλῶν ἵνα ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὰς λιτανείας αἵτινες ἐγίνοντο περὶ σεισμῶν καὶ ἀνομβρίας, ἀλλ' ἔμενε κεκλεισμένος εἰς τὸ μοναστήριόν του τεσσαράκοντα ὀκτὼ χρόνους μὴ ἐξερχόμενος· ὁ δὲ βασιλεὺς μετέβαινεν εἰς αὐτὸν χάριν εὐχῆς καὶ εὐλογίας.

Τὸ παράδειγμα τοῦτο δέον ἵνα μιμῶνται καὶ πάντες οἱ μοναχοὶ οἵτινες ἠρνήθησαν τὸν κόσμον καὶ νὰ μὴ καταλείπωσι τὰς μονὰς αὐτῶν τρέχοντες ἄνευ ἀνάγκης τῇδε κακεῖσε.

Ὁ ἅγιος Νεῖλος[1] λέγει· καθήμενος ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ ὁ μο-

7. Νεῖλος ὁ ἅγιος κατήγετο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἧς ὑπῆρξε καὶ δικαστής· καταλιπὼν δὲ τὴν σύζυγον αὐτοῦ τῇ συγκαταθέσει αὐτῆς μετέβη εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ ἔνθα ἀπέθανε τῷ 450 Μ. Χ. Ἐκτὸς μεγάλου ἀριθμοῦ ἐπιστολῶν συνέγραψε καὶ παραινετικοὺς λόγους πρὸς τοὺς ἐν Σινᾷ μοναχοὺς καὶ ἄλλα ἀσκητικά· σώζονται δὲ ἔτι καὶ τρεῖς συλλογαὶ γνωμικῶν αὐτοῦ. Τὰ σωζόμενα αὐτοῦ συγγράμματα ἐξεδόθησαν τῷ 1639 ὑπὸ Πέτρου Ποσίνου ἐν Παρισίοις.

ναχὸς τῶν τριῶν τούτων δέον ἵνα φροντίζῃ· τοῦ ἐργοχείρου αὐτοῦ, τῆς μελέτης τῶν ἱερῶν βιβλίων καὶ τῆς προσευχῆς.

Χρέος ἔχει ὁ μοναχὸς, ὡς θεμέλιον νὰ ἔχῃ τὰς πέντε ταύτας ἀρετάς· σιωπὴν, ἐγκράτειαν, ἀγρυπνίαν, ταπείνωσιν, καὶ ὑπομονήν.

Ἐργασίας θεαρέστους νὰ ἔχῃ ταύτας· ψαλμῳδίαν, προσευχὴν, ἀνάγνωσιν καὶ ἐργόχειρον.

Νὰ φεύγῃ δὲ τὰ ἓξ ταῦτα ψυχοφθόρα πάθη· τὴν παρρησίαν, τὴν γαστριμαργίαν, τὴν πολυλογίαν, τὴν μαλακίαν[1], τὴν φυσίωσιν, καὶ τὴν κυρίαν τῶν παθῶν οἴησιν· ταῦτα φυλάττοντες οἱ μοναχοὶ ἁγιάζουσι.

Ὁ Λαύσας ὁ τοὺς βίους καὶ τὰς ἱστορίας τῶν ἁγίων συντάξας λέγει, ὅτι οἱ παλαιοὶ μοναχοὶ τοσαύτην ὑποταγὴν εἶχον εἰς τὰ λόγια τῶν ἡγουμένων αὐτῶν, ὅσην εἶχον εἰς τὰ λόγια τοῦ εὐαγγελίου, καθότι τὸν ἡγούμενον ἐθεώρουν ὡς τὸν Χριστὸν μετ' εὐλαβείας καὶ σεβάσματος, διὰ τοῦτο ἦσαν ὡς ἔμψυχοι εἰκόνες τῆς ἀρετῆς· ὁ δὲ Χριστὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἔρημον ἀπελθὼν, ἔδειξε τὸν ψυχοσωτήριον τοῦτον τρόπον τῆς μοναχικῆς ζωῆς, προσευχόμενος καὶ νηστεύων, καὶ μετὰ τοῦ διαβόλου παλαίων καὶ νικῶν αὐτὸν ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ πολιτευόμενος ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ κόσμου, μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶχε τὰ πάντα κοινὰ καὶ ταπεινὰ, ὡσὰν εἰς τὸ κοινόβοιον, καὶ παιδίον ὢν ἦν ὑποτασσόμενος εἰς τὸν Ἰωσὴφ καὶ εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ.

1. Κατὰ τῶν μαλακιζομένων ἡ διάταξις τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ ἐπιβάλει τὰ ἀκόλουθα· ἐὰν μὲν ἦ ἱερωμένος, ἐπὶ ἓν ἔτος ἀργεῖται τῆς ἱερωσύνης διατελῶν ἐν συντριβῇ καὶ μετανοίᾳ· εἰ δὲ ὑποτροπῇ καθαίρεται τῆς ἱερωσύνης διατελῶν ἐν τάξει ἀναγνώστου· ἐὰν δὲ ᾖ λαϊκὸς κωλύεται τεσσαράκοντα ἡμέρας τῆς θείας κοινωνίας περιοριζόμενος εἰς ξηροφαγίαν καὶ πτιῶν 49 καθ' ἑκάστην γονυκλισίας.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ.

Α'.

ΠΕΡΙ ΜΝΗΣΤΕΙΑΣ

Τὴν μνηστείαν τὴν γενομένην δι' ἱερολογίας, αἱ βασιλικαὶ Νεαραὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν θεσπίζουσι τελείαν μνηστείαν· τὴν δὲ μνηστείαν ὁποῦ κάμνουσι κατὰ συμφωνίαν, τὴν ὁποίαν λέγουσι καὶ *ψιλὰ σύμφωνα*, αἱ βασιλικαὶ Νεαραὶ καὶ ἡ ἐκκλησία δὲν δέχονται διὰ τελείαν μνηστείαν[1].

1. Ἐν πρώτοις ἡ Νεαρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ Α', ἡ ἐκδοθεῖσα ἐν ἔτει 1084 ἔχει ἐν ἀποσπάσματι οὕτως. «*Ἐπειδὴ γὰρ ὁ παλαιὸς Νόμος τὴν μνηστείαν ἐν μόνῃ τῇ τῶν συναλλαττόντων ὁρίζει βουλήσει, καὶ πλέον οὐδὲν συναιρέσεως, καὶ συμβολαίου καὶ μηήστρων περιεργάζεται· ἡμῖν δὲ χάριτι Θεοῦ πρὸς κοσμιωτέραν πολλῷ καὶ ἱερωτέραν ἐπίδοσιν τὰ τοῦ βίου περιελήλυθασι πράγματα, κἀντεῦθεν οὐχ ὁ γάμος μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ μνηστεία ἱερᾶν εὐλογίαν ἐπιτελουμένην ἔχει παρ' ἑαυτῇ καὶ ὁ καιρὸς ὡρισμένος διὰ νεωτέρου θεσπίσματος τοῦ φιλοσοφωτάτου βασιλέως κυρίου Λέοντος ἐπὶ τῇ πρώτῃ τῶν συμβάντων συναρμογῇ ἐξετέθη . . . δεῖν ἐγὼ διὰ τοῦ παρόντος θεσπίσματος τὸ ἡμέτερον κράτος ἀσφαλῶς ἀποφήνασθαι ἐκείνας εἶναι κυρίως μνηστείας καὶ ἀτεχνῶς ἰσοδυναμούσας τῷ γάμῳ κατὰ τὴν τῆς συνοδικῆς ἀκριβείας διάσκεψιν, ὅσαι καὶ τὸν χρόνον, ὃν ἡ βασιλέως κυρίου Λέοντος θεσμοθεσία ὡρίσατο, ἀκέραιον ἔσχον καθ' ἑαυτὰς, καὶ τὴν ἱερὰν εὐλογίαν ἐπακολουθοῦσαν ἐγνώρισαν καὶ ἐπ'*

Ἡ Νεαρὰ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ λέγει· ἡ κόρη νὰ ἦναι δώδεκα χρόνων, καὶ ὁ παῖς ὑπὲρ τοὺς δεκατέσσαρας[1], καὶ τότε νὰ γίνηται ἡ μνηστεία· ἂν δὲ γίνῃ κατ' ἄλλον τρόπον, δηλ. πρὸ

ἐκείνων τὴν τοῦ συνοδικοῦ τόμου κρατεῖν ὀφείλειν παραιτήρησιν . . . Εἰ δὲ μνηστείαι τινές κατὰ τὴν πολλοῖς συνήθη ἀκολουθίαν ἤδη γεγόνασι καὶ συμβόλαια μὲν ἐξετέθησαν, οὔπω δὲ ὁ τακτὸς ἐπέστη καιρὸς, καθ' ὃν ἡ τοῖς χριστιανοῖς ὀφειλομένη εὐλογία εἴωθε γίνεσθαι καὶ οὐδὲ αἱ συνήθεις ἐπὶ τοῖς μνηστευσαμένοις εὐχαὶ διὰ τοῦ ἱερέως ἐξεφωνήθησαν, ταύτας μνηστείας μὲν ἀληθεῖς, ὅσον κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀκριβολογίαν, μηδὲ εἶναι, μηδὲ ὀνομάζεσθαι, μήτε μὴν τὴν συνοδικὴν σημείωσιν κατὰ τούτων ἔχειν τὸ ἐνεργὸν, ὡς ἁπλῶς δὲ ἀρεσκείας ἀνθρώπων δι' ἐπερωτήσεως κατησφαλισμένα, τὸ ἐνεργὸν ἀποφέρεσθαι καὶ τὴν παλαιὰν ἔχειν νομοθεσίαν ἐπὶ τούτων τὸ πάγιον· ὁ δὲ παλαιὸς Νόμος ἀπήτει ἡλικίαν ὀκταετῆ πρὸς σύναψιν μνηστείας, ἀλλ' οὐδεμίαν ἔδιδεν ἰσχὺν εἰς ταύτην θεωρουμένην ὡς ἓν ἁπλοῦν συνάλλαγμα· καὶ αὕτη ἐθεωρεῖτο μνηστεία ἀτελὴς διαλυομένη εὐχερῶς, ἐν ᾧ ἡ πρώτη ἐκαλεῖτο ἐντελὴς διαλυομένη δι' οὓς καὶ ὁ γάμος λόγους. Ἴδε Νομοκάνονα Φωτίου Τίτλον ΙΓ'. κεφ. 2 ἐν Συντ. Ρ. καὶ Π. Τόμ. Α'. καὶ ἔκδοσιν Νεαρῶν Ζαχαρίου σελ. 362. Ἴδε καὶ Συνοδικὴν διάταξιν τοῦ κατὰ ὑπερμεσοῦσαν τὴν ἐνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσαντος Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου διατάσσοντος ὅπως ἡ νομίμως γενομένη μνηστεία τοὐτέστιν ἡ δι' ἱερολογίας ἐπέχει γάμου τάξιν καὶ κατάστασιν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐπικυροῦν τὴν περὶ μνηστείας ταύτην συνοδικὴν διάταξιν Χρυσόβουλλον τοῦ Αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου ἐκδεδομένον ἐν ἔτει ἀπὸ Κοσμογονίας 6588 (1080) ἅπερ ἀμφότερα κεῖνται ἐν συντάγματι τῶν Κανόνων Ράλλη καὶ Ποτλῆ Τόμ. 5 σελ. 52 καὶ 277. Παράβαλε δ' ἐπίσης καὶ τὴν λύσιν τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τὴν δοθεῖσαν εἰς τὴν περὶ μνηστείας ὑπόμνησιν Ἰωάννου τοῦ Θρακησίου Κουροπαλάτου καὶ Μεγάλου Δρουγγαρίου τῆς Βίγλης (προέδρου τοῦ δικαστηρίου τοῦ Ἱπποδρόμου) δι' ἧς ἐπικυρῶν οὗτος τὴν προγεγονυῖαν αὐτοῦ Νεαρὰν, ἧς ἄνωθι ἀπόσπασμα σημειοῦμεν, ἀποφαίνεται περὶ μνηστειῶν τὰ αὐτά. Αὐτόθι Τόμ. Ε'. σελ. 286. Τὰ αὐτὰ δι' ἰδίας Νομοθεσίας περὶ μνηστειῶν ὁρίζει πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Λέων ὁ σοφὸς ἀπαιτῶν τὴν τέλεσιν τῆς μνηστείας μεθ' ἱερολογίας ἀναγινωσκομένων καὶ τῶν συνήθων εὐχῶν καὶ τελουμένου τοῦ ἀρραβῶνος καὶ τοῦ φιλήματος· ἀνάγνωθι δὲ καὶ σύστημα τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου Παύλου Καλλιγᾶ Τόμ. Δ', σελ. 80.

1. Τὸν καταλληλον τῆς ἡλικίας χρόνον πρὸς τέλεσιν τῆς μεθ' ἱερολογίας μνηστείας κανονίζει ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Α' ὁ Κομνηνὸς διὰ τῆς αὐτῆς ἐν ἔτει 1084 ἐκδοθείσης αὐτοῦ Νεαρᾶς λέγων· « *Ἰκνουμένου μέν τοι τοῦ χρόνου ὃν εἰς μνηστείαν ἅμα καὶ γάμον ἁρμόδιον εἶναι γνωρίζομεν, ἤγουν τῆς μὲν θηλείας τὸν δωδεκατῆ χρόνον διαδραμούσης, τοῦ ἄρρενος δὲ τὸν τεσσαρασκαιδέκατον ὑπερβαίνοντος,*

τούτων τῶν χρόνων, μνηστεία ἀληθὴς οὐ λογίζεται, καὶ ἡ μνηστεία ἡ γενομένη δι' ἱερολογίας εἶναι ἄλυτος[1].

Ἂν οἱ γονεῖς μετὰ τιμίων προσώπων μνηστεύσωσι τὰ τέκνα αὐτῶν παρόντα καὶ ἀντιλαμβανόμενα δὲν δύνανται τὰ τέκνα νὰ λύσωσι τὴν μνηστείαν· διότι καὶ ἤκουον, καὶ τὸ πρόσωπον τίμιον.

Ἂν δὲ οὐ θέλῃ ὑπεξούσιος παῖς νὰ λάβῃ γυναῖκα τὴν δεῖνα, οὐ βιάζεται παρὰ τῶν γονέων.

τηρικαῦτα τὴν μνηστείαν πρώτως μετὰ τῆς ἱερᾶς τῶν εὐχῶν ἐπῳδῆς ἐκτελεῖσθαι καὶ τῶν συνήθων ταύτῃ παρατηρήσεων, ἤγουν τοῦ ἀρραβῶνος καὶ τοῦ φιλίου τοῦ μνηστῆρσι φιλήματος, καὶ οὕτω βραχέος ἢ πλείονος καιροῦ διαλείποντος, καθὼς ἂν δόξῃ τοῖς συναλλάττουσιν, ἀπαραιτήτως καὶ τὸν ἔννομον γάμον προβαίνειν, καὶ μὴ κατὰ ταὐτὸν συμβαίνειν ἐν ἡμέρᾳ ἢ καὶ ὥρᾳ πολλάκις μιᾷ πραγμάτων διηρημένων ἐκ πλείονος ἀποτέλεσμα . . . Καὶ εἴτις παρὰ τὰ διηγορευμένα τῇ παρούσῃ τοῦ κράτους ἡμῶν διατάξει μνηστείαν τολμήσειε διαπράξασθαι . . . ὁ μὲν συμβολαιογράφος ὁ τὸ ἀρραβωνικὸν συμβόλαιον ἐκτιθέμενος, τῆς ἰδίας στρατῶνος μετακινηθήσεται, οἱ δὲ τὴν μνηστείαν προώρως κατεργαζόμενοι ἀνθρωπίνῳ καὶ θείῳ ἵστωσαν ἑαυτοὺς ἐνοχοποιοῦντες μηνίματι » κτλ. Ἀλλ' οὐχ' ἧττον καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων ὁ σοφὸς διὰ τῆς 74 αὐτοῦ Νεαρᾶς ἐθέσπισεν ὅτι τῆς μνηστείας ἐπεχούσης τάξιν γάμου, καὶ διαλυομένης δι' οὓς καὶ ἐκεῖνος λόγους, δὲν ἐπιτρέπεται ἱερολογία μνηστείας ἐπὶ ἀρρένων μὴ συμπληρωσάντων τὸ 14 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν καὶ ἐπὶ θηλέων τὸ 12, ἐπαναλαβὼν τὰ αὐτὰ καὶ διὰ τῆς Νεαρᾶς 109 καὶ ἐπιπροστιθεὶς ὅτι μόνον αὐτοκρατορικῇ ἐπινεύσει δύναται ἵνα τελεσθῇ ἱερολογία ἐπὶ μνηστείας προσώπων μὴ ὑπερβάντων τὴν ὁρισθεῖσαν ἡλικίαν καὶ λογίζηται ἡ οὕτω τελεσθεῖσα μνηστεία ὡς νομίμως γενομένη. (Ἴδε Πρόχ. Νόμων Ἀρμενοπούλου Βιβλίον Δ'. Τίτλον Α'. ἐδάφιον 14 καὶ Π. Καλλιγᾶ Σύστημα Ρωμ. Δικ. Τόμ. 4 σελ. 80). Σύμφωνοι ἐπίσης εἰσὶν αἱ Κανονικαὶ Ἀποκρίσεις Ἡλιοῦ Μητροπολίτου Κρήτης, Ἰωάννου ἐπισκόπου Κίτρου ζῶντος περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΒ'. ἑκατονταετηρίδος πρὸς Κωνσταντῖνον Ἀρχιεπ. Δυρραχίου τὸν Καβάσιλαν καὶ ἡ Σημείωσις Γ'. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Δημητρίου τοῦ Χωματηνοῦ κείμεναι ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. Ε'. σελ. 381, 419, 439.

1. Δηλονότι αἱ τοιαῦται μνηστείαι λύονται, δι' ἃς αἰτίας λύονται καὶ αἱ γάμοι πρὸς οὓς ἐθεωρήθησαν ἰσοδύναμοι· ἐφ' ᾧ καὶ ἡ Νεαρὰ Ἀλεξίου Α'. τοῦ Κομνηνοῦ τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1084 ἐπιφέρει. « *θεσπίζομεν τὰς τοιαύτας μνηστείας, αἳ κυρίως μνηστείαι τυγχάνουσιν, ἀμετακινήτους μένειν καὶ ἀμεταπτώτους, καὶ τὸ ὅλον ἀλύτους, ἅτε θεοῦ μέσου τῶν συναπτομένων εἰσαγομένου . . . μόναις λυόμεναι ταῖς αἰτίαις αἷς καὶ οἱ γάμοι, οἷς ἰσοδυνάμους εἶναι ταύτας νενομοθέτηται* » κτλ.

Ἐκεῖνος ὁποῦ λάβῃ εἰς γάμον ἄλλου μνηστὴν, ἔτι αὐτοῦ ζῶντος, ὡς μοιχὸς κρίνεται[1].

Ὅσα τις παῖς χαρίσῃ τοῖς γονεῦσι τῆς μνηστῆς του ὅπως τελειωθῶσιν οἱ γάμοι, ἂν μὴ γένωσι, ὀπίσω τὰ λαμβάνει[2].

Ἐὰν ὁ μνηστὴρ ἐφίλησε τὴν μνηστὴν αὐτοῦ ἐν τῷ καιρῷ τῆς μνηστείας, καὶ μετὰ ταῦτα συνέβη ἀποθανεῖν ἕνα τῶν δύο, τὸ

1. Ἡ διάταξις αὕτη ἐφηρμόζετο προκειμένου μόνον περὶ τῶν δι' ἱερολογίας συναφθεισῶν μνηστειῶν τῶν καὶ τελείων μνηστειῶν καλουμένων, καθόσον ἐπὶ τῶν ἀτελῶν μνηστειῶν ἢ τῶν διὰ ψιλῶν συμφώνων λεγομένων, αἵτινες ἀντ' οὐδενὸς λογίζονται, (ἴδε καὶ Ἀρμενοπούλου Βιβλ. Δ'. Τίτλ. Α'. ἐδάφ. 13) ἐάν τις ἐλάμβανε τὴν μνηστὴν ἑτέρου, οὐχ ὑπέκειτο τῷ τῆς μοιχείας ἐγκλήματι· ἐθεσπίσθη δὲ ἡ διάταξις αὕτη ὑπὸ τῆς ἐν Τρούλλῳ ΣΤ'. οἰκουμενικῆς συνόδου διὰ τοῦ 98 Κανόνος αὐτῆς λέγοντος. «ὁ *ἑτέρῳ μνηστευθεῖσαν γυναῖκα, ἔτι τοῦ μνηστευσαμένου ζῶντος, πρὸς γάμου κοινωνίαν ἀγόμενος, τῷ τῆς μοιχείας ὑποκείσθω ἐγκλήματι* ». Τῆς αὐτῆς ἐννοίας ὑπάρχει καὶ Συνοδικὴ ἀπόφασις περὶ μνηστείας ἐπὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου· ὁ δὲ Ἀρμενόπουλος ἀναφέρει διάταξιν καθ' ἣν ἡ πρὸ τῆς διαλύσεως τῆς μνηστείας γυναικός τινος συνομολόγησις παρ' αὐτῆς γάμου μετ' ἄλλου ἀνδρὸς συνεπάγεται ἀτιμίαν. (Ἀρμεν. Βιβλ. Δ'. Τίτλ. Α'. ἐδάφ. 8) Ἐξ ἀναλογίας τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐπηκολούθησαν καὶ ἕτεραι δύο τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου πατριαρχικαὶ καὶ συνοδικαὶ διατάξεις, ἐξ ὧν ἡ μὲν τὸν μνηστευσάμενον μετά τινος καὶ ἀποστάντα βραδύτερον τῆς μνηστείας καθ' οἱονδήποτε τρόπον, συναφθέντα δ' ἑτέρῳ νομίμῳ γάμῳ, ἀποστερεῖ τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος, χειροτονηθέντα δ' ἐξ ἀγνοίας ἱερέα ἀπαλλοτριοῖ τῆς ἱερωσύνης ὡς δίγαμον, ἡ δὲ δευτέρα ἔτι πορρωτέρω προβαίνουσα ἐκήρυξεν ὅτι ὁ μνηστευσάμενος κόρην τινὰ καὶ ἢ θανάτῳ ταύτην ἀποβαλόντα, ἢ διαζυγίῳ, ἢ συναινέσει καὶ προστίμων καταβολῇ, καὶ μετὰ ταῦτα ἑτέραν λαβὼν εἰς γάμον, δὲν δύναται ἵνα χειροτονηθῇ ἱερεὺς, διάκονος, ἢ ὑποδιάκονος, ὡς δίγαμος λογιζόμενος· «*ἐκράτησε δὲ καὶ μέχρι τῆς δεῦρο τὸν μνηστευσάμενον κόρην, καὶ ἢ θανάτῳ ταύτην ἀποβαλόντα, ἢ διαζυγίῳ, ἢ συναινέσει, καὶ προστίμων καταβολῇ, εἶτα ἑτέραν ἀγαγόμενον, μὴ δύνασθαι, ἱερέα, ἢ διάκονον, ἢ ὑποδιάκονον χειροτονεῖσθαι, δίγαμον δηλαδὴ λογιζόμενον*». τὰ αὐτὰ δὲ διὰ τῆς αὐτῆς συνοδικῆς διατάξεως ἐθεσπίσθησαν καὶ περὶ γυναικῶν ὑποπιπτουσῶν εἰς τὰ ἴδια, αἵτινες ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θεωροῦνται ὡς δίγαμοι. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἐφαρμόζονται προκειμένου περὶ μνηστειῶν δι' ἱερολογίας συναφθεισῶν καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν διὰ ψιλῶν συμφώνων, ἐφ' ὧν οὐδεμίαν ἔχουσιν ὑπόστασιν· Ἴδε Σύνταγμ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. 5 σελ. 5 καὶ 53. — Ἴδε καὶ Ἀπόκρισιν Θεοδώρου Βαλσαμῶνος εἰς Η' ἐρώτησιν Μάρκου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. Δ' σελ. 453 καὶ παρακατιὼν τὰς κρίσει, τοῦ ἰδίου συγγραφέως τοῦ μετὰ χεῖρας Προχείρου Νομικοῦ.

2. Ἴδε Πρόχειρον Νόμων Ἀρμενοπούλου Βιβλ. Δ' Τίτλον Γ' ἐδάφιον 5.

ἥμισυ τῆς δωρεᾶς δίδει ὀπίσω ὁ ζῶν, καὶ τὸ ἥμισυ κρατεῖ· εἰ δὲ οὐκ ἐφίλησεν, ὁλόκληρον τὸ δίδει ὀπίσω· ἐὰν δὲ ἡ μνηστὴ ἐδωρήσατό τι τῷ μνηστῆρι αὐτῆς, καὶ συνέβη ἕνα τούτων ἀποθανεῖν, ἀναδίδεται ὅλη ἡ δωρεὰ ὀπίσω[1].

Ἐὰν ὁ μνηστὴρ δωρήσηταί τι τῇ μνηστῇ αὐτοῦ, καὶ ὁ πενθερὸς ἀντιδωρήσηταί τι τῷ μνηστῆρι, ἂν μὴ γίνωσιν οἱ γάμοι, καὶ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος δὲν δίδει ὀπίσω τὰ δωρηθέντα[2].

Δὲν γίνεται μνηστεία μεταξὺ προσώπων μανιακῶν, ἢ πασχόντων ὑπὸ μανίας[3].

Μετὰ πολλὰς εὐλόγους αἰτίας τῆς λύσεως τῆς μνηστείας, εἶναι καὶ αἱ ἀκόλουθοι:

Α' ἂν ὁ παῖς ἦναι εὐτυχὴς, καὶ δυστυχήσῃ πολὺ ὑποβληθεὶς εἰς χρέη κτλ.[4].

Β' Ἐὰν παρέλθωσι τέσσαρες χρόνοι ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς μνηστείας χωρίς τινος εὐλόγου αἰτίας, μὴ ἀναμενόντων τῶν μνηστευομένων λύεται ἡ μνηστεία[5].

1. Ἴδε Πρόχ. Νόμων Ἀρμενοπούλου Βιβλ. Δ' Τίτλος Δ' ἐδάφιον 9.

2. Παράβαλε καὶ 10 ἐδάφιον Βιβλίου Δ' Τίτλου δ' Ἀρμενοπούλου.

3. Ἴδε Βιβλίον Δ' Τίτλον Α' ἐδάφιον 14 Ἀρμενοπούλου· κατὰ τὸ ἐδάφιον τοῦτο, ὅπερ ἐστὶ τοῦ Γαΐου ἐπελθοῦσα μετὰ ταῦτα ἡ μανία δὲν εἶναι λόγος διαλύσεως τοῦ γάμου. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἡ παραφροσύνη εἶναι λόγος δι' ὃν δὲν δύναται ἵνα συναφθῇ γάμος, ἔπεται ὅτι ἐὰν μὴ αὐτοδικαίως λύεται ἡ μνηστεία, δύναται ὅμως νὰ ἐπιζητηθῇ ἡ λύσις αὐτῆς παρὰ τοῦ ὑγιοῦς ἐκ τῶν μνηστῶν· τοιαύτη ἄλλως φαίνεται κατὰ τὸν συγγραφέα ὅτι ἦν καὶ ἡ σταθερὰ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου Νομολογία τῆς Ἐκκλησίας. Ἴδε καὶ Παπαρρηγοπούλου Οἰκογενειακὸν Δίκαιον Τόμ. 3 Βιβλίον Δ' Κεφάλαιον Α' σελ. 94.

4. Ἡ ὅπερ ὡς ἔγγιστα ταὐτὸν κατὰ Βυζαντινοὺς τῷ **Τύχης ἐναλλαγὴ** θεωρήσαντας καὶ τοῦτο ὡς εὔλογον αἰτίαν λύσεως τῆς μνηστείας καὶ ἀφορμὴν λαβόντας ἐκ τῆς γενικῆς ἐκφράσεως τοῦ Νόμου ἐπιτρέποντος καὶ διάλυσιν τῆς μνηστείας ἐν περιπτώσει εὐλόγου αἰτίας· ἀλλὰ κυρίως ἡ ἐναλλαγὴ τύχης προϋπετίθη καταδίκην ποινικὴν τοῦ μνηστοῦ καὶ χρέη πρὸς τὸ δημόσιον μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς μνηστείας ἀνακαλυπτόμενα.

5. Εὔλογοι αἰτίαι καὶ μετὰ τετραετίαν ὑπερθέσεως τῆς μνηστείας εἰσὶ νόσος τοῦ μνηστοῦ, ἢ τῆς μνηστῆς, θάνατος τῶν γονέων, μακραὶ ἀποδημίαι ἐξ ἀνάγκης γιγνόμεναι.

SISMANOGLIO MEGARO

Γ' Ἂν ὁ ἐξουσιαστὴς τοῦ τόπου βιάσῃ ὅπως γένῃται μνηστεία, εὑρισκομένου καιροῦ ἁρμοδίου, λύεται ἡ μνηστεία.

Δ' Ἐξ ἀμοιβαίας συναινέσεως.

Ε' Ἂν ἓν πρόσωπον μονάσῃ ἐκ τῶν μνηστευθέντων (γένῃται μοναχὸς ἢ μοναχὴ), λαμβάνει τὸν ἀρραβῶνα ὀπίσω ὃν ἔδωκε, καὶ δίδει ὃν ἔλαβεν[1].

ΣΤ' Ἂν ἡ μνηστευθεῖσα κόρη, ἢ οἱ μνηστευθέντες ἦναι ἐν ἀώρῳ ἡλικίᾳ δηλ. ἄνηβοι[2].

Ζ' Ἐάν τις πρὸ τοῦ γάμου μιχθῇ μετὰ τῆς μητρὸς τῆς μνηστῆς αὐτοῦ, ἢ τῆς ἀδελφῆς, ἢ θείας μεγάλης, ἢ μικρᾶς ὁ γάμος οὐ γίνεται, καὶ λύεται ἡ μνηστεία· ἐὰν δὲ τοῦτο γένῃται μετὰ τὸν γάμον, οἱ πορνευόμενοι κανονίζονται, καὶ ὁ γάμος οὐ λύεται[3].

Η' Ἂν γυνὴ ἐν καιρῷ μνήστρων ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ τόσα λόγῳ προικὸς, καὶ ἠπάτησε μὴ ἔχουσα δοῦναι.

Θ' Ἐὰν ἡ μνηστὴ πρὸ τοῦ γάμου δαιμονισθῇ, ἢ καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ γάμου· ἐὰν δὲ μετὰ τὸν γάμον δαιμονισθῇ χωρὶς αἰτίας τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τρεῖς χρόνους μὴ ἰατρευθεῖσα, χωρίζεται· εἰ δὲ ὁ ἀνὴρ εἶναι δαιμονιζόμενος, μετὰ πέντε χρόνους μὴ θεραπευθεὶς, χωρίζεται τῆς γυναικός[4].

Ι' Ὁ μνηστευθεὶς κόρην ἂν δὲν συμφωνήσῃ τὸν καιρὸν τοῦ γάμου, ἂν ἦναι κάτοικος εἰς τὴν ἰδίαν ἐπαρχίαν, ἔχει χρέος ἐντὸς δύο χρόνων νὰ τελέσῃ τοὺς γάμους· εἰ δὲ λείπει εἰς ξενιτείαν, εἰς τρεῖς, εἰ δὲ ἀναβάλλει τὸν καιρὸν, δύνανται οἱ ἐκ μέρους τῆς κόρης νὰ λύ-

1. Ἴδε καὶ Βασιλικῶν βιβλ. 2 Τίτλ. 3 καὶ Πρόχειρον Νόμων Κωνστ. Ἀρμενοπούλου Βιβλ. Δ'. Τίτλ. Β'. ἐδάφιον 11.

2. Ἴδε Σημείωμα Συνοδικὸν Οἰκ. Πατριάρχου Θεοδοσίου κατὰ τὴν 30 Ἰουλίου τῆς ιθ'. Ἰνδικτιῶνος καθ' ὃ κόρης τινος Εἰρήνης μνηστευθείσης μετά τινος Ἰωάννου, δεκαετοῦς δ' οὔσης τὴν ἡλικίαν, διελύθη ἡ οὕτω γενομένη μνηστεία κηρυχθεῖσα ἀθέμιτος. (Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν Ρ. καὶ Π. Τόμ. 4 σελ. 223.

3. Ἴδε καὶ Ματθαίου Βλάσταρη Σύνταγμα κατὰ στοιχεῖον Γ'. ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Τόμ. 6 σελ. 182 καὶ Βασιλικῶν Βιβλίον Β'. Τίτλ. γ'.

4. Ἴδε 111 καὶ 112 Νεαρὰν Αὐτοκράτορος Λέοντος ἅμα δὲ καὶ Βιβλ. Δ'. Τίτλ. Α'. ἐδάφιον 15 Προχείρου Νόμων Ἀρμενοπούλου.

σωσι τὴν μνηστείαν, καὶ μετ' ἄλλου νὰ μνηστεύσωσιν αὐτήν[1].

ΙΑ' Λύεται ἡ μνηστεία ἂν ἡ γυνὴ εὑρεθῇ ἔγκυος παρ' ἄλλου ἀνδρός[2].

ΙΒ' Ὅταν ὁ εἷς τῶν μνηστευθέντων ἦτον ἄλλης θρησκείας καὶ πίστεως καί ἠγνοεῖτο τοῦτο προηγουμένως, ἢ μεταβάλῃ θρησκείαν[3].

ΙΓ' Καὶ δι' αἰσχρότητα τρόπων, καὶ διὰ συμπεριφορὰν αἰσχρὰν τοῦ ἀνδρός[4].

ΙΔ' Ἂν τὸ ἓν πρόσωπον περιπέσῃ εἰς αἰχμαλωσίαν διαρκέσασκν ἐπὶ μίαν πενταετίαν[5], ἢ εὑρεθῇ ἔνοχον εἴς τι σπουδαῖον ἔγκλημα, ἢ ἐὰν ἡ προῖξ τῆς κόρης ἦναι ὑπὸ ἐνέχυρον εἰς τὴν ἐξουσίαν ἄλλου ἀνθρώπου, ἢ τοῦ δημοσίου[6]. Ἂν κατ' ἄλλον τρόπον λύσῃ τις τὴν μνηστείαν, δίδει τὸ πρόστιμον· δηλ. ποινὴν χρηματικήν.

Καὶ κατὰ τὴν σημασίαν τῶν ἑλληνικῶν λέξεων, καὶ καθὼς συμπεραίνεται ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν νόμων, καὶ τῶν βασιλικῶν Νεαρῶν μνηστεία εἶναι, ἡ συμφωνία τοῦ γάμου, καὶ ἡ ὑπόσχεσις ἐκ μέρους τῆς κόρης, καὶ τοῦ παιδὸς περὶ τῆς τελέσεως αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον βαρβαρικῶς καλοῦσι *συδέματα*, καὶ γίνεται ἢ δι' ἱερολογίας, ἢ μὲ ψιλὸν λόγον· ἀρραβὼν δὲ εἶναι τὰ δωρήματα ἐκεῖνα, ἅτινα δίδονται πρὶν γίνῃ ὁ γάμος καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη· τὸ δὲ *ἀρραβωνίζεται* ἀντὶ τοῦ *μνηστεύεται* ἀδιαφόρως λαμβάνεται.

Ἂν μετανοήσῃ ἐκεῖνος, ὅστις ἔδωκε τὸν ἀρραβῶνα, δὲν δύναται νὰ τὸν λάβῃ ὀπίσω, δηλ. τὰ δωρήματα· εἰ δὲ μετανοήσῃ ἐ-

1. Ἴδε Ἐξάβιβλον Ἀρμενοπούλου Βιβλίον Δ'. Τίτλον Α'. ἐδάφιον 17 καὶ Βασιλικῶν βιβλ. 28 Τίτλ. Α'.

2. « Εἰ ἐγγάστριος ἐξ ἀλλοτρίων σπερμάτων ἡ γυνὴ πεφώραται ». Ἴδε Νεαρὰν Ἰουστινιανοῦ 117 κεφάλαιον ιϐ'. καὶ Ἀρμενοπούλου βιβλίον Δ'. Τίτλον Α'. ἐδάφιον 25.

3. Ἀρμενοπούλου Βιβλ. Δ'. Τίτλος Α'. ἐδάφ. 25 καὶ Τίτλος Β'. ἐδάφ. 8. ἴδε καὶ Βασιλικῶν βιβλ. 28 Τίτλον Β'.

4. Ἀρμενοπούλου αὐτόθι. Βασιλικῶν αὐτόθι.

5. Ἐξ ἀναλογίας τῆς περὶ τῆς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου διατάξεως, περὶ ἧς ἴδε Βασιλικῶν Βιβλ. 28 Τίτλον Β'. Συνεπῶς λύεται ἡ μνηστεία εὐλόγως καὶ ἐν περιπτώσει ἀφανείας ἐπὶ πενταετίαν τοῦ ἀνδρὸς, μάλιστα καὶ τριετίας.

6. Ἴδε Ἐξάβιβλον Ἀρμενοπούλου Βιβλίον Δ'. Τίτλον Α'. ἐδάφιον 25.

κεῖνος ὅστις ἔλαβε τὸν ἀρραβῶνα ἀποδίδει τοῦτον διπλάσιον· ἂν δὲ εἷς τῶν δύο ἀποθάνῃ, ἐπιστρέφεται ὁ ἀρραβὼν σῷος εἰς τὸν ὀντα[1].

Ἂν τις ἀνὴρ δὲν ἔχει νὰ λάβῃ προῖκα παρὰ τῆς κόρης, καὶ θελήσῃ κατὰ τὸ σύνηθες προῖκα, καὶ χαρίσῃ τῇ μνηστῇ κόρῃ ἐδικά του πράγματα, καὶ ταῦτα ὕστερον δεχθῇ ὡς προῖκα παρ' αὐτῆς, καὶ ἡ χάρις εἶναι τελεία, διότι πρὸ τοῦ γάμου ἐγένετο καὶ ἡ προίξ εἶναι τελεία προίξ, καὶ ἔχει τὸ βέβαιον, διότι ὡς ἴδιον αὐτῆς πρᾶγμα δίδει ταῦτα ἡ κόρη[2].

Ἂν δὲ μόνον γράψῃ ὁ ἀνὴρ, ὅτι ἔλαβε, καὶ δὲν ἔλαβε προῖκα, δὲν ἀναγκάζεται νὰ δώσῃ ἐκεῖνο, ὅπερ δὲν ἔλαβεν[3].

Αἱ προγαμιαῖαι δωρεαὶ ἐξ ἀρχῆς στερεοῦνται, καὶ μένουσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν λαβόντων, ἀλλ' ἀνατρέπονται ὑπὸ ὅρον ἂν δὲν γίνωσιν οἱ γάμοι[4].

Ἂν τελειώσῃ ἡ μνηστεία δὲν δύνανται ὕστερον οἱ γονεῖς τῆς κόρης, ἢ συγγενεῖς νὰ βιάσωσι τὸν νυμφίον νὰ δώσῃ ἐγγυητὴν εἰς αὐτοὺς διὰ τὴν προῖκα, ἂν τύχῃ ἐξοδιαστὴς, καὶ κακότροπος, οὔτε τὴν μνηστείαν λύουσιν· ἀλλὰ γενομένου τοῦ γάμου, καὶ διδομένης τῆς προικὸς, βλέπουσα ἡ γυνὴ ὕστερον τὴν φθορὰν τῆς προικὸς αὐτῆς, ἐγκαλεῖ τὸν ἄνδρα καὶ ἀσφαλίζεται καὶ ἀναπληροῦται ἡ προίξ αὐτῆς[5].

Μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς μετὰ τὸν γάμον δωρεαὶ, δὲν εἶναι στερεαὶ, ἀλλ' ἡ δωρεὰ ἡ πρὸς τὴν μνηστὴν εἶναι στερεά[6].

---

1. Ἴδε Ἀρμενοπούλου Βιβλίον Δ'. Τίτλον Β'. ἐδάφια 1 καὶ 2. Ἐξαίρεσις μόνον ὑπάρχει ὡς πρὸς τὰς ἀνηλίκους μνηστὰς, αἵτινες λαβοῦσαι καὶ μὴ δοῦσαι ἀρραβῶνα ἀποδίδουσιν τὸν ληφθέντα, μὴ ὑποχρεούμεναι εἰς τὸ διπλοῦν. (Ἀρμεν. Βιβλ. Δ' Τίτλ. Β' ἐδάφ. 5.)

2. Ἴδε Ἀρμενοπούλου Βιβλίον Δ'. Τίτλον Γ'. ἐδάφιον 1.

3. Ἀρμενοπούλου αὐτόθι.

4. Ἀρμενοπούλου αὐτόθι· ἐδάφιον 2.

5. Ἴδε Ἀρμενοπούλου Βιβλίον Δ' Τίτλον Α' ἐδάφιον 23.

6. Ἴδε Ἀρμενοπούλου Βιβλ. Δ'. Τίτλ. Γ'. ἐδάφιον 3· παράβαλε δὲ καὶ ἐδάφιον 4 καὶ 7 τοῦ αὐτοῦ Τίτλου.

Τὸ πάλαι τὰς μεμνηστευμένας κόρας ὠνόμαζον γυναῖκας[1], καθὼς ἐρρέθη ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου τῷ Ἰωσὴφ διὰ τὴν ἁγίαν Παρθένον Μαρίαν τὴν μεμνηστευμένην οὖσαν αὐτῷ «*Μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκα σου*»[2].

Ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς τῶν ὀρθοδόξων σπανίως ἐν μέρεσι γίνεται μνηστεία δηλ. ἀρραβὼν δι' ἱερολογίας, τελουμένη μόνον διὰ ψιλῶν συμφώνων· καὶ τοῦτο ὁρίζει καὶ ἡ 74 Νεαρὰ τοῦ σοφοῦ Λέοντος· «*τὴν ἱερολογίαν γίνεσθαι τῆς μνηστείας ἐν καιρῷ τοῦ γάμου*»· διὰ τοῦτο τώρα ἀφ' οὗ συμφωνήσωσι τὰ δύω μέρη ἀλλάζουσι δακτυλίδια, καὶ γίνεται τὸ προικοσύμφωνον, καθὼς συνειθίζει τὰς προῖκας ἡ πολιτεία νὰ δίδωνται ἀπὸ τῶν πρώτων ἕως τῶν ἐσχάτων· καὶ ὅρια ἔχει ἡ πολιτεία, ἂν τις ἀθετήσῃ τὴν μνηστείαν· τί νὰ πάσχῃ, καὶ πόσην ποινὴν νὰ δίδῃ, ἢ εἰς τὴν πολιτείαν, ἢ εἰς τὴν μνηστὴν κόρην· τοῦτο προστάζει καὶ ἡ 18 Νεαρὰ τοῦ σοφοῦ Λέοντος[3], καὶ ἐν πολλαῖς ἐπαρχίαις ἀπεφάσισαν, ὅτι τὰ ψιλὰ σύμφωνα ταῦτα νὰ ἔχωσι δύναμιν τελείων ἀρραβώνων, καὶ εἰς ἀφορισμοὺς βαρυτάτους καθυπέβαλον ἐκείνους, οἵτινες δὲν φυλάξωσι, καὶ τοὺς ἀρραβῶνας ἀθετήσωσι, ζημιοῦντες αὐτοὺς μὲ δόσιν ἱκανὴν ἀργυρίων· καὶ αὕτη ἡ συνήθεια ἐπέχει τόπον νόμου πολιτικοῦ, καθὼς καὶ πολλαὶ ἄλλαι ὠφέλιμοι συνήθειαι, τὰς ὁποίας Λέων ὁ βασιλεὺς ὁρίζει ἐν ταῖς αὐτοῦ Νεαραῖς, ἵνα ἔχωσι τόπον νόμου· ὑπάρχει δὲ καὶ νόμος Ἑλλήνων ὁρίζων, ἵνα αἱ μνηστεῖαι ὦσι βέβαιαι.

---

1. Καὶ ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος εἰς γάμον τὴν μνηστείαν ἐλογίζετο, καὶ κατ' αὐτὸν ὁ τὴν ἄλλῳ μεμνηστευμένην φθείρων ὡς μοιχὸς ἐκολάζετο (Δευτερ. ΚΒ'. 25).

2. Ματθαίου Δ'. 20.

3. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Νεαρᾶς ταύτης σύμφωνος ἐστὶν καὶ ἡ γνώμη τοῦ κ. Π. Παπαρρηγοπούλου ἀποφαινομένου ὅτι ὁ ἄνευ νομίμου λόγου ἀθετῶν τὴν ἐκ τῆς μνηστείας ὑποχρέωσιν τοῦ συνάψαι γάμον καὶ ἐπιφέρων οὕτως ζημίαν τῷ ἑτέρῳ ὀφείλει ἵνα ἀνορθώσῃ ταύτην· (ἴδε Παπαρρηγ. Οἰκογενειακὸν δίκαιον Τόμ. Γ' Βιβλ. Δ'. σελ. 85)· ὁ δὲ Π. Καλλιγᾶς οὐδὲν ἀναφέρει εἰδικῶς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀντιδιξῶν μᾶλλον. Ἴδε Σύστημα Ρωμ. Δικαίου Π. Καλλιγᾶ Τόμ. 4 σελ. 76. Τοιαύτη δ' ἦν καὶ ἡ μέχρις ἐσχάτων διαρκὴς καὶ σταθερὰ Νομολογία τοῦ ἐνταῦθα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐδρεύοντος Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ἐπιβάλλοντος ἀποζημιώσεις τῷ ἀποδεικνυομένῳ ὑπαιτίῳ τῆς διαλύσεως τῆς μνηστείας.

Εν ταῖς μνηστείαις, αἵτινες γίνονται διὰ ψιλῶν συμφώνων καὶ κατ' ἀρέσκειαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐχὶ δι' ἱερολογίας, καθὼς γίνονται νῦν, ὁ ἀδελφὸς λαμβάνει τὴν μνηστὴν τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ του, καὶ ἄν τις, ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ ἡ μνηστὴ αὐτοῦ ἡ διὰ ψιλῶν συμφώνων καὶ ἄλλην κόρην μνηστευθῇ εἶναι ἄξιος τῆς ἱερωσύνης, γίνεται ἱερεύς· ἂν δὲ ἡ προτέρα του μνηστὴ ἦτο δι' ἱερολογίας καὶ ἄλλην ἔλαβεν εἰς γυναῖκα, δὲν γίνεται ἱερεὺς, διότι θεωρεῖται ὡς δίγαμος· καὶ ἂν ἀποθάνῃ ἡ διὰ ψιλῶν συμφώνων μνηστὴ, καὶ ἔχει ἀδελφήν, δύναται ὁ αὐτὸς νὰ μνηστευθῇ τὴν ἀδελφήν της, καὶ ὡς γυναῖκα νὰ τὴν λάβῃ· διότι ἂν ὁ τοιοῦτος ἀξιῶται τῆς ἱερωσύνης, τί τὸ κωλύον ἀπὸ τῶν ψιλῶν συμφώνων καὶ λόγων νὰ λάβῃ τὴν ἀδελφὴν τῆς ἀποθανούσης μνηστῆς του; εἰ δὲ τινες λέγουσιν, ὅτι ἐπιτίμια ἐξεδόθησαν ἵνα ἔχωσι τὰ ψιλὰ σύμφωνα δύναμιν τελείων ἀρραβώνων, οὐκ οἴδασι τί λέγουσι· διότι ἀπεφασίσθησαν, καὶ μὲ ἐπιτίμια ἐκυρώθησαν, ἵνα ἔχωσι δύναμιν τελείων ἀρραβώνων, δηλ, νὰ ἔχωσιν ἀσφάλειαν, στερέωσιν τελείων ἀρραβώνων τὰ ψιλὰ σύμφωνα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ἔχωσι τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τῆς ἱερολογίας, ἥτις μόνη κωλύει τὰ τοιαῦτα· διότι μὲ ψιλοὺς λόγους, συμφωνίας καὶ ἀποφάσεις δὲν δίδεται χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἀλλὰ διὰ τῶν εὐχῶν καὶ τῆς εὐλογίας τοῦ ἱερέως, ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὰ μυστήρια τελειοῦνται, καὶ ἄλλα χαρίσματα δίδονται.

ΙΒ'

ΠΕΡΙ ΓΑΜΟΥ

Γάμος ἔννομος καὶ μυστηριώδης δι' ἱερολογίας γίνεται, ὅταν ὁ παῖς ὑπερβαίνῃ τοὺς δεκατέσσαρας χρόνους καὶ ἡ κόρη τοὺς δώδεκα[1]· εἰς τοὺς γάμους τῶν ὑπεξουσίων τέκνων χρειάζεται καὶ ἡ θέλησις τῶν γονέων, ἂν οἱ γονεῖς δὲν ἦναι μαινόμενοι καὶ παράφρονες· εἰ δὲ καὶ εἶναι, κατὰ τὴν Νεαρὰν τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ, δὲν χρειάζεται ἡ θέλησις τῶν γονέων.

Ἡ συγγένεια εἶναι ἓν ὄνομα γενικὸν καὶ μερίζεται εἰς τρία· εἰς ἀνιόντας (ὅσοι εἶναι συγγενεῖς τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς, καὶ οἱ γονεῖς αὐτῶν)· δεύτερον εἰς κατιόντας (ὅσοι ἐγεννήθησαν παῖδες τινὸς καὶ τὰ παιδία τῶν παιδίων)· καὶ τρίτον, εἰς τοὺς ἐκ πλαγίων, (ὅσοι ἀπὸ ἀδελφῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ἐγεννήθησαν, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀδελφοί).

Ἀθέμιτος γάμος λέγεται, δηλ. ἀπρεπὴς, αἴσχιστος, ἐκεῖνος ὅστις γίνεται μεταξὺ τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων, καὶ ὁ νόμος δὲν συγχωρεῖ· ὡσὰν νὰ πάρῃ τις τοῦ πατρός του, ἢ τῆς μητρός του τὴν ἀδελφὴν, ἢ τοῦ ἐγγόνου του τὴν θυγατέρα, καὶ τὰ τοιαῦτα· καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ κάμῃ ἀθέμιτον γάμον, ὄχι μόνον χάνει τὸ ὀφφίκιον καὶ τὴν τιμὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ παραδίδονται εἰς διαρ-

1. Ἴδε Νεαρὰν Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ὡς καὶ τὴν μετὰ ταῦτα Νεαρὰν Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τοῦ ἔτους 1084 ἐχούσαν ἐν ἀποσπάσματι ὧδε. « τότε γὰρ ἡ

παγὴν, καὶ ὁ ἴδιος ἐξορίζεται· καὶ ἂν ἦναι ταπεινὸς ἄνθρωπος δέρεται· ἀλλὰ καὶ ἡ προῖξ εἰς τοὺς τοιούτους γάμους λαμβάνεται ἀπὸ τὴν αὐθεντίαν· εἰ δὲ καὶ ἔχει τέκνα παρ' ἄλλης γυναικὸς νομίμου, δίδεται εἰς ταῦτα ἡ προῖξ.

Τὰ τέκνα ὁποῦ γίνονται ἀπὸ τὸν κεκωλυμένον γάμον, θηλ. τὸν ἐκ πλαγίου, ἢ ἐξ ἀγχιστείας, οὔτε νόθα νὰ λέγωνται ἄξιοῖ ὁ νόμος, οὔτε τὸν πατέρα αὐτῶν κληρονομοῦσιν εἰς οὐδὲν, διότι ἂν ἡ φύσις τὰ ἔδωκεν, ὁ δὲ νόμος δὲν ἀναγνωρίζει ταῦτα.

Τὸ παιδίον ὁποῦ γεννηθῇ μέσα εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς ἀπὸ γυναικὸς ἀνευλογήτου, λέγεται κατὰ τὸν νόμον **φυσικόν**· τὸ ἔξω τοῦ οἴκου γεννηθὲν ἀπὸ ἀνευλογήτου γυναικὸς, λέγεται **νόθον**· τὸ τέκνον τὸ γεννηθὲν, καὶ μὴ γινωσκόμενον παρὰ τίνος ἐστὶ λέγεται **σκότιον**· ἐκεῖνο ὁποῦ γεννᾶται ἀπὸ παρθένον, οὐδενὸς εἰδότος, λέγεται **παρθένιον**· τὸ δὲ ἀπὸ γυναικὸς νομίμου δι' ἱερολογίας γεννηθὲν, λέγεται **γνήσιον**.

Ἡ συναίνεσις[1], καὶ ἡ εὐλόγησις συνίστησι τὸν γάμον, οὐχὶ δὲ

φυσικὴ τούτοις ἄνετος συνέλευσις ἐαθήσεται, ὁπότε καὶ ἀρχῆθεν νενόμισται, ἤγουν τοῦ μὲν ἄρρενος ὑπὲρ τοὺς δεκατέσσαρας διατρέχοντος χρόνους, τῆς δὲ θηλείας τὸν δωδέκατον ὑπερβάσης ἐνιαυτόν· ἕως δ' ἂν ἢ ἀμφότεροι ἢ θάτερος τῆς νενομισμένης τῶν χρόνων κατόπιν τρέχει ποσότητος, οὐκ ἐνδοθήσεται τούτοις τὸ περὶ τὴν φυσικὴν συνέλευσιν ἄνετον, τῶν γονέων ἀπαιτουμένων περὶ τὴν τούτου φυλακὴν μὴ ἀμελῶς καὶ ῥαθύμως διακεῖσθαι· ὡς ἂν μὴ παρὰ τὸν καθήκοντα καὶ ἀρχῆθεν ἀφορισθέντα τῇ φυσικῇ συνελεύσει καιρὸν οὗτοι πρὸς ἀλλήλους συνέλθωσιν· εἰ γὰρ παρὰ τὴν τούτων ῥαθυμίαν τοῦτο διαπραχθήσεται, ὅ,τε διαπραξάμενος καὶ οἱ τούτου γονεῖς ὑποπεσοῦνται τοῖς ἐκ νόμων ἀποκειμένοις ἐπιτιμίοις, τοῖς παρθένον ἐκτὸς τῶν νενομισμένων καιρῶν τοῖς γάμοις διαφθείρουσιν ». Ἴδε καὶ ὑπόμνημα οἰκ. Πατριάρχου Ἀλεξίου περὶ Δισεξαδέλφων δύο ἐν Συντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Κανόνων Ρ. καὶ Π. Τόμ. 5 σελ. 35.— Ὁμοίως καὶ Ἀρμενοπούλου Βιβλίον Δ'. Τίτλον Δ'. ἐδάφιον 2· ὥστε ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι γάμος δὲν ὑπάρχει μεταξὺ προσώπων ἀτελοῦς ἡλικίας πρὸ τοῦ 12 ἔτους ἐπὶ θηλέων καὶ 14 ἐπὶ ἀρρένων, ἀλλὰ δύναται ἐν τούτοις ἵνα ἰσχυροποιηθῇ τοιοῦτος μεταξὺ ἀτελῶν τὴν ἡλικίαν προσώπων παρατεινομένης τῆς συμβιώσεως πέραν τῆς ἥβης. Ἀρμενοπούλου Βιβλίον Α'. Τίτλος 6'. ἐδάφιον 4.

1. Ὅτι ἡ συναίνεσις τῶν εἰς γάμου συνάφειαν ἐρχομένων ἐστιν ἀπαραίτητον στοιχεῖον πρὸς σύναψιν ἐγκύρου γάμου, οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει, τοῦ Νόμου σαφῶς θεωροῦντος τὸν γάμον ὡς τι σύμφωνον, ἢ συνάλλαγμα, πρὸς κατάρτισιν τοῦ ὁποίου ἀπαι-

ἡ μίξις· καὶ τοὺς γάμους τῶν τέκνων, οἵτινες γίνονται ἄνευ τῆς θελήσεως τῶν γονέων, τοὺς λέγει πορνείας ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν 41 κανόνα· ὅταν δὲ ληφθῇ ἡ συγκατάθεσις, αὐτῶν, τότε ἔχει ὁ γάμος τὸ βέβαιον[1].

Οἱ παρὰ τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας γινόμενοι γάμοι, ἄλλοι λέγονται **ἀθέμιτοι**[2], ὡς οἱ μετὰ συγγενῶν καὶ αἱρετικῶν, ἄλλοι δὲ λογίζονται **παράνομοι**[3], ὡσὰν νὰ λάβῃ ὁ ἐπίτροπος τὴν ἐπιτροπευομένην κόρην, ἄλλοι **κατάκριτοι**[4], ὡς οἱ λαμβάνοντες γυναῖκας καλογραίας· ὅλοι δὲ οὗτοι οἱ ἄλογοι καὶ παράνομοι γάμοι χωρίζονται· ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος, καὶ δι' ἐξορίας καταδικάζει τοὺς συνομολογήσαντας τοιούτους γάμους.

Ἐν τῇ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ τῆς εὐλογίας τοῦ γάμου αἱ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα δωρεαὶ ἔχουσι τὸ κῦρος· ἀλλ' ἂν ἡ δωρεὰ ἐγένετο εἰς τὸν οἶκον τῆς νύμφης, ὡς εἰς μνηστὴν ἔγεινε, καὶ τότε ἔ-

τεῖται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν συναλαττομένων μερῶν ἐλευθέρα συναίνεσις. (Βασιλικῶν βιβλίον ΙΑ'. Τίτλος 1). Ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπόμνημα Γ'. τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξίου τοῦ ἐκ τῆς μονῆς Στουδίου λαλοῦν περὶ ἐγκύρου μνηστείας καὶ γάμου ὁρίζει. «*Συναινέσεως δὲ χωρὶς, συμφώνων σύστασις οὐ προβαίνει, διότι νόμος φησί. Σύμφωνον ἐστὶ δύο εἰς ταυτὸν ἀρεστὸν συναίνεσις· ὥστε οἱ νομοθέται ἑπόμενοι τοῖς φυσικοῖς λόγοις, τὰ περὶ τῶν γάμων διέταξαν δόγματα*». ἴδε καὶ Συνοδικὴν διάταξιν ὑπὸ στοιχεῖον Ε τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου λέγουσαν . . . « *Οὐ γίνεται φησὶ γάμος εἰ μὴ συναινέσωσιν οἱ συναπτόμενοι* » κτλ. (Σύνταγμα τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. Ε'. σελ. 35 καὶ 38. Ὅτι δὲ γάμος δὲν γίνεται ἄνευ συναινέσεως ἀμφοτέρων τῶν εἰς γάμον ἐρχομένων τοῦτο δείκνυται σαφῶς καὶ ἐκ τῶν Βασιλικῶν Βιβλ. 28. Τίτλ. 4.

1. Κατὰ τῶν συναπτόντων τοιούτους γάμους ἄνευ τῆς γνώμης τῶν γονέων ὁ Μ. Βασίλειος ὁρίζει ἀποχὴν τῆς κοινωνίας ἐπὶ τριετίαν· ἡ δὲ Συνοδικὴ διάταξις τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀλεξίου τοῦ ἐκ τῆς Μονῆς Στουδίου ἐπιτάσσει καὶ τὴν διάσπασιν ἐκκλησιαστικῶς τῶν τοιούτων γάμων ἐν περιπτώσει καθ' ἣν οἱ γονεῖς τῆς ὑπεξουσίας θυγατρὸς οὔτε πρὸ τοῦ γάμου οὔτε μετ' αὐτὸν συνήνεσαν εἰς τὴν σύναψιν τοιούτου γάμου αὐτῆς. (Ἴδε Σύντ. τῶν θ. καὶ Ἱ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. Ε'. σελ. 38).

2. Ἢ Λατινιστὶ Νεφάριι (Nefarius).

3. Ἴγκεστα (ingestus).

4. Δαμνάτα (Damnatus).

χει τὸ κῦρος· ἂν δὲ ἔγεινεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ νυμφίου, ὡς πρὸς γυναῖκα ἔχει τὸ κῦρος.

Εἰς τὰ παράνομα συνοικέσια, καὶ εἰς τὰς αἰσχρὰς πράξεις, ὅτι δώσῃ τις ζημιοῦται τοῦτο.

Αἱ δωρεαὶ τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικὸς πρὸς ἀλλήλους, συνεστῶτος τοῦ γάμου, μετὰ τὴν διάλυσιν αὐτοῦ ἐπιστρέφονται εἰς ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν.

Ὁ γάμος τότε εἶναι τίμιος, καὶ ἐν Κυρίῳ, ὅταν δὲν γίνεται διὰ πάθος ἡδονῆς, ἀλλὰ διὰ τεκνοποιΐαν, ὅπως γεννήσωσι τέκνα, καὶ διδάξωσι ταῦτα εἰς θεοσέβειαν, καὶ εἰς διαδοχὴν τοῦ γένους, καὶ τοῦ οἴκου τὴν οἰκονομίαν· ὅτι ὁ πλάσας ἡμᾶς Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησε· καὶ διὰ τοῦτο χρέος ἔχει ὁ ἀνὴρ νὰ ἀγαπᾷ, τὴν γυναῖκα καὶ νὰ τὴν περιποιῆται[1]· καὶ πάλιν ἡ γυνὴ νὰ ἀγαπᾷ νὰ ὑπόκηται καὶ νὰ φοβῆται τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ τότε ὡς μία ψυχὴ ἐν Χριστῷ ζῶσι[2].

Πολλὰ συμβουλεύει ὁ θεῖος Χρυσόστομος τοὺς γονεῖς ὅπως ἀποκαθιστῶσι τὰ τέκνα αὐτῶν νέα, καὶ μὴ ἐκπίπτωσιν εἰς πορνείας καὶ μοιχείας, καὶ οὕτως ἀγαπῶνται τὸ ἀνδρόγυνον διὰ γνησίας ἀγάπης καὶ καθαρᾶς· καὶ παρθένοι στεφανωθέντες λαμβάνουσι παρὰ Θεοῦ χάριν μεγάλην, ζῶντες καὶ εὐτυχοῦντες κατὰ πάντα.

Καθὼς οἱ λαμβάνοντες τὰ ἄλλα μυστήρια, βάπτισμα, ἱερωσύνην, εὐχέλαιον, μεταλαμβάνουσιν ὕστερον καὶ τῶν θείων μυστηρίων, οὕτως ἦτο καὶ εἰς τὸν γάμον, ἀφ' οὗ ἐστέφοντο, μετελάμβανον· ἤδη δὲ δίδουσι τοῖς νεονύμφοις λιτὸν ἄρτον καὶ οἶνον, ψάλλοντες τὸ, «ποτήριον σωτηρίου λήψομαι» κτλ.

Ἔχει δὲ ὁρισμὸν ὁ γάμος τοιοῦτον· γάμος ἐστὶν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνάφεια, καὶ συγκλήρωσις πάσης ζωῆς, θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία.

1. «Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ». Πρὸς ἐφεσίους ἐπιστολὴ Ἀποστόλου Παύλου Ε'. 28.

2. «Ὅτι ὁ ἀνὴρ κεφαλὴ ἐστὶ τῆς γυναικὸς ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας». Πρὸς ἐφεσ. ὁμοίως ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ Ε'. 22.

Ὁ πρῶτος γάμος λέγεται **νόμιμος** καὶ **τίμιος**, καὶ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν μυστήριον· ὁ δεύτερος λέγεται **συγχώρησις**[1], ὁ δὲ τρίτος κατὰ συγκατάβασιν διὰ τεκνογονίαν παραβλέπεται· ὁ δὲ τέταρτος λέγεται **ἐθνικὸς** καὶ **παράνομος**, καὶ διὰ βαρυτάτου ἀφορισμοῦ ἠμποδίσθη.

Λέων ὁ βασιλεὺς, τριῶν αὐτοῦ γυναικῶν θανουσῶν ἐπὶ μιᾷ μόνῃ θυγατρὶ, δι' ἔφεσιν καὶ πόθον τῆς τεκνογονίας τετραγαμεῖ· ἀφορίζεται δὲ τῆς ἐκκλησίας παρὰ τοῦ πατριάρχου Νικολάου, τὸν ὁποῖον ὁ Λέων ἐξορίζει καὶ κάμνει πατριάρχην Εὐθύμιον τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ· γεννᾷ δὲ υἱὸν τὸν πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον Λέοντος τοῦ πατρὸς, βασιλεύσας, ἀποθανόντος καὶ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου, ἀνακράζει πάλιν εἰς τὸ πατριαρχεῖον τὸν Νικόλαον, καὶ διὰ παρακλήσεως τοῦ βασιλέως συναχθεῖσα σύνοδος ἀρχιερέων, ἄφεσιν τῷ Λέοντι ἐποιήσατο, κανονικὴν ψῆφον μετὰ βαρυτάτων ἀρῶν καὶ ἀφορισμῶν ἐκθεῖσα κατὰ τῆς τεταρτογαμίας.

Ὑπάρχει καὶ νόμος Ἑλλήνων διαγορεύων τὴν τρὶς γαμηθεῖσαν ἄτιμον εἶναι· δηλ. ὁποιαδήποτε γυνὴ τρεῖς φοραῖς ὑπανδρεύετο ἦτον ἄτιμος καὶ περιπεφρονημένη· λοιπὸν καὶ τρίγαμος ἀνὴρ ἄτιμος ἐστί· καὶ ἂν οἱ Ἕλληνες τὸν τρίτον γάμον ἄτιμον εἶχον, πόσον μᾶλλον οἱ χριστιανοί[2];

1. Ὅτι δὲ δὲν ἠδύνατο ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἡ σύναψις δευτέρου γάμου οὐ μόνον μετὰ τὴν διάλυσιν διὰ διαζυγίου τοῦ πρώτου ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν διὰ φυσικοῦ θανάτου λύσιν αὐτοῦ ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν λόγων τοῦ ἀποστόλου Παύλου λέγοντος· «γυνὴ δέδεται ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστὶν, ᾧ θέλει γαμηθῆναι· ἐπιπροσθέτει ὅμως· μακαριωτέρα δὲ ἐστὶν ἐὰν οὕτω μείνῃ κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην». (Ἴδε ἐπιστολ. Α'. πρὸς Κορινθ. Κεφ. 7 ἐδάφ. 39 40· ἴδε αὐτόθι καὶ ἐδάφ. 9 καὶ ἐπιστολ. πρὸς Ρωμ. Κεφ. 7 ἐδάφ. 2—3· ὁμοίως καὶ ἐπιστ. πρὸ Τιμόθ. Α' Κεφ. 5 ἐδάφ. 12 καὶ 14)· ἐπίσης δὲ καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς κατακρίνει τὴν δευτερογαμίαν (ἴδε Πηδάλιον ἔκδ. Β' σελ. 226) καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐστέρει ἐπὶ ἓν ἔτος τῶν θείων μυστηρίων τοὺς δευτερογαμοῦντας· ἴδε Σύνταγ. τῶν θ. καὶ Ι. Καν. Ρ. καὶ Πηδ. Τόμ. Α' σελ. 402.

2. Παρὰ πολλῶν πατέρων τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας ἡ τριγαμία ὀνομάζεται πολυγαμία καὶ δὴ καὶ κεκολασμένη πορνεία· ἐπιτῶς δὲ ὁ μέγας Βασίλειος ἀναφέρει τοῦτο

Λέγει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος· ὁ κόσμος συνέστη ἀπὸ πολιτείας, αἱ πολιτεῖαι ἀπὸ τοὺς οἴκους, οἱ οἶκοι ἀπὸ τὰ ἀνδρόγυνα· λοιπὸν, ἂν

ἐν τῷ Δ'. αὐτοῦ Κανόνι· ὁ αὐτὸς δ' ἔτι προῤῥωτέρω προβαίνων λέγει ἐν τῷ 50 Κανόνι αὐτοῦ. « *Τριγαμίας νόμος οὐκ ἔστιν· ὥστε νύμῳ γάμος τρίτος οὐκ ἄγεται* ». Ἴδε Σύνταγμα τῶν θ. καὶ Ἰ. Καν. Ρ. καὶ Π. Τόμ. 4 σελ. 102 καὶ 203. ἐκ τῶν λέξεων ὅμως τούτων τοῦ 50 Κανόνος δὲν ἕπεται ὅτι δὲν ὑπῆρχε νόμος Πολιτικὸς ἐπὶ τριγαμίᾳ ἀλλ' ὅτι δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτος ἐκκλησιαστικὸς, τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας ἀποτρεπούσης καὶ μὴ διδούσης τὴν ἄδειαν πρὸς σύναψιν τρίτου γάμου, μὴ διασπώσης ὅμως τούτους γιγνομένους καὶ θεωρούσης ὡς ῥυπάσματα αἱρετώτερα τῆς ἀνειμένης πορνείας. Τοὐναντίον ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ Νόμου ἀρχαίου τε καὶ νεωτέρου ἐπιτρέπετο ἡ σύναψις καὶ τρίτου γάμου, ἐννοεῖται ὅμως ὑπό τινας ποινὰς καὶ περιορισμούς. Καὶ ὁ μὲν Τόμος τῆς ἑνώσεως ὁ γενόμενος ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ Ρωμανοῦ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ ἐν ἔτει ϛυκν' ὁρίζει κατὰ τῶν φθασάντων ἵνα συνάψωσι τρίτους γάμους τὰ ἀκόλουθα. Α' ἐὰν ὁ τοιοῦτος ἢ τεσσαρακονταετὴς μὴ ἔχων τέκνα ἐκ τῶν προτέρων γάμων, μέχρι πενταετίας νὰ ἦ ἀμέτοχος τῆς τοῦ ἁγιασμοῦ μεταλήψεως καὶ οὐδόλως νὰ συντέμνηται ὁ τῆς ἐποχῆς οὗτος χρόνος, καὶ μετὰ παρέλευσιν τῆς πενταετίας ταύτης δὲν δύναται ἵνα τύχῃ τῆς θείας μεταλήψεως παρὰ μόνον ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐν τῇ τοῦ Σωτῆρος Ἀναστάσει ὡς ἐξαγνισθεὶς ὁπωσοῦν ἐκ τῶν μεσολαβησασῶν ἐτησίων νηστειῶν . . . «*μέχρι πενταετίας ἀμέτοχον εἶναι τῆς τοῦ ἁγιασμοῦ μεταλήψεως καὶ μηδαμῶς ἐν αὐτῷ συντέμνεσθαι τὸν χρόνον. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ἀξιωθῆναι τῆς ἀχράντου μεταλήψεως οὐκ ἔσται συγκεχωρημένον αὐτῷ ἐν ἄλλῳ καιρῷ τῇ μεταλήψει προσιέναι, ἢ ἐν μόνῃ τῇ σωτηρίῳ τῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσει, διὰ τὴν ἐκ τῆς προηγουμένης ἐγκρατείας τῶν νηστειῶν, εἰ δυνατὸν, ἀνακάθαρσον*·» ὅταν δὲ ὁ τοιοῦτος τεσσαρακονταετὴς ὢν, ἔχῃ τέκνα ἐκ τῶν προτέρων γάμων, ἀσυγχώρητος εἶναι εἰς αὐτὸν ἡ τριγαμία, τῶν ἐκ τῶν προτέρων γάμων παίδων βλαπτομένων διὰ πολλοὺς λόγους καὶ δὴ καὶ ἐκ τῆς πολυσπόρου τεκνώσεως. Β' Ἐὰν ὁ τριτογαμῶν ἢ τριακονταετὴς ἔχων τέκνα ἐκ τῶν προλαβόντων γάμων καὶ οὗτος μέχρι τοῦ τετάρτου ἔτους ἀπὸ τῆς συνάψεως τοῦ γάμου διατελεῖ ἀσυγχώρητος καὶ εἶναι ἀμέτοχος κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τῆς κοινωνίας τῶν ἁγιασμάτων· ἀξιωθεὶς δὲ μετὰ παρέλευσιν τοῦ τεταρτοετοῦς τούτου διαστήματος τῆς θείας μεταλήψεως, τρὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ κοινωνεῖται ἵνα προσέλθῃ πρὸς μετάληψιν ἁ. ἐν τῇ τοῦ Σωτῆρος Ἀναστάσει· β' ἐν τῇ Γεννήσει τοῦ αὐτοῦ· καὶ τρίτον ἐν τῇ Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου. Ἐὰν ὅμως ὁ τοιοῦτος δὲν ἔχῃ παῖδας ἐκ τῶν προτέρων γάμων, προβαίνει δὲ εἰς σύναψιν τρίτου γάμου δι' ἔφεσιν καὶ πόθον τεκνογονίας, ἀπολαμβάνει τῆς ἀπαιτουμένης συγγνώμης ὑποβαλλόμενος μόνον τῷ ἀνέκαθεν κρατήσαντι ἐπιτιμίῳ. «*εἰ δὲ παῖδες μὴ περίεισιν, ἐπειδὴ τὸ τεκνογονίας ἐπιθυμεῖν οὐκ ἀσύγγνωστον, τὸ τηνικαῦτα συγγνώμης ἀξιωθήσεται ὁ τοιοῦτος γάμος, καὶ μόνῳ τῷ ἐξ ἀρχῆς καὶ μέχρι τοῦ νῦν κρατήσαντι ἐπιτιμίῳ θεραπευθήσεται* »· Ἴδε καὶ Βασιλικῶν Βιβλίον 28 Τίτλον 8 Κεφ. 13 καὶ Τίτλον ΙΔ' Κεφ. 4.

τὸ ἀνδρόγυνον ἔχῃ διχόνοιαν, κατὰ τοῦτο ὁ κόσμος τρέχει εἰς φθοράν.

Ἀνὴρ φιλοσώματος κάμνει τὴν γυναῖκα του καλλωπίστριαν, ἀνὴρ φιλήδονος τὴν κάμνει ἑταιρικὴν καὶ ἀκόλαστον, ἀνὴρ δὲ φιλάγαθος καὶ φιλόκαλος τὴν κάμνει σώφρονα καὶ κοσμίαν λέγει εἷς σοφὸς, καὶ τοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαίνει.

Ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν παλαιὰν διαθήκην, ὅτι μία γυνὴ μὴ γεννῶσα τέκνα, εἶπε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς· δός μοι τέκνον· καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δογματικῶς καὶ φρονίμως ἀπεκρίθη· «μὴ ἀντὶ Θεοῦ σοι εἰμί ἐγὼ, ὃς ἐστέρησέ σε καρπὸν κοιλίας;» Λοιπὸν τὸ ἀνδρόγυνον ἂς ἐλπίζῃ καὶ τεκνοποιΐαν, καὶ πάντα παρὰ Θεοῦ, ἔχον εἰς αὐτὸν τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ.

Ἔννομον καὶ εὐπρεπὲς εἶναι, ὁ ἀνὴρ νὰ ἦναι τὴν ἡλικίαν μεγαλήτερος τῆς γυναικὸς δέκα χρόνους, ἢ καὶ περισσότερον, καὶ ὄχι ὁ ἀνὴρ νὰ ἦναι σχεδὸν πολλαπλάσιος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς γυναικὸς, ὅτι καὶ παράνομον, καὶ ἄτοπον.

Ἡ βασιλικὴ διάταξις ὁρίζει[1]: ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι προξενοῦσι γάμους νὰ μὴ λαμβάνωσι τίποτε· καὶ εἰ μὲν δὲν συνεφώνησαν νὰ λάβωσι ποσόν τι ὡς ἀμοιβὴν, νὰ μὴ λάβωσι τελείως, εἰ δὲ συνεφώνησαν, νὰ μὴ λάβωσι περισσότερον ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τῶν εἴκοσι τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῆς προικὸς καὶ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς[2].

4. Ἴδε Κώδηκος Βιβλίον Ε' Τίτλον Α' ἐδάφ. 6 καὶ Ἀρμενοπούλου Βιβλ. Δ' Τίτλον Γ' ἐδάφ. 12.

2. Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὴν μνημονευομένην διάταξιν ἐὰν συνωμολογήθη ἀμοιβὴ, αὕτη δὲν δύναται ἵνα ὑπερβῇ τὸ εἰκοστὸν τῆς προικὸς καὶ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς μέρος, ἐὰν ὅμως ἡ προῖξ ἀνέρχηται εἰς τὸ ποσὸν τῶν διακοσίων λιτρῶν χρυσίου, τοῦθ' ὅπερ ὁ συγγραφεὺς παραλείπει· ἐπίσης δὲ ἐὰν ὑπερβαίνῃ τὸ ποσὸν τῶν διακοσίων λιτρῶν χρυσίου ἡ, τε προῖξ ὡς καὶ ἡ προγαμιαία δωρεὰ, ὁ προξενητὴς δὲν δύναται ἵνα λάβῃ ὡς ἀμοιβὴν περισσοτέρας τῶν δέκα λιτρῶν χρυσίου· ἐὰν παρὰ τοῦτο συμφωνήσῃ τις καὶ ἀπαιτῇ δυνάμει τῆς συνωμολογηθείσης συμφωνίας περισσοτέραν τῆς οὕτω πως νενομοθετημένης ἀμοιβὴν, ἡ τοιαύτη συμφωνία εἶναι ἀνίσχυρος καὶ ὁ προξενητὴς δὲν δικαιοῦται ἵνα ἀπαιτήσῃ τὴν ἀμοιβὴν, καὶ λαβὼν δὲ τοιαύτην ὑποχρεοῦται ἵνα ἀποδώσῃ ταύτην ὑποβαλλόμενος καὶ εἰς τὴν καταβολὴν λόγῳ προστίμου δέκα λιτρῶν χρυσίου. Ἡ ἐπιβολὴ προστίμου δυνάμει τῆς ῥηθείσης διατάξεως τῷ προξενητῇ ἀργεῖ εἰ-

Αἱ χάριτες παρὰ τοῦ νυμφίου πρὸς τὴν νύμφην, τοῦ πενθεροῦ, τῆς πενθερᾶς, καὶ τῶν συγγενῶν, οὔτε ἂν διαλυθῇ ὁ γάμος, μετατρέπονται[1].

Ἡ ὀρφανὴ κόρη δύναται νὰ ὑπανδρευθῇ ὅταν θέλῃ, καὶ μὲ ὅποιον θέλει, καὶ ὁ ἐπίτροπός της μόνον εἰς τὰ πράγματά της ἔχει τὴν ἐπιτροπείαν, καὶ ὄχι εἰς τὸν γάμον της· χρεωστεῖ δὲ ὁ ἐπίτροπός της νὰ κάμῃ τὰ ἔξοδα τοῦ γάμου ἐκ τῆς περιουσίας αὐτῆς, κρατῶν λογαριασμόν.

Αἱ λύπαι τῶν γονέων δὲν ἐμποδίζουσι τὸν γάμον τῶν τέκνων.

Ἡ κόρη ἡ αὐτεξούσιος καὶ ἐν ἡλικίᾳ οὖσα, καὶ μὴ θέλοντος τοῦ πατρὸς, ἂν θέλῃ ὑπανδρεύεται.

Ἐὰν κόρη ὀρφανὴ φθάσῃ τοὺς εἰκοσιπέντε χρόνους, καὶ ἀκόμη παρέλθῃ καὶ εἷς χρόνος, καὶ λάβῃ τὸν λογαριασμὸν τῆς περιουσίας της ἀπὸ τὸν ἐπίτροπόν της, τότε ἂν θελήσῃ καὶ τὴν θέλῃ, δύναται νὰ λάβῃ εἰς ἄνδρα τὸν ἐπίτροπόν της, ἢ τὸν υἱόν του· προτήτερα δὲν γίνεται[2].

Παῖς ἐν σωφροσύνῃ ζῶν, ἢ παρθενίᾳ, οὐ βιάζεται παρὰ τοῦ πατρός του λαβεῖν γυναῖκα· εἰ δὲ ζῇ ἀσώτως βιάζεται.

Ἂν γονεῖς θέλωσιν ὑπανδρεῦσαι θυγατέρα, ἢ ἐγγόνην, καὶ προῖκα δοῦναι, καὶ αὐτὴ οὐ πείθεται, αἰσχρὸν βίον ἀγαπῶσα, ἀπόκληρος γίνεται, ὡς θυγάτηρ ἀχάριστος.

Ἡ κόρη ἥτις ὑπερβῇ τοὺς εἰκοσιπέντε χρόνους, καὶ δὲν ὑπανδρευθῇ, ἀναφέρεται εἰς τὸν ἀρχιερέα, ὁ ὁποῖος βιάζει τὸν πατέρα της νὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ, καὶ νὰ τὴν προικίσῃ κατὰ τὴν δύναμίν του.

μερον ἐν Ἑλλάδι, ἐν ἰσχύϊ ὄντων πάντων τῶν λοιπῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου νενομοθετημένων· ἐν τέλει σημειοῦμεν πρὸς γνῶσιν τῶν βουλομένων ὅτι ἡ λίτρα ἀπετελεῖτο ἐξ 12 νομισμάτων χρυσῶν Solidus καλουμένων, καὶ ὅτι ἕκαστον χρυσοῦν νόμισμα ἦν ἰσοδύναμον πρὸς δραχμὰς 15 καὶ 40 ἑκατοστὰ ἢ γρόσια περίπου 62.

1. Ἴδε Ἀρμενοπούλου Βιβλ. Δ′ Τίτλ. Δ′ ἐδάφιον 8.

2. Ἴδε Ἀρμενοπούλου Βιβλ. Δ′, Τίτλ. Ζ′ ἐδάφιον 23. Παράβαλε δὲ καὶ ἐδάφιον 18 Βιβλ. Δ′ Τίτλ. Δ′ τοῦ αὐτοῦ.